

XV. KÖTET, 3. FÜZET. UJ FOLYAM. 1907. JÚLIUS—SZEPTEMBER.

6

7

MAGYAR KÖNYVSZEMLE.

A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ. KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE.

A NM. VALLÁS- ES KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

KOLLÁNYI FERENCZ.

1907. ÉVI FOLYAM.

III. FÜZET.

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ. KÖNYVTÁRA.

1907.

TARTALOM.

	Lap
Varju Elemér. Jegyzetek a pécsi egyházmegyei könyvtárból (Két hasonmással)	193
Zsák J. Adolf. Egy ismeretlen Vitéz-kodex	207
Szőnyi I. László. XIV. századbeli papiros-okleveleink vízjegyei (Harmadik közlemény)	217
Dr. Gulyás Pál. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárában lévő Aldinák leíró jegyzéke (Harmadik közlemény, 3 szövegképpel)	241
Tárca. Évnegyedes jelentés a M. N. Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárának állapotáról az 1907. év második negyedében	257
A budapesti magy. kir. tud. egyetem könyvtára az 1905. évben	260
Szakirodalom. Múzeumi és könyvtári értesítő. Ism. — <i>sp.</i> — E. Calvi, Bibliografia generale di Roma V. I. Ism. <i>G. P.</i> — E. A. Savage, A manual of descriptif annotation for library catalogues. Ism. <i>Dr. Gulyás Pál.</i> — Külföldi folyóiratok szemléje: Deutsche Literaturzeitung, XXVIII. 14. 18. 20. 21. 22. 24. 26. La bibliophilie, IX. 1—2. 3. Le bibliographe moderne, XI. 61. Mitteilungen des österr. Vereins für Bibliothekswesen, XI. 1—2. Revue des bibliothèques. XVII. 4—6. Rivista delle biblioteche e degli archivi, XVIII. 2—4. 5—6. The library Journal, XXXII. 4. 5. 6. Zeitschrift für Bücherfreunde, XI. 1. 2. 3. Zentralblatt für Bibliothekswesen, XXIV. 4. 5. 6.	270
Horváth Ignác. A magyar bibliografiai irodalom az 1907. év második negyedében	281
Vegyes közlemények. Fejérpataky László — udvari tanácsos. — A Széchényi Orsz. Könyvtár tisztviselői tanulmányúton. — A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Szövetsége 1907. évi közgyűlése. — Az ötödik könyvtárnoki szaktanfolyam lefolyásáról. — A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyetőségének ujjaalakulása. — Színielőadás a börtönügy javítására. (<i>V. J.</i>) — Adatok a keresdi nyomda történetéhez. (<i>Dr. Lukinich I.</i>) — A Ráth Mór könyvkereskedő-czég jubileuma	283
Változások a magyarországi nyomdáknál 1907. július 1-től szept. 15-ig	288
Melléklet. A hazai hírlapirodalom 1906-ban. I. A magyar hírlapirodalom <i>Zászló Jánostól</i> . II. A hazai nem magyar nyelvű hírlapirodalom <i>Kereszty Istvántól</i> . III. Folyóiratok <i>Horváth Ignácztól</i> . Függelék. A magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok statisztikája <i>Zászló Jánostól</i>	1—110

JEGYZETEK A PÉCSI EGYHÁZMEGYEI KÖNYVTÁRBÓL.

VARJÚ ELEMÉRTŐL.

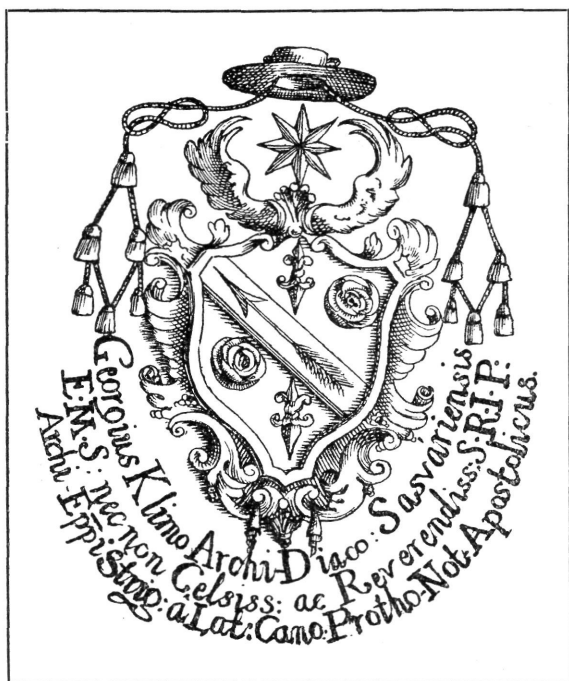
(Két hasonmással.)

A pécsi egyházmegyei (püspöki) könyvtár gazdagabb vidéki könyvgyűjteményeink közé tartozik, megérdemelné a részletes ismertetést.; mégis alig találunk róla valamit az irodalomban. Az Új Magyar Múzeum 1859-ik évfolyamának I. kötetében *Sarkady* István adott róla néhány lapnyi tudósítást; 1880-ban igen röviden a Magyar Könyvszemle s ezek alapján 1885-ben a *György* Aladár szerkesztésében megjelent könyvtárstatisztika ismertette. Ezeknek a töredékes adatoknak a kiegészítésére közlöm pár évvel ezelőtt a helyszinén tett jegyzeteim egy részét, úgy lehet, ezek kedvet ébresztenek a könyvtár érdekes történetének összeállítására s anyaga alapos átbúvárolására olyas valakiben, a kinek módjában áll hosszú időt tölteni a gyűjteményben. Ha pedig erre ezután sem akad vállalkozó, akkor szolgáljanak úti jegyzeteim a régebbi két ismertetéssel együtt az érdeklődőknek kalauz gyanánt.

A pécsi egyházmegyei könyvtár alapját, a mint az ismeretes, *Klimó* György püspök (1751—1777) vetette meg. A tudós főpap egész életén át a szenvedélyes könyvgyűjtők sorába tartozott. Fiatalon kezdte a gyűjtést, s már mikor esztergomi kanonokká lett, becses könyvtára volt, úgy hogy 1741-ben szükségesnek látta, hogy az esztergomi kanonokok példájára¹ czímeres könyvjelzőt készíttessen. Mikor Pécsre került, tekintélyes könyvtárt vitt magá-

¹ Az esztergomi kanonokok közt a XVIII. század eleje óta alig van olyan, a kinek czímeres könyvjelzője ne lett volna. E könyvjelzőket eredeti rendeltetésükön kívül másként is fel szokták volt használni és pedig úgy, hogy lenyomataikkal az évente megjelenő egyházmegyei nagy falinaptárt díszítették, a mit azért is megtehettek, mert valamennyi az elismert szokásnak megfelelően egységes alakú s modorú volt.

val, a melyet nem szünt meg élete végéig gyarapítani. 1774-ben, a mikor a jezsuita rendet hazánkban is eltörölték, megszerezte a pécsi rendház könyveit, a melyekkel együtt gyűjteménye már meghaladja a 11 ezer kötetet. Ugyanakkor rávette káptalanját, hogy az 4000 kötetes gyűjteményét egyesítse az övével s mikor ez megtörtént, az ily módon a korhoz képest gazdagnak mondható könyvesházát megnyitotta a közönség számára.

Klimó György püspök könyvjelzője.

Mint nem ismert adatot fel kell említenem, hogy nem *Klimó* György volt Pécsnek első könyvkedvelő püspöke. Elődje, gr. *Berényi* Zsigmond (1694—1748) már a XVIII. sz. elején szép könyvtárt hordott össze a pécsi püspöki palotában. Hogy *Berényi* igazi amateur volt, azt csinos czímeres *exlibrise* is mutatja. Ez a könyvjelző, a melyet itt hasonmásban is bemutatunk, arról nevezetes, hogy feliratában 1721-től 1747-ig menőleg az összes évszámok előfordulnak, jelezve, mikor kerültek az egyes példányok a püspök könyvtárába.

Ezt a gyűjteményt gr. *Berényi Zsigmond* a káptalanra hagyományozta, a melytől később, mint említettük, a püspöki könyvtárba került.¹

Klimó után a könyvtárnak legnagyobb jöltevője *Koller József* pécsi nagyprépost, a ki hosszabb időn át a püspök könyvtárnoka és történetírója volt s mint ilyen nagyobb utat tett Olasz-

Berényi Zsigmond könyvjelzője.

országban, honnan könyvekkel s becses jegyzetekkel megrakodva tért haza. 1832-ben bekövetkezett halálakor egész gyűjteményét a püspöki könyvtárra hagyta. Már akkor készülöben volt a könyvtár mai hatalmas épülete, a könyvtár harmadik alapítójának,

¹ A káptalannak is van (kétféle alakban készült) könyvjelzője Szent Pétert ábrázoló címerével s ezen felirattal: SIGILLUM ECCLESIAE QUINQUE ECCLESESIENSIS IN REGNO HUNG: Rézbe metszette *Binder Fülöp János* Budán.

br. *Szepessy* Ignác püspöknek áldozatkészségéből, a ki — sajnos — nem érthette meg teljes elkészültét. Akkor szűnt meg élni, a mikor a szépen fejlődő intézetnek legnagyobb szüksége lett volna a pártfogóra. Halálával árván maradt a könyvtár; a régiekhez hasonló meczenások nem találkoztak. Azóta csak esetleges hagyományokból növekszik, rendszeres gyarapításáról szó sincs.

A könyvtár nem szép, de erős és tűzbiztos épületben van elhelyezve, a melyet 1837-ben adtak át rendeltetésének. Az épület földszintjén a könyvtárral kapcsolatos kis régiségtár s az olvasószoba van; az előbbi nagyrészen a bazilika átépítésekor kimaradt régi faragványokat, sírköveket tartalmazza. A könyvtár az emeleten talált helyet; áll pedig a helyisége négy hatalmas teremből s egy szobából. A termek barokk ízlésű fa-állványokkal vannak bútorozva, a melynek egyes szakaszait fent egy-egy tudós, író, egyházatya meglehetősen rosszul faragott fa-szobra díszíti. Az ábrázoltak közt magyarok is vannak: *Pázmány* Péter, *Barkóczy* Ferencz primás és mások.

A könyvtár köteteinek számát nyomtatott forrásaink igen eltérően tüntetik fel. A Magyar Minerva szerint a gyűjtemény »mintegy 50,000 kötet«; az 1885. statisztika jóval kevesebből tud, e szerint csak 12,500 mű van benne, 25 ezer kötettel és 18 ezer füzet. Az utóbbi adat valószínűbbnek látszik; lehet azonban, hogy az előbbinek is igaza van, ha t. i. húsz év alatt erősen szaporodott a könyvtár.

Ez az anyag helyhezköthető rendszerben van a polczokon elhelyezve, s úgy betűsoros lapkatalogussal, mint kötetekbe írt szakrepertoriummal el van látva. Sajnos, egyik katalogus sem szolgálhat biztos kalauzúll; a czédula-lajstrom nem egészen teljes s még rendezésre vár; a repertorium pedig elavult (*Szepessy* Ignác püspök idejéből való) s különben sem felel meg feladatának, mert a könyvek egy részét azóta történt átalakítás alkalmával eltávolítottak helyükről, a nélkül hogy katalogusban megjegyezték volna, hol adtak nekik új helyet? A kutató tehát találmomra dolgozhatik; ha csak, a mit természetesen csupán helybeli ember tehet meg, át nem nézi az egész hatalmas könyvtömeget.

Túlságos eredményt azonban a teljes átnézésről sem szabad várni. Szakemberek tudják, miből áll egy a XVIII. század végén alakult magyarországi főpapi könyvtár, ha alapját nem valamely

bekebelezett régi gyűjtemény teszi. Valamennyiben ugyanazon egyháztudományi, jogi és bölcsészeti művek, ugyanazok a régi remekírók és történészek foglalnak helyet. Régiségek, könyvészeti ritkaságok, főleg magyar vonatkozásúak, bizony csak elvétve találhatók bennük. Pécsen a középkor irodalmi emlékeiből semmi sem maradt. A régi, fényes és híres Pécs városa 1543-ban, a mikor II. Szolimán szultán elfoglalta, eltűnt a föld színéről, a mi benne elmozdítható vagy elégethető volt, azt a török nem hagyta épségben. A mai Pécs alapítása az 1686-iki visszafoglalástól keltezhető, ennél régibb helyi vonatkozású emléke a könyvtárnak sincs, ha csak ilyenekül nem tekintünk néhány arab és török kéziratot, a melyeket valószínűleg a Pécsről elvonult törökök hagytak el.

A könyvtárban a statisztika szerint hatvan kéziratnak kell lenni. Ezek közül — miután nagyobb részük be van osztva a megfelelő szakokba — csak néhányat sikerült feltalálnom; azokat, a melyeknek rövid ismertetését itt adom.

Az általam látott legrégibb kézirat egy kora XIV. századi biblia volt, azokból a kis nyolczadrét alakú, finom kiállítású, mikroszkopikus írású kéziratokból, a melyeknek csodálatunkat kiérdemlő mesterei a francia könyvmásolók voltak. A sajnos, már XVIII. századi kötésben levő s így egykori nagy lapszéleitől részben megfosztott kis kézirat szép festett kezdőbetűkkel ékes; valami különösebb érdekességgel azonban nem dicsekedhetik.¹

Ezzel kb. egykorú egy ugyancsak francia eredetű, nagy ívrétű szentírás. Ez is kifogástalan kalligráfiával van írva, miniaturája azonban sokkal fényesebb mint az előzőé. Szokás szerint legszebb benne a Genesist kezdő nagy I betű, a lapon levő két hasáb közé ékelve, testében nyolcz, az Üdvözítő életéből vett kis ábrázolással. Mintegy 80, képpel díszített kezdőbetű, sok pompás lapszéli keret és számtalan apróbb tarka iniciale emeli a kézirat fényét s teszi a ködekszet a pécsi könyvtár gyöngyévé.²

Magyar vonatkozást hiába keresnénk rajta; még a XIV. sz. végén osztrák kézen volt, amint ezt az előlapján levő bejegyzés tanúsítja:

¹ Az 1882-iki könyvkiállításon szerepelt. Kalauz a könyvkiállításhoz. 103. l. Könyvtári jele *P. IX. 10.*

² Jelzete: *AA. III. 13.* Ez is ott volt az 1882-iki könyvkiállításon.

Hanc Bibliam ego Anthonius plebanus in Haymburg comparavi die Saturnii XV. mensis Octobris, anno Domini M.ccc.lxxx quarto.

Mikor került hazánkba, meg nem állapítható. Hártyakötése a XVIII. századból ered.

Korrendben egy XIV—XV. századi darabokat tartalmazó ívréti gyűjtemény-kötet (*U. VI. 17.*) következik. A XVI. századi, fehér disznóbőrrel bevont, kapcsos deszkakötés a következőket tartalmazza.

1. *B. Johannes Eremita, decem collationes ss. Patrum.* XV. századi, csinos félkurziv írású papirkézirat. Kezdeté 1^a l.: *Incipit prephatio Beati Johannis Heremite in decem collationes sanctorum patrum.* A 67^b lappal megszakad.

2. *A. M. T. Boetius, de consolatione.* A XIV. század közepéről; rendkívül vastag, erős bordázatú papírra írva. 95 levél; az utolsó üres. Kezdeté: LI(BER) BOECH DE C(ON)SOL(ACIONE). Végződik a 94^a lapon: *Explicit Boecius de consolacione philosophie, Amen.* A következő két sor, bizonyynyal a másoló neve és a keltezés, ki van vakarva; alább: *Laus tibi sit Christe, quia liber explicat iste.* Sok széljegyzettel.

3. *Liber Floretus Bernhardi Amorosi.* (Versekben.) Két hártya és 12 papirlevél, kb. a XV. század közepéről. Rubrikálatlan, a kezdők és címek helye üres. Kezdeté: (*A*)*gmine floretus liber incipit. Semper eris tutus cuius documenta secutus. Hic liber extractus de pluribus est vocitatus.* Vége, a 24^b oldalon:

Floretus mille centum versus tenet ille

Et ter viginti qui qui (igy!) sunt redimiti

Quod dedit alpha et o sit laus et gloria Christo.

*Istum libellum composuit dominus Bernhardus Amorosi rector ecclesie de Mossolinchis Carcasonenensis dyocesis, etc.*¹

4. *Sanctus Bonaventura card. Stimulus conscientiae.* 14 levél, vegyest hártyan és papíron. A XV. század közepéről. Cím nélkül

¹ Ez a Bernát, a kit kódexszünk Amorosinak nevez, azon rejtélyes *Bernardus*, kit régebben Sz. Bernáttal tévesztettek össze, de akiről G. J. Voss megállapította, hogy *alius Bernardus* (t. i. Clarevallensis); *alius, qui e Bernardo excerpit flores, eosque versibus complexus & inde nomen habet Floreti.* (De veterum poetarum temporibus, Amsterd. 1654.)

kezdődik az első oldalon: *Ecce descripsi ea tibi tripliciter . . .* Vége a 14^b lapon: *Explicit stimulus consciencie sive tractatus graduum, quibus pervenitur ad veram sapienciam. Sum parvum bonum Bonaventure.*

5. 28. levél vegyes XV. századi kivonatokkal és jegyzetekkel.

I. X. 26. jelzet alatt egy kis, a XV. sz. végéről való *Officium Beatae Mariae Virginis* őriztetik. Közönségesebb kiállítású, néhány csinos festett lapszéli kerettel és alakos kezdőbetűvel diszitett itáliai eredetű imakönyv, hártýára írva. Elején a következő bejegyzés olvasható: Donum excellentissimi comitis Adami Reviczky de Revisnye legati caesareo-regii ad aulam Florentinam, excellentissimo domino episcopo Lib. Bar. Szepessy de Négyes missum. 1838.

Ennyi mindössze a mit középkori kéziratokból láttam. Az 1882-iki könyvkiállításon még a könyvtárnak egy miniált képekkel ékes, XV. századi hollandi imakönyve is látható volt, ez azonban nem jutott kezembe.

Az újkori kéziratok sorát egy igen szépen irt kis görög kódexsz (*X. XII. 9.*) nyitja meg, a mely már a magyar vonatkozásuk közé tartozik, miután egykor *Oláh* Miklós könyvtárában foglalt helyet. A kézirat tartalma: Magyarázatok Damaszkuszi Sz. Jánosnak *εἰς τὴν Θεογονίαν* című munkájához. Írója az előlapon nevezi meg magát a következőképen:

*Levinus Ammonius monachus
Cartusianus me scripsit, et
donavit N. Olaho Pannonio
amicitiae monimentum.¹*

A kézirat alakja 8-rét, mintegy újnvi vastag, anyaga papir kötése egykorú, barna bőr, lapjain egy-egy szent domborúan préselt alakjával.

Jóval újabb, de nyelvére nézve magyar egy énekeskönyv, a melynek, régi minta szerint, *Cantus Catholici* címet adha-

¹ *Levinus Ammonius*, családi nevén *van der Maude* németalföldi eredetű, genti születésű karthauzi szerzetes († 1556.), akinek tudományos készségét *Erasmus* is dicséri. (*Jöcher*.) *Oláh* Miklós németalföldi tartózkodása idején jutott vele összeköttetésbe s hazatérte után is állandó levelezésben volt vele.

tunk. A negyedréttű, 146 levélből álló papirkézirat szép, egyenletes kanczelláriai írással készült, helyenként ki is színezett tollrajzú nagy kezdőbetűkkel. Ezek a betűk csinos, tulipántos, magyar ékességükkel vonják magukra a figyelmet. A kézirat nagyobbik része a XVII. sz. végén, vagy a következő elején íródott; a hozzá csatlakozó pótlékok több kéztől erednek s a XVIII. század folyamán jutottak a kötetbe. Elül a kézirat csonka.

Tartalmát magyar nyelvű egyházi énekek teszik. Az első *de Sancto Georgio*, aztán jön *de Sancto Philippo et Jacobo*, stb. Az összes magyar szenteknek vannak benne himnuszai, köztük az ismerteknek néhány változata. A pótlások közt van egy igen érdekes, de sajnos, csonka ének *Sz. László királyról*, a melyet, miután a kéznél levő forrásokban nem találom, ide iktatok, meghagyva az eredeti helyesírás némely sajátosságait. Hangzik eképen:

Regen ez ország sok szép szent Iffakkal
tündöklött mit szép finyes gyémántokkal
tisztá illetű jambor firfiakkal
mint szép angyalokkal.

Tiszta szűz élet tündöklött ő benne
A ki legh inkább tetczett az Istennek,
kiért Szent Dolgok nékik jelentettek,
által értettek.

Hogy Géza Herczegh a vácsi mezőben
Salamon királt ő meg győzte szípen
A szent korona titetett feieiben,
Géza Herczegnek.

Ki tette oda azt senki nem tutta
De a Szent László testi szemmel látta,
hogy Angyal volt az ki feieiben nyomta,
néki királságra.

Az után azon mezőn hogy vadásztak,
Géza Lászlóval azon tanácskodtak
egy szép Templomott a Boldog Aszonnak,
hol rakassanak.

Nagy viletlenül egy szarvas elő jött
Egy Templom helett nyomával meg jedzett,
vadászok előtt sűrő erdőben meutt,
rejteekben enyiszett

Ez a nagy szarvas sokaktul láttatott,
De csak Szent László tudta hogy Angyal volt,
Kitt az Ur Isten a vigre bocsátott,
Templomrul jelt adott.

Azon szent helyen Géza Szent Lászlóval
Egy nagy Templomott rakattak klastrommal,
mely Váczi templom nagy erős munkával
mostan is fen áll.

Idő jártával Géza hogy meg hala
Magyar királyság Szent Lászlóra szálla
kiben szerencsés, győzödelmes vala
Szent életű vala

Istennek hozzá való nagy jó titin
Mint Géza Herczeg eö is elmilkedvin
hogy egy Templomot mi helyen ipicsen
királyi kölesigen.

Itt hiányzik egy levél s vele a himnusznak közel a fele.
Vége a következő lapon van, ahová azonban már csak egy
versszaknak a töredéke jutott:

. ban
ki tited szüntelen dicsir Menyországban
nyerd meg nekünk Magyaroknak
hogy országunk boldogúllyon
oh Szent László király. Amen.

Közkönyvtárainkban több másolatban meglevő kézirat a
*Szent Clara Szerzetében Élő Apáczáknak Regulájok ... Magyarúl
iratott MDCV. esztendőben.* A pécsi példány (O. II. 5.) negyed-
rétben, hártýára van írva, szép, nyomtatást utánzó betűkkel, de már
késői másolat, 1774-ből való.

A protestáns egyháztörténetre nézve van érdekessége a
X. XI. 26. számú kéziratnak, melynek czíme: Prototollum ecclesiae
articularis Rhetensis.¹ Anno 1701. Negyedréti papírkézirat, nem
sok, de érdekes bejegyzésekkel, a melyek némi megszakítással
1715-ig folynak. Három év kimaradt; mint a feljegyzésekből
olvassuk (6^a l.): »mivel mind 1707—1708 és 1709-dik Eszten-

¹ Réte, Pozsony vármegyében.

dőknek el folyásában nállunk szenvedett s lakott praedikatorunk T. Kis-Ari András uram keziben ez könyv nem lehetett s sok veszedelem futás és egyéb nyomorúság miatt, az eő kegyelme ideiben lött dolgok nincsennek meg írva e könyvben.«

A kötet végén az iskola anyakönyve következik az 1701—1717 közötti évekből.

A figyelemre méltó adatok közül itt csak egy könyvészeti érdekűt említek meg. Ez mindjárt az elején olvasható s így szól:

1701. die 26. Maji. Vettünk egy Öreg Graduált négy forinton.

Ma az Öreg Graduál ára (nyilvánvaló, hogy a *Geleji*-féle értetik) legalább ötvenszer ennyi lenne.

Ugyancsak protestáns érdekű a következő XVIII. századi kézirat is:

Matrix ecclesiarum in Senioratu Comaromiensi existentium in qua continetur descriptio dominorum terrestrium, in quorum possessionibus ecclesiae nostrae constitutae sunt.

Benne a kurátorok számadásai aláírásaikkal és pecséteikkel hitelesítve. Végén nevezetes feljegyzések a protestáns templomok pusztulásáról.

Ezzel szoros kapcsolatban áll egy kötet, melynek magvát ugyan nyomtatvány képezi, de a melyhez ismét a komáromi prot. egyházkerületet érdeklő kézirat van kötve.¹

A nyomtatvány, a komjáti kánonok, a Régi Magyar könyvtár második részének 438. száma alatt van leírva, de ezt a példányát *Szabó* Károly nem ismerte. Pontos czíme: Canones | Ecclesiastici, | in | quinque | classes di | sributi | Quibus Ecclesiae Helveticam Confessionem amplexae | in comitatibus, Mosonien Posonien Comaromien Nitrien Barsien Honten | & Neogradien & finitimis | Praesidiis, à Superio- | ribus reguntur. | Editi | Communi suffragio Ministrorum DEI | in Synodo Comiathina congregato- | rum Anno 1623. die 13 | Septembris. | PAPAE | Typis Matthaei Bernhardi, | Anno MDC XXV Salutis. 4° 48 levél.

Szép példány, igen nagy lapszélekkel; egykor a komáromi egyházé volt. Elejére néhány lap van kötve a XVIII. sz. elejéről való jegyzetekkel. Részben egyházzogi tartalmuak, de sok érdekes

¹ Könyvtári jelzet nélkül.

másféle adat is van köztük. Ilyen például: *Anno 1713. die 2. aprilis. Puncta seu Chistianè vivendi Regula, jam in Sacra Superintendentia Comaromiensi receptae nunt vero in rationem Gregis Christi idiomate Hungarico ad observandum exhibitae.* Igen érdekesek: Classis 1. de Quinque senioribus 2^a de ministris 3^a de Grege Christi. 4e de Ludimagistris. 5^a de Praesbyteris, 6^a Regulae Generales. etc. A könyv szélei is sűrűn tele vannak írva jegyzetekkel. A kötet végén újjnyi vastag kézirat van: *Antonii Archiepiscopi Florentini olim sacri palatii apostolici causarum auditoris regulae iuris.* XVII. századi írás, körülbelül a nyomtatványval egy időből való.

A könyvtár anabaptista kézírataiból, bár értesülesem szerint többnek is kell lenni, csak egyet láttam. Ennek czíme, vörössel és sárgával festett keretben: *Geschicht Buech der Martterer Christij. Welche zu disser unszerer Zeit in allen ortten Teüscher Landen: Umb des glaubens willen: Durch feuer, wasser un(d) schwertt Hin gericht worde(n) . . . stb.* A tulsó oldalon hasonló diszes keretben szentírásbeli idézetek, a keret körül: . . . *Dreller Buech Binder.* 4-rét papíron, 10, 158 és 35 levél, az utolsó részt kivéve ugyanazon XVII. századi kéz tiszta és olvasható írása. Tartalma a szokásos; elől névmutató a martirokról, keresztnéveik szerint aztán az 1622-ik évig menő feljegyzések az üldöztetésekről. Az utolsó részben versek; a 158. sztt levélen levő előtt ezen felírás: *Ein anders Laedt im Thon: Am Freitag vor Sandt Vlrichh tag, Da man das Kreiz am himel sach.* Összesen 104 versszak; a lapszéleken felül végig a *Hänsel Schmidt* név, talán a szerzőé. Utánna: *Etliche schöne Lieder, gemacht durch unsern Lieben brueder Hainsel Räffler oder Schmidt zu Aach in Niderlandt, Den man auch alda gericht hat.* Egykorú bőrkötésben, Klimó püspök könyvjelzőjével.

Tekintélyes sorozatot alkotnak *Koller* Józsefnek, a néhai nagyprépostnak jegyzetei, másolatai, a melyeket kevés kivétellel felhasználta a *Historia episcopatus Quinqueecclesiarum* nyolcz kötetében. Van azután, mint már fentebb említettem, több keleti kódexsz, közöttük — állítólag — tartalmilag érdekesek is.

A könyvtár nyomtatványai között 1711 előtti magyar munka kevés van, ellenben idegen nyelvű hazai nyomtatvány sűrűn találkozunk. Ezeket *Szabó* Károly is felsorolja, kivéven a két legrit-

kábbat, *Pesti* Gábor *Novum Testamentumát* (Bécs, 1536.), a melyből a könyvtár O. IX. 25. sz. alatt egy csonka példányt őriz és *Manlius* János egyik rendkívül becses nyomtatványát, melyet a Régi Magyar Könyvtár tudós szerkesztője egyáltalán nem ismert. Ennek pontos czíme így hangzik:

*Postilla | Na Vsze leto | po nedelne | znouich szpravlena
szlouens- | kim izeikom. | Po | Antolu Vramcze Se: | P: Doctore
i Czirkue Varasinszke | P. | Psalmo. 118. | Domine gressus
meos dirige. | Stampano v Szlobodnom | Kralieuom Varassu
Varasine. | M.D. LXXXVI.* (A czím, *Manlius* magyar nyelvű nyomtatványairól is ismeretes, négy sarkán a négy evangelista jelvényével díszített fametszeti keretben.) Az utolsó oldalon a következő kolofon van: *Stampano v Szlobodnom Kraleuom
Varasv | Varasine po Juane Manliuse. | M.D. LXXXVI.* Negyedré, 4 számozatlan és 238 sztt levél. A munkát latin nyelvű, *Heressinczi* Péter zágrábi püspökhöz intézett ajánló levél nyitja meg.

A külföldi nyomtatványok között nem sok említésre méltót láttam. Azt az 1466-iki hártýára nyomtatott bibliát, a melyet a régibb ismertetők említenek, nem találtam meg; érdekesebb ősnymtatvány egyáltalán nem került a kezembe. Az újabbak között kétségkívül legbecsesebb egy 1717-ből való sinai nyomtatvány, a jezsuita miszionariusoknak (hihetőleg) kantoni rendházából. Az V. IV. 11. sz. a. igtatott kis ívrétű kötet czíme ez: *Informatio pro veritate contra iniquorum famam sparsam per Sinas cum calumnia in P. P. Soc. IESV, & detrimento missionis. Communicata Missionariis in Imperio Sinensi. Anno 1717.* A munka sinai selyempapírra van nyomtatva, úgy, a mint általában a sinai nyomtatványok szoktak lenni, csupán az erősen átlátszó papír egyik oldalára. Két-két levél oly módon függ össze, hogy üres felük belülré esik s így az olvasásnál nem zavaró. Van pedig az egész mű *lapnagyságú fatáblákról nyomtatva*, a közönséges szöveg álló, a benne levő oklevelek a folyóírást utánzó, dűlt betűkkel. Mekkora munka volt a 190 oldalt tetszetősen és hibátlanul fába metszeni, elképzelni is alig lehet. Az egész eredeti, barna papirosborítékba van fűzve s ugyanilyen tokban van elhelyezve.

Még a látott régi bejegyzések közül néhány mutatóvány.

Temesvári Felbárt Stellariuma Hagenauban, 1509-ban nyomott negyedréti kiadásának itt levő példányában (jelzete *U. VI. 18.*) egész sereg érdekes bejegyzés van. Czimlapján régi tulajdonosok nevei; így a XVI. sz. elejéről való írással ez: *Hunc librum dedit fratri Georgio de Chozthanycza frater Gregorius de Seblee, cuius animam Deus teneat.* Alatta XVII. századi írással: *Domus professae Societatis JESV Vienna.*

Az előlevélen a szerzetesek halála napjai bejegyezve; köztük *1558 18. Julii. Sartor Ambrus frater, 1516. 16. octobris Johannes Chyapo de Koromzo, Jaurini.*

A XL. lapon a szöveg ezen pontjához (*Pelbárt* egy idézete.) »Bernardus: O felix Maria data est tibi omnis potestas in celo et in terra: ut quidquid volueris valeas efficere.« egy a XVI. sz. derekáról való kéz hozzá írta: *Szent Bernard ha the dolgod ez hazucz bestie híres kuruafia uol(?), hitetlen es eretnek ember.*

Az utolsó (üres) oldalon a XVI. sz. derekáról.

Contra caducum morbum (= dögvész) medicina.

Az veres hagymát nyerssen teord megh, ved vyzet es az korssagos embert mijkor az korsag lely, teolt az zaiyaba.

Masjk analis jobb.

Az tekeneos bekanak az majajath (így!) vegyed, azald meg, terd meg, fejer borba ad meg innya az korssagos embernek.

X./X./28. szám alatt negyedréti deszkatáblás gyűjtélék-kötet van; tartalmát a XVI. század első két tizedében kiadott s Rómában nyomtatott pápai bullák és zsinati beszédek teszik. Hátsó borítéklapján ezen feljegyzés:

Franciscus de Zannis Venetus dum estiuos estus Waradini 1536 anno salutis uitare cuperet successiuis horis totum hoc opusculum perlegit.

Az elsőnek kötött »Bulla intimationis generalis Concilii apud Lateranum per S. d. n. Julium Papam II. edita czimlapján: *Collegii Poson. Catalogo inscriptus. Anno 1648.* — Továbbá *Collegii Soc. IESV Posonii 1708.*

Coelius Pannonius. Collectanea in sacram apocalypsin b. Joannis apostoli . . . Venetiis, 1547. Czimpján, félig levágva: *Zacharias Moshoczj Protonotarius . . . Comes palatinus . . . Canonicus Nitriensis. 1568. Emi Viennae . . . A XVI. század ezen*

kiváló könyvgyűjtőnek legtöbb kötete a budapesti egyetemi könyvtárba jutott, azonban alig van régibb hazai könyvtár, a melyben ne találkoznék tőle származó egy-két darab.

* * *

E szerény mutatványok szolgáljanak kedvgerjesztőül azoknak, a kiknek alkalmuk nyílik a pécsi könyvtárban búvárkodni. Könyveiben a bibliografus és az irodalombarát, szép oklevélgyűjteményében (melyről itt most nem is teszünk említést) s nagyszámú másolataiban a történetíró és a diplomatikus még érdekes adatokat lelhet: benne töltött ideje senkinek sem vesz kárba.

EGY ISMERETLEN VITÉZ-KODEX.

— A vatikáni Palatina könyvtár hazai vonatkozásai. —

ZSÁK J. ADOLFTÓL.

Huzamosabb időt töltöttem Rómában levéltári kutatással, módomban volt több nevezetesebb *könyvtárt* is a hazai vonatkozás szempontjából átnézni, minthogy Rómában a könyv- és levéltárak nyitási, illetőleg használati ideje az egyedül üdvös módon a gyakorlati igények teljes méltánylásával: *egymást kiegészítő* alapon van *egyetemesen* megállapítva.

Könyvtári kutatásaim eredményét e folyóiratban óhajtánám közzétenni. Távol állok attól, hogy azoknak az érték tekintetében rendkívüli becset tulajdonítsak, de mivel kétségtelenül alkalmasak arra, hogy középkori kulturánkról, különösen pedig könyvtárviszonyainkról alkotott ismereteinket kibővítsék, tágítsák, illetőleg helyesbítsék, közzétételüket maga ez az egy szempont is eléggé indokolja. — Egy másik nem kevésbbé jelentékeny szempont pedig a következő: a ki az örökváros könyvtári méreteit ismeri, az tudni fogja, hogy itt úgyszólván a legkisebb kéziratár katalógusa is legalább egy-egy hetét foglalja le az kutatónak; ebből a szempontból nézve a dolgot határozott szolgálatot teljesítek jegyzeteim közzétételével mindazoknak, kik Rómában a jövőben akarnak könyvtári kutatást végezni, minthogy minden könyvtár házi katalógusából éber figyelemmel és igaz lelkiismeretességgel jegyeztem ki az *összes* hazai vonatkozásokat; a mi által a katalógusok átnézésének nem csekély idejét és nem éppen kellemes munkáját egyszersmindenkorra és mindenki részére megtakarítottam.

Egy lényeges körülményre hívom még fel bibliografusaink figyelmét: a katalógus leglelkiismeretesebb átbúvárlása és kijegyzése még nem jelenti azt, hogy az illető könyvtár hazai vonatkozásai *tárgyilag* is kimerítve volnának. Ugyanis egy-egy középkori kódex hazai provenienciáját sokszor pl. a benne levő címer-

ről ismerjük és állapítjuk meg. Már pedig — mindig a római állapotokat tartva szem előtt — a jelenleg használatos katalogusok ilyesmire nem tartalmaznak semmiféle felvilágosítást; mert a XVIII. század végén vagy a XIX. század elején készültek, a midőn még tudvalevőleg a bibliografiai leírás nem terjedt ki ily általában véve ugyan járálékos jellegű, de sokszor lényeges szerepet öltő körülményeknek a feltüntetésére; sőt mi több, az a különben nagybecsű, 1886-ban megindult nyomtatott gyűjtemény, melynek czélja új revisió alapján modern katalogust adni a vatikáni könyvtárnak kincseiről, ez sem szabatos abban a tekintetben, mert a — például felvett — czímert nemcsak nem írja le, hanem a legtöbb esetben: »*picturis illustratus*« általános kijelentéssel jelzi. Ily körülmények között megbecsülhetetlen szolgálatot tenne művelődéstörténetünk ügyének az, ki e könyvtárak anyagát — természetesen precíz és részletes középkori *heraldikai ismeretekkel* felfegyverkezve, — *egyenként* nézné át.

Ennyit tartottam szükségesnek általánosságban előrebocsátani. Jelenleg — mint a közlemény czime is jelzi, — a Palatina könyvtár magyar vonatkozású jegyzékét közlöm s befejezésül részletes ismertetést nyujtok a könyvtár legbecsesebb hungarikumáról: *Vitéz János egy eddig ismeretlen kodexéről; melynek értékét kiválóan emeli az a körülmény, hogy ez az egyetlen kodex, mit nagynevű tulajdonosa, a híres Galeottoval emendált.*

* * *

A »Bibliotheca Palatina« nem a pápák alkotása, bár határozottan katolikus egyházi eredetű. Felerészben ugyanis a heidelbergi Szent-Lélekhez címzett templom gyűjteményéből, másik felében pedig a középkori pfalzi választófejedelem könyvtárából van alkotva. Egyesítettett pedig a *heidelbergi* protestáns egyetem javára; a mely alkalommal nyerte maig divó: Palatina nevét. De nemsokaig maradt a protestánsok tulajdona, mert *Tilly* a harminczéves háború folyamán (1622) Heidelberget elfoglalván Miksa bajor választófejedelem parancsára az egész könyvtárt (3527 középkori kódexx) 1623-ban Rómába vitette s XV. Gergely pápának ajándékozta;¹ ki azt a vatikáni könyvtárban önállóan

¹ L. *Wilken*: Geschichte der Bildung, Beraubung und Vernichtung der alten heidelbergischen Büchersammlungen. Heidelberg 1817.

kezeltette. A könyvtár külső története azonban még nem ér itt véget. A napoleoni harcok és elnyomatás idején ugyanis a vatikáni könyvtár és levéltár más részeivel egyetemben a Palatina Bibliotheca is Párisba kerül, honnan a koalíció végleges győzelme után 1815-ben visszaszállított Rómába. Megelőzőleg azonban az őskori protestáns rész a Napoleon leverésében szintén jeles részt vett protestáns Poroszország közbenjárására a heidelbergi egyetemnek visszaadott. Ennyit a Palatina külső viszontagságairól.²

A Palatinát,¹ bár igen sok kodexe a VII—X. századokból származik, még sem ezek teszik becsessé, hanem a konstanci és bazeli zsinatok előkészítését, lefolyását, részletesen tárgyaló egykorú kézirati kötetei, kézirati osztályán kívül van két részből (latin és német alosztályból) álló nyomtatott könyvosztálya is, mely a könyvsajtó gyermekkorában, különösen pedig a németországi vallási reformáció idején megjelent összes nyomtatványokat ritka teljességben konzerválta.

Kézirati osztályának magyar vonatkozásai megtartva az eredeti, házi katalógusban levő sorsszámokat, a következők:

368. szám. Chart. in 4.º saec. XV. fol. 354.

- a 248. oldalon: »Epistola turci ad summum pontificem.«
- a 249. » »Johannis de Capistrano speculum clericorum« sive »sermo ad clerum anno domini M^o CCCC^o XXXIX.«
- a 278. » »Nicolai papa V. bulla ad invocandum auxilium contra hostem nominis Christi turchionen ferocissimum« data Romae II. Kal. oct. anno septimo.
- a 282. » »Calisti pape bulla contra Torchos« (sic!) data Romae id mai anno primo.
- a 283. » »Johannis de Hunigad, comitis perpetui Wistervensis, epistola ad dom. Franciscum Schluk, canonicum ratisponensem, de bello contra Turcas anno 1456.
- a 283. » »Johannis card. s. Angeli ap. sedis legati, epistola ad dom. Ladislaum de Gara regum Galliae (!) palatinum de indulgentiis concessis iis qui crucem receperant »ad bellum contra Torchos« anno 1456.
- a 283 » »Adnotationes de bello contra Turcas anno 1456. lingua partim latina partim germanica.

¹ I. Wilken: Geschichte der Bildung, Beraubung und Vernichtung der alten heidelbergschen Büchersammlungen. Heidelberg 1817.

369. szám. *Chart. in 4° saec. XV. fol. 312.*
a 130. oldalon: »Johannis de Capistrano tractatus de cupiditate.»
381. szám. *Chart. in 8° saec. XV. fol. 354.*
a 191. oldalon: »Alberti regis« epistola ad Eugenium pp. IV. data Viennae d. 4. Mai.
443. szám. *Membr. in fol. saec. XIII. fol. 121.*
a 105. oldalon: Fr. Juliani ord. praedicatorum in Hungaria ad Perusinum episcopum Ap. Sed. legatum epistola de historia et moribus Tartarorum.
458. szám. *Chart. in 8° saec. XV. f. 338.*
a 159. oldalon: Copia litterarum fris Joh. de Capistrano destinatarum ad omnes Barones nobiles et famosos Bohemiae, qui Pragam debent convenire pro aliqua dieta celebranda secunda feria post octavam paschae 1452.
460. szám. *Membr. in 8° saec. XIV. fol. 96.*
az 1. oldalon: Ungari sermones de tempore, de sanctis ad religiosos etc. praemissa tabula imperfecta.
469. szám. *Chart. in 4° saec. XV. f. 47.*
az 1. oldalon: »Fr. Johannis de Capistrano Passio domini nostri Ihesu Cristi edita et praedicata in Zvratisania anno d. MCCCCLIII.«
492. szám. *Chart. in 8° saec. XV. f. 223.*
a 130. oldalon: Leonelli Esthensis acta ad Sigismundum Ces. Aug. IIII. idus septembr. in Fontis porticu dum Ferrariam Roma divertisset.
561. szám. *Chart. in 4° saec. XV. fol. 329.*
a 155. oldalon: »Lyber visionum Elysabeth ancille dei.« Incipit: »Fuit in diebus eugenii pape in finibus treverensis dioc.«
572. szám. *Membr. in fol. saec. XV. f. 55.*
az 1. oldalon: Regestrum omnium privilegiorum ord. hierosolymitani hospitalis b. M. Teutonicorum.
594. szám. *Chart. in 4° XV. fol. 305.*
a 6. oldalon: Sigismundi Romanorum et Caroli francorum regis epistolae mutuae a. 1413.
605. szám. *Membr. in fol. saec. XV. f. 96.*
a 89. oldalon: Caroli de Malatestis »informatio ad seren. Regem Rom. et Hungarie pro tranquillitate sce. Romane ecclesie et ipsius vera reintegratione et reformatione a. 1411.
608. szám. *Chart. in 4° saec. XV. f. 426.*
a 126. oldalon: Magistri Ludovici de Ast »arenga facta coram dno Alberto duce Austrie in regem Romanorum electo.«

632. szám. *Membr. in fol. saec. XV. f. 323.*
 Plagula chartacea manu saec. XV. continens epistolium Nicolai »de Myndelhaym« nuntians ingressum exercitus regis Polomiae in territorium regni Hungariae in calce codicis.
673. szám. *Chart. in 4° saec. XV. f. 206.*
 a 165. oldalon: Taxae solutae ab ecclesiis cathedralibus a mensa dec. a. 1422.
701. szám. *Chart. in 4° saec. XV. 412.*
 Liber formularum contractuum etiam Sigismundi imperatoris.
719. szám. *Chart. in 4° saec. XV. f. 184.*
 a 84. oldalon: »Epistola quedam contra Sigismundum regem rom. edita clauculo et per quemdam se non nominare volentem insinuata.« Inc. »Dictat iuris naturalis equitas.
775. szám. *Chart. in 8. saec. XVI. f. 363.*
 Collectio formularum cancellariae imperialis inscripta inter alias etiam Sigismundi imp.
857. szám. *Membr. in 4° anno 1300. f. 84.*
 a 70. oldalon: Sequentiae »de sancta Elysabeth« cum notis musicis
871. szám. *Membr. in fol. saec. XIV. et XV. f. 33.*
 a 30. oldalon: »de miraculis sce Chunegundis virginis et imperatricis« descripta sub anno dni M^oCCCXLVIII. feria tertia ante ascensionem domini.
- a 33. » Antiphonae »de sca Kinegunde Imperatrice« cum notis musicis.
884. szám. *Chart. in 4° saec. XV. f. 257.*
 a 166. oldalon: »Eneae Silvii poetae epistola ad »Sigismundum ducem Austriae.« Inc. »Efflagitasti modeste.«
886. szám. *Membr. et Chart. in 8° et 4° saec. IX—XV. f. 187.*
 a 106. oldalon: »De sca Elyzabeth.« Inc.: »Cum beata elyzabeth de erumpnis et laboribus huius mundi ad eternitatis gloriam transitura esset.«
- a 113. » »De quodam miraculo sce Elyzabeth. »Inc.: »Quamquam nonnisi ab intus.«
953. szám. *Chart. in 4 saec. XV.*
 a 39. oldalon: Litterae Mathiae regis ad imperatorem Fredericum.
965. szám. *Membr. fol. saec. XIII.*
 »De facto Ungarie magne a frre. Riccardo ord. predicatorum tempore Gregorii IX.«
1445. szám. *Chart. fol. saec. XIV.*
 Litterae Sigismundi imperatoris.

1711. szám. *Membr. in. 8°. saec. XV. cum picturis illustratus.*

Marci Manilii: *Astronomicon.* (Vitéz Kodex.)

1787. szám. *Membr. in 8° saec. XV. cum picturis illustratus.*

Dictionarium triumlinguarum (lat. germ. et bohem.)

Ladislai (V.) regis Hungariae.

1920. szám. *Chart. in fol. saec. XVI.*

Bibliothecae Fuggeranae indices.

* * *

E sorozathból, mint jeleztem csupán az 1711 számmal jelzett *Vitéz-kodexet* vettem behatóbb vizsgálat alá. Megindultan fogtam kezeimbe e könyvet s forgattam lapjait, mely egykoron: ötödfélszáz év előtt annak a férfiúnak fordult meg — mint a benne sűrűn előforduló sajátkezű jegyzetei bizonyítják, — gyakran a kezében, akinek középkori kulturánk világhírű és vezető fejlettségét köszönhetjük, s a ki a hazának a nagy *Hunyadi* Mátyást nevelte! . . .

Vitéz János egykori értékes könyvtárának bibliografiai rekonstrukcióját *Fraknoi* Vilmosnak köszönhetjük. Erre vonatkozó fejtegetései e folyóirat 1878. 1879. és 1881-ik évfolyamaiban jelentek meg. Ezekből tudjuk, hogy *Vitéz* nagyváradi és esztergomi könyvtárát a könyvek közmondásos fátuma a szélrózsa minden irányában: Salzburg, Páris, München, Zágráb és Szent-Antal felé szórta szét. Ezekhez jó most Róma, illetőleg Heidelberg. De hogy a mi *Vitéz* kötetünknek nem Heidelberg volt a közvetlen állomása azután, hogy eredeti tulajdonosától elkerült, ezt kétségtelenné teszik a kötés belső lapján levő különböző időből és kéztől származó egymástól elütő könyvtári számok. Jelenleg — valamint a heidelbergi könyvtárban is, — mint tudjuk az 1711. számot viseli; ezelőtt valahol 1177, még előbb pedig, talán ismét más helyen 1135. számot viselt; végül van ezeken kívül még egy beírás, mely legrégibbnek tűnik fel s mely szerint $\frac{C. 17.}{520.}$ volt hajdan a könyvtári száma. Akármelyiket is tekintünk e számuk közül: *mindegyik tekintélyes*; a mely körülmény arra a feltevésre jogosít, hogy kodexünk mindenkoron *elsőrangú* könyvtárban foglalt helyet.

A kodex alakja rendes oktáv; nem egykorú, fehér disztelen pergament lapba van kötve. A bekötési táblák mindegyikén két-két fehér zsinorfoszlány látható, melyek egykor a könyv átkötésére szolgáltak. Belseje 89 igen finom, aranszegélyű s

újabb időben levelenként arabs folyó számmal czeruzával jelzett hártyalapból áll; ezenkívül elől s hátul egy-egy üres papírlapot találunk, melyeket a bekötés alkalmával nyert. Az 1. és 89. számmal jelzett pergamen levelek teljesen üresek; csak az utóbbi van, ép úgy mint a többi (2—88), fekete tintával megvonalmazva és pedig huszonöt vízszintes és a két végén 3—3 cmnyi margót hagyva 2—2 függőleges vonallal. A szöveg a 2^a oldalon kezdődik s 88^b oldalon végződik. Az utolsó oldalon (88^b) csak 17 sor van beírva. Az utolsó beírt sor alatti harmadik vonalon maiuscula jellegű görög betűkkel s arany tintával a sor közepén e szó látható beírva: Τελοϛ. Az ez alatti két sorban pedig *Vitéznek* következő — vörös tintával írt, — bejegyzése olvasható: | *legi et emendavi cū Mgro Galeotto 1469.* | *Jo. Ar. Strg.* | Még lejjebb, — a 25-ik sorban — ugyancsak *Vitéz* kezétől származó, de ezuttal fekete tintával írt ez a bejegyzés fordul elő: *Johann. Archiepisc. Strigoniensis.* *Vitéz* nevének e kétszeri sajátkezű bejegyzése és pedig ugyanazon az oldalon mindenkinek fel fog tűnni! Oka és magyarázata pedig nagyon egyszerű. Ugyanis *Vitéz kétszer* emendálta a könyvet. Először bizonyára a könyvárústó² való megérk²zése napján, vagy az erre következő napok valamelyikén, amidőn is inkább kíváncsiságból nézte meg az új könyvet s a *hevenyészett* lapozgatás közben talált hibákat *fekete tintával javította ki a margón* s egyúttal, hogy az ekkor társadalmi betegséget képező könyvelidegenítéstől biztosítsa magát, az utolsó lapra *teljesen* kiírta nevét is; míg a szövegnek *tudományos és kritikai* átnézését későbbre hagyta. Ez, mint láttuk, 1469 folyamán történt *Galeotto* közreműködésével; amidőn is vörös tintával jelezte a lapszéleken az előforduló szöveghibák korrektívumát s végül megörökítette a könyv végén alkalmazott jegyzettel a *Galeotto*val való emendálást. S talán ép arra való tekintettel, hogy neve és állása már egyszer teljesen ki volt írva a könyvben, a másodszori emendálásnál, mint láttuk, ezzel a rövidítéssel él: *Jo. Ar. Strg.*

A könyv a jobb editiókhoz tartozik; amire, mint tudjuk, *Vitéz* kiváló gondot és nagy súlyt helyezett mindig. Valamint szigorú pontossággal és példás lelkiismeretességgel teljesítette a szövegkritika, az emendálás nem egyszer lélekölő hatású munkáját. Az első bejegyzés könyvünkben a 17-ik levéllapon fordul elő;

ezért mondtuk méltán, hogy a munka a jobb kiadások közül való. E laptól kezdve ugyszólván minden lapon találkozunk *Vitéz* vöröstintájú emendációival, sőt itt-ott az első futólagos átnézés fekete tentával jelzett nyomaira is bukkanunk. A szokásos szövegkritikai megjegyzéseken kívül igen sűrűen más jellemző bejegyzéseire — ezek is vörös tentával irvák — is akadunk *Vitéznek*; ezek hol a jobb, hol pedig a bal margón előforduló *verbum dirigensek*, tartalomtájékoztatók, melyek a könyv használhatóságát fokozták.

A kodex természetesen díszítve van. De azonnal kimondjuk, hogy nem a leggazdagabb kiállítású a *Vitéz-kodex*. Sőt határozottan egyszerűnek nevezhető. Az első szöveglapon előforduló díszben kívül ugyanis az egész könyvben egyéb díszítés nincs, hacsak annak nem vesszük a 21,^a 40,^b 54,^b és 73,^b lapokon kezdődő, könyvfejezetek első betűinek: M—J—O és S-nek sablonos inicziálás díszét és azt, hogy az e betűkkel kezdődő első mondat összes betűi majuszkula alakban fordulnak elő s felváltva élénk zöld, arany, kék és vörös tentával irvák. A nagyobb arányú díszítéssel ellátott első szöveglap (2^a) kellemes benyomást tesz a szemlélőre ügyes koloritjával, bár a rajz, mely a szöveget három oldalról átfogja: közönséges arabeszk. A színek: arany, kék, vörös, zöld és viola. Az alsó lapszéldíszítmény a középen lent vörös és kék színnel festett koszorút alkot, melyben *Vitéz* jól ismert, vízszintes vonal által két mezőre osztott czimerpaizsa foglal helyet, a felső arany mezőben vörös oroszlán lépeget, az alsó kék mezőben pedig aranyos liliom s két ugyancsak aranyos csillag látható. Ha még azt jelzem, hogy az e lapon előforduló inicziále betű, *C* díszítése a fentebb jelzettekével egyjellegetű, s hogy ugyancsak itt is mint a többi fejezetek elején az első mondat betűi majuszkula alakúak és váltakozó színű tentával irattak — úgy e kódex díszítésének ismertetését befejeztem.

Még a könyv cziméről, felosztásáról és tartalmáról kell röviden megemlékeznünk.

Címe tulajdonképpen nincs is. Az, melyen a katalogusban szerepel, önkényesen: a tartalom alapján lett adva s jobb hiányában mi is elfogadjuk. Mint érintettük, *öt* könyvre oszlik: mindegyik számos alfejezettel.

És pedig:

Az I. könyv a 2^a—20^b oldalig

a II. » a 21^a—40^b »

a III. » a 41^a—54^b »

a IV. » a 54^b—73^b » s végül

az V. » a 73^b—88^b » terjed.

Az egyes könyveknek sincs külön czímök csak az alábbi alfejezeteknek. Ezek a következők:

a 4^b oldalon: De origine mundi.

a 6^b » Quare terra sit rotunda?

a 7^b » De Ariete.

a 12^a » De aeternitate mundi.

a 12^b » De Paralellis circulis.

a 14^a » De Magnitudine et latitudine mundi et signorum.

a 15^a » De orizonte.

a 15^b » De Zodiaco et lacteo circulo.

a 24^a » Quae signa duplittia sint et bifomia?

a 25^a » » » sint adversa, nocturna aut diurna?

a 25^b » » » » foecunda?

a 26^a » » » » currentia aut recta?

a 26^a » » » » sedentia aut iacentia?

a 26^a » » » » debilia?

a 27^a » De mensura trigonum et quadratorum.

a 28^b » De signis exagonis.

a 29^a » De coniunctis signis et que sexto loco sint.

a 29^a » De contrariis signis.

a 30^a » Sub cuius dei tutela queque signa sint?

a 30^a » Que membra humana cuique signo sint attributa.

a 30^b » Signorum commertia: auditus, visus, amores, odia.

a 45^b » De mensura temporum et signorum.

a 49^b » De ascensionibus et descensionibus.

a 51^a » Cuius signi quisque annus aut mensis aut dies aut hora sit.

a 52^a » Quot annos tribuat unumquodque signum?

a 52^b » Quot annos queque loca tribuant?

a 53^a » Que sint triplicata signa et quas habeant vires?

a 66^b » De partibus terrae distributis ad signa.

A most felsorolt alfejezetek czímeiből mindenki biztos következtetést vonhat a munka tartalmára és tudományos jelle-
gére. Astronomicon vagyis csillagászatannak a szó teljes értel-
mében tehát nem nevezhetjük el e könyvet, hanem inkább a
csillagjósítás tanának. — Nem ütközhetünk meg azon, hogy *Vitéz*
könyvtárában egy csillagjósítás módjait tárgyaló könyvre akadunk:

bizonyára volt ott több ilyen is. Hisz ő is korának volt gyermeke; annak a kornak, melynek legnagyobb emberei, legkimagaslóbb szellemi alakjai sem menekülhettek a csillagjósolás és aranycsinálás titkainak vonzó és bűvös varázsától. A mi pedig *Vitéz* magát illeti, más oldalról is tudjuk, hogy ő előszeretettel foglalkozott csillagjósolással és rendületlenül hitt az égi testeknek a földi emberek sorsára való behatása- és befolyásában. *Galeotto* mondja ugyanis róla ismert művében: »a csillagjóslatban igen jártas vala, az erre vonatkozó naptári jegyzeteket szünet nélkül magánál viselte és a csillagok megkérdezése nélkül soha semmit sem tesz vala.«¹

¹ Idézve: *Fraknoi V.*: Vitéz János könyvtára. M. Könyvszemle. 1878. 6. l.

XIV. SZÁZADBELI PAPIROS-OKLEVELEINK VÍZJEGYEI.

SZÖNYI I. LÁSZLÓTÓL.

(Harmadik közlemény.)

32—36. szám. Hármashalom. A XIV. század második felében
Itália különféle helyein így Genuában, Fabrianóban,
Páduában tűnik fel különböző nagyságban és változat-
ban s két századig tartja magát.

32. szám. Hármashalom vonallal.

MODL. 7260. 1387. IV. 24. Zsigmond király kiadványa.

» 34631. 1388. III. 2. Losonczy László tótországi bán
kiadványa.

Kállay cs. lt. 2060. 1389. Bebek Imre országbíró kiadványa.

Soos cs. lt. 1390. Szepesi káptalan kiadványa.

MODL. 7663. 1391. VIII. 29. Csáktornyai Laczfy István
nádor kiadványa.

MODL. 2062. 1393. VI. 19. Kapolyai János országbíró
kiadványa.

Bajorországban 1400-ban fordul elő.¹

33. szám. Hármashalom vonallal, melyet fönt egy kis vonal
keresztel.

Máriássy cs. lt. 1360. Jászói konvent kiadványa.

MODL. 7191. 1386. II. 2. Székesfejérvári konvent kiadványa.

» 32290. 1387. Erdélyi káptalan kiadványa.

Kubinyi cs. lt. 1389. Csáktornyai Laczfy István nádor
kiadványa.

Kállay cs. lt. 2067. 1390. Bebek Imre országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 2114. 1390. Csáktornyai Laczfy István nádor
kiadványa.

¹ Lásd: *Keinznál* a 75. ábrát.

MODL. 8552. 1400. V. 1. Leleszi konvent kiadványa.

Bajorországban 1382—1388-ig, Franciaországban a XV. században fordul elő.¹

34. szám. Hármass halom körben vonallal, melyet fönt egy kis vonal keresztez.

MODL. 8079. 1395. VII. 11. Váradi káptalan kiadványa.

Másutt nem találtuk.

35. szám. Hármass halom, körben vonallal. A vonalon fönt Andráskeresztet látunk.

MODL. 38208. Ujhelyi cs. lt. 1393. VII. 4. Váradi káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 2228. 1393. Leleszi konvent kiadványa.

Bajorországban szintén található a XIV. században.²

36. szám. Hármass halom fönt duplavonalú kereszttel.

MNM. törzs. 1346. I. 29. Veszprémi káptalan kiadványa.

Bajorországban szintén a XIV. században fordul elő.³

II. Az ember és művei.

II. 1. Emberi és emberhez hasonló alakok és részei 37—44. szám.

37. szám. Angyal mint zarándok.

Motesiczky cs. lt. 1342. Pál országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 660. 1344. Leleszi konvent kiadványa.

Fabrianóban 1338-ban, Provenceben 1337—1341-ig, Pistoie-ben 1340-ben, Bajorországban 1357-ben fordul elő.⁴

38. szám. Szerecsenfej dupla szalaggal.

Máriássy cs. lt. 1381. Szepesi káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 1851. 1383. László szabolcsi archidiaconus kiadványa.

Kállay cs. lt. 1875. 1384. Erzsébet királynő kiadványa.

¹ Lásd: U. o. a 76—78. ábrát, *Midoucn*-nál a 428 ábrát.

² Lásd: *Keinz*-nál a 82. ábrát.

³ Lásd: U. o. a 84. ábrát.

⁴ Lásd: *Briquet*-nél a 6. ábrát, *Briquet*-nél (Sur les papiers usités en Sicile) 33. ábrát, *Keinz*-nál a 87. ábrát.

Kállay cs. lt. 1913. 1386. János mester és négy szolgabíró kiadványa.

MODL. 3384. 1398. XI. 13. Zsigmond király kiadványa.

Kállay cs. lt. 2386. 1398. Tamás mester és négy szolgabíró kiadványa.

Bajorországban 1380—1400-ig, Frankfurtban 1380—1387-ig, Lengyelországban 1386—1400-ig fordul elő.¹

39. szám. Szerecsenfej egyszerű szalaggal, fölötte körrel.

Kállay cs. lt. 32. 1400. Bebek Detre nádor kiadványa.

Bajorországban 1387-ben, Frankfurtban 1387—1394-ig s hasonló időben Lengyelországban is fordul elő.²

40. szám. Szerecsenfej koronázva.

MODL. 8608. 1400. Leleszi konvent kiadványa.

Másutt nem találtuk.

41. szám. Szerecsenfej koronázva, a koronán virágyonallal

Kállay cs. lt. 51. XIV. század.

Bajorországban a XV. században fordul elő.

42. szám. Szerecsenfej a többitől elütő ábrázolásban.

Beesky cs. lt. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa. Másutt nem találtuk.

43. szám. Kéz vagy keztyű.

MODL. 7271. 1387. V. 28. Jászói konvent kiadványa.

Fabrianóban 1322-ben, Velenczében 1456-ban, Metzben 1400-ban fordul elő.³

44. szám. Szirén.

MODL. 33756. 1367. V. 10. Pozsegai káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1380 előtt. Levél Benedek bán nejéhez.

MODL. 35205. 1381. I. 24. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

» 6921. 1382. V. 15. Székesfejérvári konvent kiadványa.

¹ Lásd: *Keinznál* a 92—93. ábrát, *Kirchnernél* az 50. ábrát, *Piekosinskynál* a 288—291. ábrát.

² Lásd: *Keinznál* a 94. ábrát, *Kirchnernél* a 60. ábrát, *Piekosinskynál* a 292—295. ábrát.

³ Lásd: *Kirchnernél* a 29. ábrát.

MODL. 4699. 1382. VIII. 16. Garay Miklós nádor kiadványa.
 » 29732. 1389. VI. 13. János erdélyi alvajda kiadványa.
 » 7626. 1390. VII. 4. Garami konvent kiadványa.
 Forgách cs. lt. 1392. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.
 Páduában 1361-ben, Provenceban 1375, Fabrianóban 1373—
 1561, Genuában 1477-ben, Bajorországban 1366—1382-ig, Lengyel-
 országban 1390-ben fordul elő.¹

II. 2. Betük. 45—59. szám.

45. szám. A betű.

MODL. 6643. 1379. IX. 26. Somogyi konvent kiadványa.
 MNM. törzs. 1380. V. 8. Egri káptalan kiadványa.
 MODL. 6708. 1380. V. 20. Egri káptalan kiadványa.

Genuában 1370-ben, St.-Quentinben a XIV. században, Bajor-
 országban 1336-ban, Lengyelországban a XIV. század hatvanas
 éveiben fordul elő.²

46. szám. B betű vonallal.

MODL. 7121. 1358. III. 9. I. Lajos király kiadványa.
 MNM. törzs. 1358. V. 3. Veszprémi káptalan kiadványa.
 Kállay cs. lt. 1358. V. 27. Erzsébet királyné kiadványa.
 MODL. 4767. 1358. VII. 13. Egri káptalan kiadványa.
 Kállay cs. lt. 1186. 1358. VIII. 29. Egri káptalan kiadványa.
 MODL. 4820. 1359. I. 21.
 » 5576. 1367. VI. 18. Pozsonyi káptalan kiadványa.
 » 6349. 1376. IV. 10. Garay Miklós nádor kiadványa.

Sziléziában 1357-ben, Cronbergben 1389-ben fordul elő.³

47. szám. B. betű vonallal. A vonalat egy kis vonal metszi.

Kállay cs. lt. 1219. 1358. III. 13. Szolgabírói kiadvány.
 Kapy cs. lt. 1358. VIII. 8. Széchy Miklós országbíró kiadványa.
 MNM. törzs. 1358. X. 13. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Genuában 1318-ban, Turinban 1316—1318-ig, Grenobleban
 1348-ban fordul elő.⁴

¹ Lásd: *Keinz*nál a 101. ábrát, *Piekosinskyn*nál a 281—283. ábrát, *Midoux*nál a 8. ábrát. *Urbani* is közli »Segni di cartiere antiche« című művében.

² Lásd: *Briquet*nél 370. ábrát, *Keinz*nál a 102. ábrát.

³ Lásd: *Rautern*nél a 96. ábrát, *Kirchnern*nél a 19. ábrát.

⁴ Lásd: *Briquet*nél a 378. ábrát.

48. szám. F betű.

MODL. 8528. 1400. VIII. 5. Bebek Detre nádor kiadványa.
Másutt nem találtuk.

49. szám. P. betű.

MODL. 6529. 1378. V. 8. Garay Miklós nádor kiadványa.
Melczér cs. lt. 1381. Egri püspöki vikarius kiadványa.
MODL. 6666. 1381. III. 24. Széchy Miklós országbíró kiadványa.
Kápy cs. lt. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa.
MODL. 26570. 1389. V. 29. Zsigmond király kiadványa.
Bajorországban 1340-ben, Csehországban 1400-ban fordul elő.¹

50. szám. P betű vonallal, melyet fönt egy kis vonal keresztez.
MODL. 7635. 1390. VII. 28. Bebek Imre országbíró kiadványa.

51. szám. R betű teljes gót alakja.

MODL. 33758. 1378. VI. 7. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.
MNM. törzs. 1380. XI. 13. Erzsébet királyné kiadványa.
Kállay cs. lt. 1872. 1384. Széchy Miklós országbíró kiadványa.
MODL. 8051. 1395. IV. 21. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.

52. szám. R betű vonallal.

MODL. 6729. 1380. VIII. 8. Garay Miklós nádor kiadványa.
Kállay cs. lt. 2244. 1394. Kapolyai János országbíró kiadványa.
Másutt nem találtuk.

53. szám. R betű vonallal, melyet fönt egy kis vonal keresztez.

MODL. 6504. 1378. IV. 5. Pécsi káptalan kiadványa.
» 35165. 1378. XI. 13. Zágrábi káptalan kiadványa.
MNM. törzs. 1380. X. 13. I. Lajos király kiadványa.
» » 1381. III. 26. Győri káptalan kiadványa.
MODL. 29724. 1384. V. 18.
MNM. törzs. 1384. VI. 5. Széchy Miklós országbíró kiadványa.
» » 1385. VIII. 28. Garay Miklós nádor kiadványa.
Dessewffy cs. lt. XIV. század. Garay Miklós nádor kiadványa.
MNM. törzs. XIV. század. Erzsébet ifj. királyné kiadványa.

Genuában 1377 és 1388-ban, Bajorországban 1375-ben,
Lengyelországban 1352—1395-ig, Sziléziában 1342-ben fordul elő.²

¹ Lásd: *Keinz*nál a 125. ábrát.

² Lásd: *Briquet*nél 413. és 414. ábrát, *Keinz*nál a 127—128. ábrát,
*Piekosinskyn*nál a 385—391. ábrát, *Rautern*nél a 108. ábrát.

54. szám. S betű. Három változatban találjuk. A betű elején és végén gyűrű látható.

MODL. 4523. 1355. VI. 11. Egri káptalan kiadványa.

55. szám. S betű vonallal. A betű elején és végén gyűrűvel, a vonal végén nincs gyűrű.

Kállay cs. lt. 19. 1361. IV. 25. Egri káptalan kiadványa.

Kapy cs. lt. 1361. X. 10. Szepesi káptalan kiadványa.

56. szám. S betű vonallal. A betű elején és végén valamint a vonalon fönt gyűrűvel.

MODL. 3255. 1339. VIII. 14. Veszprémi káptalan kiadványa.

MODL. 3968. 1349. X. 22. Kapornaki konvent kiadványa.

Justh cs. lt. 1361. IX. 17. Turóczi konvent kiadványa.

Az S betű különféle típusban Fabriánóban 1306—1373-ig, Bolognában 1333-ban, Provenceban 1316—1350-ig, Bajorországban szintén a XIV. században, Lengyelországban a XIV. század hatvanas éveiben, Sziléziában 1360-ban fordul elő.¹

57. szám. T betű.

MODL. 5268. 1363. XII. 8. Erdélyi káptalan kiadványa.

» 5274. 1364. I. 3. Erdélyi káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1364. X. 9. Kont Miklós nádor kiadványa.

MODL. 5375. 1365. X. 18. Bebek István országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1467. 1365. Kont Miklós nádor kiadványa.

58. szám. T betű vonallal.

MODL. 30662. 1365. I. 25. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

» 5410. 1365. VIII. 9. Somogyi konvent kiadványa.

59. szám. T betű vonallal, melyet egy kis vonal keresztez.

MODL. 5273. 1363. XII. 15. Erdélyi káptalan kiadványa.

Másutt nem találtuk.

II. 3. Az ember művei. 60—64. szám.

60. szám. Vár.

MNM. törzs. 1338. X. 20. Róbert Károly király kiadványa.

» 1339. VIII. 12. Budai káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 536. 1340. János mester kiadványa.

¹ Lásd: *Briquetnél* a 418. és 419. ábrát, *Briquetnél* (Sur les papiers usités en Sicile) 34. ábrát, *Keinznál* a 129. ábrát, *Rauternél* a 110. ábrát.

MODL. 3835. 1346. IV. 5. Sümegi konvent kiadványa.
 Kállay cs. lt. 768. 1346. Székesfejérvári konvent kiadványa.
 MODL. 4537. 1355. VII. 11. Sümegi konvent kiadványa.

61. szám. Vár. Keskenyebb ábrázolásban.

Kállay cs. lt. 1300. 1360. III. 29. Egri káptalan kiadványa.
 MODL. 38830. 1360. V. 3. Egri vikárius kiadványa.

MNM. törzs. 1360. VI. 17. Bebek István országbíró kiadványa,
 » » 1360. VIII. 20. Kont Miklós nádor kiadványa.

Genuában 1317-ben, Bolognában 1321-ben, Haagában 1354 és 1357-ben, Sziléziában 1393-ban, Bajorországban 1340-ben fordul elő.¹

62—63. szám. Bástyaormozat öt orommal két változatban fordul elő.

62. szám. Fönt két vonallal.

MODL. 6479. 1379. III. 13. Garay Miklós nádor kiadványa.
 » 6604. 1379. IV. 12. I. Lajos király kiadványa.
 » 6724. 1380. IX. 17. Leleszi konvent kiadványa.
 » 7093. 1384. VII. 4. Szekszárdi konvent kiadványa.

Forgách cs. lt. 1385. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.

Forgách cs. lt. 1386. Zobori konvent kiadványa.

Forgách cs. lt. 1388. Mária királyné kiadványa.

Kállay cs. lt. 2068. 1390. Bebek Imre országbíró kiadványa.

Bajorországban 1380—1393-ig, Lengyelországban 1385—1390-ig fordul elő.²

63. szám. Fönt egy vonallal.

MNM. törzs. 1348—50 körül. Helena levele Miklós bánhoz.
 Forgách cs. lt. 1372. Nyitrai káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1375. XI. 9. Szepesi káptalan kiadványa.

» » 1379. I. 9. Vasvári káptalan kiadványa.

Forgách cs. lt. 1379. Nyitrai káptalan kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1379. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1780. 1381.

MODL. 6662. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa.

» 7028. 1383. VIII. 23. Vasvári káptalan kiadványa.

» 7526. 1389. IX. 25. Győri káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 2042. 1389. Bebek Imre országbíró kiadványa.

Bajorországban 1373—1385-ig fordul elő.³

¹ Lásd: *Briquet*nél az 569. ábrát, *Briquet*nél (Sur les papiers usités en Sicile) 29. ábrát, *Rautern*nél a 150. ábrát, *Keinz*nél a 130. ábrát.

² Lásd: *Keinz*nél a 132. ábrát.

³ Lásd: *Keinz*nél a 131. ábrát.

II. 4. Szerszámok és eszközök. 65—106. szám.

64. szám. Kétkerekű szekér.

MNM. törzs. 1388. III. 27. Günther András és Péter pozsonyi polgárok kiadványa.

Genuában 1414—1458-ig, Bajorországban 1422-ben fordul elő.¹

65. szám. Kalapács.

Kállay cs. lt. 1342. 1362. VI. 14. Leleszi konvent kiadványa.

Bajorországban szintén a XIV. században, Mainzban 1361-ben fordul elő.²

66. szám. Kereplő.

Kisebb méretű:

MODL. 3109. 1337. XII. 31. Szepesi káptalan kiadványa.

» 3173. 1338. VIII. 23. Zobori konvent kiadványa.

Kállay cs. lt. 558. 1341. Jakab mester egykori nádor kiadványa.

MODL. 31245. Csicsery cs. lt. 1343. IV. 14. Vitus nyitrai püspök kiadványa.

MODL. 3581. 1343. V. 9. I. Lajos király kiadványa.

Kállay cs. lt. 630. 1343. Szabolcsi szolgabírák kiadványa.

Kállay cs. lt. 613. 1343. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 3675. 1344. III. 2. Szekszárdi konvent kiadványa.

MNM. törzs. 1344. III. 10. Szepesi káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1344. III. 19. Szepesi káptalan kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1344. Szepesi káptalan kiadványa.

MODL. 3294. 1347. II. 18. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

» 3871. 1347. II. 23. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

» 1347. III. 28. Pál országbíró kiadványa.

» 29426. 1347. VII. 5. Péter erdélyi alvajda kiadványa.

» 31259. Csicsery cs. lt. 1348. VI. 23. Sáros vármegye kiadványa.

Kapy cs. lt. 1348. Szepesi káptalan kiadványa.

Soos cs. lt. 1348. János mester és négy szolgabíró kiadványa.

MODL. 4050. 1349. VI. 8. Esztergomi káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1349. VI. 14. Pál országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1350. Kylianos mester és a szécsi egyház rektora kiadványa.

MODL. 4195. 1351. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

¹ Lásd: *Briquet*-nél a 67—74. ábrát.

² Lásd: *Keinznál* a 142. ábrát, *Kirchnernél* a 79. ábrát.

Kállay cs. lt. 984. 1351. István comes kiadványa.
 Soos cs. lt. 1351. Leleszi konvent kiadványa.
 Justh cs. lt. 1361. VII. 17. Bebek István országbíró kiadványa.
 MNM. törzs. 1362. III. 20. Szepesi káptalan kiadványa.
 MNM. törzs. XIV. század. Krassó vármegye kiadványa.

67. szám. Kereplő. Nagyobb ábrázolásban.

MNM. törzs. 1360. X. 13. Bebek István országbíró kiadványa.
 MODL. 4996. 1360. X. 13. Bebek István országbíró kiadványa.
 MNM. törzs. 1361. II. 17. Vilmos egri prépost kiadványa.
 MNM. törzs. 1361. IV. 8. Erzsébet királyné kiadványa.
 MNM. törzs. 1361. IV. 11. Bebek István országbíró kiadványa.
 Kállay cs. lt. 1333. 1361. IV. 16. Váradi káptalan kiadványa.
 MODL. 5054. 1361. V. 8. Bebek István országbíró kiadványa.
 MNM. törzs. 1361. V. 8. Kont Miklós nádor kiadványa.
 MODL. 5062. 1361. V. 24. Kont Miklós nádor kiadványa.
 » 5072. 1361. VII. 17. Budai káptalan kiadványa.
 » 5096. 1361. XI. 29. I. Lajos király kiadványa.
 Kállay cs. lt. 1361. 1362. I. 12. Tamás esztergomhegyfoki
 prépost kiadványa.
 Kállay cs. lt. 1370. 1362. I. 20. Bebek István országbíró
 kiadványa.

A kereplő különböző változatai Bolognában 1317-ben, Fabria-
 nóban 1322—1327-ig, Genuában 1323—1350-ig, Provenceben
 1314—1362-ig, Bajorországban 1348—1350-ig, Frankfurtban 1342
 és 1366-ban, Lengyelországban 1352—1367-ig fordulnak elő.¹

68. szám. Háromágú villa.

MODL. 4769. 1358. VII. 27. Zalavári konvent kiadványa.
 Báró Balassa cs. lt. 135...? Széchy Miklós országbíró
 kiadványa.
 MODL. 5511. 1366. XII. 10. Váradi káptalan kiadványa.
 » 7130. 1385. II. 10. Pécsváradi konvent kiadványa.
 » 7131. 1385. II. 10.

Bajorországban 1359—1362-ig, Frankfurtban 1359-ben, Szi-
 léziában 1358-ban fordul elő.²

¹ Lásd: *Briquetnél* a 270—272. ábrát, *Briquetnél* (Sur les papiers usités en Sicile) 17. ábrát, *Keinznál* a 144. ábrát, *Kirchnernél* a 82. és 83. ábrát, *Piekosinskynél* a 495—504. és 794. ábrát, *Rauternél* 79a. ábrát.

² Lásd: *Keinznál* a 148. ábrát, *Kirchnernél* a 78. ábrát, *Rauternél* a 38. ábrát.

69. szám. Olló, nyitott duplavalonálú fogóval.

Becsky cs. lt. 1352. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

Fabrianóban 1331—1532-ig, Genuában, Strassburgban, Bajorországban, Délfranciaországban a XIV. és XV. században fordul elő.¹

70. szám. Lózabola.

MNM. törzs. 1349. VII. 20. Lőrincz sárosi alispán és négy szolgabíró kiadványa.

Péchy cs. lt. 1349. VIII. 11. László alispán és négy szolgabíró kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1349. Tamás országbíró kiadványa.

Berzeviczy cs. lt. 1349. Lőrincz sárosi alispán és négy szolgabíró kiadványa.

Gróf Rhédey cs. lt. 1349.

Justh cs. lt. 1350. Turóczi konvent kiadványa.

Kapy cs. lt. XIV. század. Tamás országbíró kiadványa.

Bajorországban 1367-ben fordul elő.²

71. szám. Fogó.

Kallay cs. lt. 618. 1343. — káptalani kiadvány.

MODL. 3762. 1345. IV. 15. Kapornaki konvent kiadványa.

MNM. törzs. 1371 körül. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 5995. 1372. IV. 29. Imre erdélyi vajda kiadványa.

Kállay cs. lt. 1614. 1372. Szolgabírák kiadványa.

MODL. 6861. XIV. század. Kapornaki konvent kiadványa.

Fabrianóban 1322—1386-ig, Genuában 1333-ban, Bolognában 1321-ben, Délfranciaországban 1319—1359-ig, Északfranciaországban 1344-ben s a XV. században, Bajorországban 1340-ben, Frankfurtban 1342-ben, Lengyelországban a XIV. század hatvanas éveiben fordul elő.³

72. szám. Két egyszerű vonalú egymást keresztező kulcs.

MODL. 30693. 1367. I. 24. Péter erdélyi alvajda kiadványa.

¹ Lásd: *Briquet*nél a 89—103. ábrát. *Zonghin*ál *Le antiche carte fabrianesi* 38. old. *Keinz*nál a 152. ábrát.

² Lásd: *Keinz*nál a 156. ábrát.

³ Lásd: *Briquet*nél az 537. ábrát, *Briquet*nél (*Sur les papiers usités en Sicile*) 18. ábrát, *Midou*znál a 409. ábrát, *Keinz*nál a 157. ábrát, *Kirchnern*él az 57. ábrát, *Piekosinskyn*ál a 468. ábrát.

Genuában 1374-ben, Lausanneban 1386-ban, Valaisban 1397-ben, Provenceban 1314-ben, Bajorországban 1389-ben, Sziléziában 1359-ben fordul elő.¹

73. szám. Duplavalonálú egymást keresztező kulcspár, felakasztó zsinórral.

MODL. 6044. 1372. VIII. 5. Zalavári konvent kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1372. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 6201. 1374. IV. 26. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1374. VII. 29. Simontornyai Laczfíy Imre nádor kiadványa.

MODL. 6329. 1376. I. 18. Székesfejervári káptalan kiadványa.

» 6352. 1376. IV. 28. Zalavári konvent kiadványa.

» 6375. 1376. VIII. 13. Somogyi konvent kiadványa.

» 6376. 1376. VIII. 14. Somogyi konvent kiadványa.

Kisfaludy cs. lt. 1376. X. 1. I. Lajos király kiadványa.

MNM. törzs. 1376. X. 13. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

MODL. 6399. 1377. I. 24. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

Beesky cs. lt. 1377.

MODL. 6177. 1372—80 közt. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

Bajorországban 1373—1400-ig, Lengyelországban 1366—1375-ig, Sziléziában 1368—1374-ig fordul elő.²

74. szám. Duplavalonálú kulcspár, keresztezik egymást G betűvel.

MNM. 1365—70. Miklós óbudai várnagy kiadványa.

MODL. 28086. 1369. IX. 21. László nádor kiadványa.

Fejérpataky cs. lt. 1370. III. 22. Szepesi káptalan kiadványa.

MODL. 5893. 1370. XII. 18. László nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1371. XII. 31. János barát a szentkeresztii konvent főpinczemestere kiadványa.

Kapy cs. lt. 1371. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

MODL. 6024. 1372. V. 12. László nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1372. IX. 26. Zalavári konvent kiadványa.

MODL. 6061. 1372. X. 7. Zalavári konvent kiadványa.

» 6078. 1373. I. 12. Vasvári káptalan kiadványa.

» 6150. 1373. XI. 2. Pozsonyi káptalan kiadványa.

» 6196. 1374. VII. 6. Székesfejervári káptalan kiadványa.

¹ Lásd: *Briquet*nél a 148. ábrát, *Keinz*nál a 160. ábrát, *Rautern*nél a 138. ábrát.

² Lásd: *Keinz*nál a 161. ábrát, *Piekosinskyn*nál a 479—481. ábrát, *Rautern*nél a 135. ábrát.

MNM. törzs. 1374. X. 13. Székesfejérvári káptalan kiadványa.
 MODL. 6353. 1376. V. 23. Székesfejérvári káptalan kiadványa.
 Ballassa cs. lt. 1376. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.
 MODL. 26869. 1377. V. 21. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

Bajorországban 1370—1376-ig, Lengyelországban 1367-ben és 1380-ban fordul elő.¹

75. szám. Dupla kules.

Kállay cs. lt. 598. 1342. Pál országbíró kiadványa.
 MODL. 3599. 1343. VII. 5. Váci káptalan kiadványa.
 » 3620. 1343. X. 28. Pál országbíró kiadványa.
 Kállay cs. lt. 658. 1343. Giletfi Miklós nádor kiadványa.
 Kállay cs. lt. 1343. Giletfi Miklós nádor kiadványa.
 MODL. 3707. 1344. VII. 17. Giletfi Miklós nádor kiadványa.
 MNM. törzs. 1344. VIII. 15. Pál országbíró kiadványa.
 MODL. 3716. 1344. VIII. 31. Pál országbíró kiadványa.
 Kállay cs. lt. 708. 1344. Pál országbíró kiadványa.
 Kállay cs. lt. 684. 1344. Giletfi Miklós nádor kiadványa.
 MNM. törzs. 1354. III. 12. Zalavári konvent kiadványa.
 Kisfaludy cs. lt. 1358. IX. 15. Kont Miklós nádor kiadványa.
 Motesicky cs. lt. 1361. III. 20. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.

Kapy cs. lt. XIV. század. Bácsi káptalan kiadványa.

Bolognában 1346-ban, Arezzóban 1340-ben, Bajorországban 1358—1400-ig, Haagában 1358-ban, Lengyelországban a XIV. század hatvanas éveiben fordul elő.²

76. szám. Dupla kules. Az előbbtől eltérő ábrázolásban.

MODL. 37458. 1366. V. 15. Dénes erdélyi vajda kiadványa.

77. szám. Egymást keresztező dupla kules.

MODL. 28584. 1377. VIII. 8. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

Bajorországban 1378-ban, Lengyelországban a XIV. század hetvenes éveiben fordul elő.³

78. szám. Szigony körben, fönt hatágú csillaggal.

MODL. 31103. 1364. I. 21. Bebek István országbíró kiadványa.

¹ Lásd: *Keinz*nál a 162. ábrát, *Piekosinskyn*nál a 482—483. ábrát.

² Lásd: *Keinz*nál a 166. ábrát, *Piekosinskyn*nál a 476. ábrát, *Briquet*nél a 147. ábrát, *Briquet*nél (Sur les papiers usités en Sicile) a 40. ábrát.

³ Lásd: *Keinz*nál a 167. ábrát, *Piekosinskyn*nál a 471. ábrát.

79. szám. Ülő alj.

MNM. törzs. 1376. XI. 5. Antal szőlősi plébános kiadványa.

» » 1378. VI. 11. Váradi káptalan kiadványa.

Genuában 1345-ben, Provenceban 1338—1349-ig, Fabriánóban 1341—1353-ig, Dauphine-ban 1342—1350-ig, Bajorországban 1370-ben fordul elő.¹

80. szám. Suly antik stílusban.

MODL. 3866. 1346. XI. 29. Esztergomhegyfoki konvent kiadványa.

Genuában 1351-ben, Fabriánóban 1351—1386-ban, Provenceban, Dauphineban és Lyonban a XIV. század ötvenes éveiben, Belgiumban 1370 körül, Lengyelországban a XIV. század ötvenes éveiben fordul elő.²

81. szám. Mérleg gömbölyű csészékkel.

MODL. 30681. 1363. XI. 15. Dénes erdélyi vajda kiadványa.

» — 1366. V. 11. Dénes erdélyi vajda kiadványa.

» 35875. 1366. V. 20. Zárai János almisai várnagy kiadványa.

Genuában 1341—1404-ig, Salzaban 1380-ban, Bajorországban 1347—1394-ben, Franciaországban 1366-ban, 1377-ben és a XV. században fordul elő.³

82. szám. Mérleg háromszögletű csészékkel.

MODL. 5555. 1367. V. 3. Vasvári káptalan kiadványa.

» 5594. 1367. IX. 26. I. Lajos király kiadványa.

Bajorországban 1387 körül, Lengyelországban szintén a XIV. században, Franciaországban a XV. században fordul elő.⁴

83. szám. Mérleg, körben gömbölyű csészékkel. Egy példány fönt csillaggal végződik.

MODL. 29152. 1365. I. 27. I. Lajos király kiadványa.

¹ Lásd: *Briquet*nél az 530. ábrát, *Keinz*nál a 171. ábrát.

² Lásd: *Briquet*nél az 518. ábrát, *Keinz*nál a 173. ábrát, *Gutermann* H. Die älteste Geschichte der Fabrication des Linnen-Papiers. Serapeum 1845. 49. ábra.

³ Lásd: *Briquet*nél a 21—24. ábrát, *Keinz*nál a 174—175. ábrát, *Midoux*nál a 18. és 52., XI., 177., 178. ábrát.

⁴ Lásd: *Keinz*nál a 176. ábrát, *Midoux*nál a 400. ábrát.

MODL. 3609. 1369. III. 23. I. Lajos király kiadványa.

» 29153. 1390. Zsigmond király kiadványa.

Bajorországban 1396—1401-ig fordul elő.¹

84. szám. Mérleg, körben háromszögletű csészékkel. Kettő fönt csillaggal végződik.

MODL. 4778. 1358. VIII. 6. Pécsi káptalan kiadványa.

» 28913. 1362. I. 13. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

» 30724. 1391. IV. 21.

» 33764. 1395. V. 8. Bebek Detre szlapon bán kiadványa.

85. szám. Mérleg.

MNM. törzs. 1365. X. 13. Bebek István országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1412. 1365. Bebek István országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1466. 1365. Egri káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1366. X. 13. Kont Miklós nádor kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1366. Bebek István országbíró kiadványa.

MODL. 30394. 1367. VII. 4. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

MODL. 30399. 1376. X. 6. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

Másutt nem találtuk.

86. szám. Vadászkürt. Egyike a legkedveltebb jegyeknek nemcsak a XIV., hanem a XV. században. Ez utóbbiban különféle címerekben fordul elő. Eltérés rendszeren a nagyságban mutatkozik, néha a fuvokán és a hangrésen is.

Kisebb méretűek:

Soos cs. lt. 1353. Péter comes és négy szolgabíró kiadványa.

MNM. törzs. 1372—75. Simontornyai Laczfly Imre nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1641. 1376. A garami várnagy és négy szolgabíró kiadványa.

MNM. törzs. 1377. IV. 19. Csanádi káptalan kiadványa.

MODL. 28750. 1377. V. 3. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

» 29717. 1377. V. 5. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 27834. 1377. V. 9. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 6463. 1377. X. 28. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1377. XII. 6. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

MODL. 6492. 1378. I. 1. Egri káptalan kiadványa.

» 6511. 1378. III. 19. Győri káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1378. VIII. 24. I. Lajos király kiadványa

¹ Lásd: *Keinznál* a 177. ábrát.

MODL. 35887. 1378. XI. 30. I. Lajos király kiadványa.
 Kállay cs. lt. 1669. 1378. I. Lajos király kiadványa.
 Kállay cs. lt. 6630. 1379. VI. 21. Szepesi Jakab országbíró
 kiadványa.

MODL. 6754. 1380. I. 15. Pécsi káptalan kiadványa.
 » 38189. Ujhelyi cs. lt. 1380. Garay Miklós nádor
 kiadványa.

MNM. törzs. 1380. IV. 22. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 30719. 1380. IV. 24. Váradi káptalan kiadványa.

» 6706. 1380. V. 8. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

» 6717. 1380. VII. 16. Vasvári káptalan kiadványa.

» 6740. 1380. XI. 2. I. Lajos király kiadványa.

Kállay cs. lt. 1748. 1380. Ungvármegyei szolgabírák kiadványa.

Kállay cs. lt. 1731. 1380. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

MODL. 6749. 1360. Vasvári káptalan kiadványa.

» 6773. 1381. IV. 28. Somogyi konvent kiadványa.

» 6785. 1381. V. 20. Garay Miklós nádor kiadványa.

» 6663. 1381. VI. 1. Garay Miklós nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1381. VI. 13. Szentgotthardi konvent kiadványa.

» » 1381. VII. 19. Garay Miklós nádor kiadványa.

Kisfaludy cs. lt. 1381. IX. 11. Garay Miklós nádor kiadványa.

Forgách cs. lt. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1759. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1761. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa.

Kubinyi cs. lt. 1384. Garay Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1893. 1385. II. 11. Mária királyné kiadványa.

Kállay cs. lt. 1890. 1385. IV. 13.

MODL. 7153. 1385. V. 8. Szentgyörgyi Tamás országbíró
 kiadványa.

MNM. törzs. 1385. VIII. 1. Mária királyné kiadványa.

Kisfaludy cs. lt. 1385. XI. 13. Széchy Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1904. 1385. Tamás országbíró kiadványa.

Kubinyi cs. lt. 1385.

MNM. törzs. 1386. I. 8. Zemplén Miklós kiadványa.

MODL. 35279. 1386. II. 16. Csázmai káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 2033. 1389. Bebek Imre országbíró kiadványa.

MODL. 7607. 1390. V. 30. Bebek Imre országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1398. XI. 5. Bebek Detre nádor kiadványa.

MODL. 25773. XIV. század. Vasvári káptalan kiadványa.

87. szám. Vadászkiált. Nagyobb méretben.

MODL. 5158. 1363. VIII. 21. Bebek István országbíró kiadványa.

» 5165. 1364. III. 10. Bebek István országbíró kiadványa.

MODL. 6834. 1381. X. 13. Széchy Miklós kiadványa.

Kállay cs. lt. 1758. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1388. V. 8. Csáktornyai Laczffy István nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1388. V. 26. Zsigmond király kiadványa.

MODL. 30736. 1388. VII. 17. Zsigmond király kiadványa.

Kállay cs. lt. 2009. 1388. Csáktornyai Laczffy István nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1983. 1388. Jászói konvent kiadványa.

MODL. 7485. 1389. III. 30. Bácsi káptalan kiadványa.

» 7524. 1389. IX. 23. Bácsi káptalan kiadványa.

» 7528. 1389. X. 13. Csáktornyai Laczffy István nádor kiadványa.

MODL. 7531. 1389. XI. 3. Bebek Imre országbíró kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1389. Csáktornyai Laczffy István nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 549. 1390.

MODL. 8365. 1398. XI. 6. Széchenyi Frank országbíró kiadványa.

MODL. 8368. 1398. XI. 11. Széchenyi Frank országbíró kiadványa.

A vadászkürt különböző változatai Genuában 1323—1456-ig, Fabrianóban 1321—1346-ig, Provenceban 1329—1635-ig, Bajorországban 1380—1410-ig, Frankfurtban 1382-ben, Sziléziában 1380—1475-ig, Lengyelországban 1375—1400-ig fordulnak elő.¹

88. szám. Pásztori síp.

MNM. törzs. 1369. V. 21. Sáros vármegye kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1369. Miklós szepesi szolgabíró kiadványa.

89. szám. Harang. Különféle ábrázolásban tömegesen fordul elő s igen soká tartja magát. Kisebb méretben, fölfelé irányuló felakasztó kampóval:

MNM. törzs. 1333. III. 19. Csázmai káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 906. 1348. Szolgabírói kiadvány.

Kállay cs. lt. 1012. 1351. Egri káptalan kiadványa.

MODL. 5267. 1363. XI. 22. Szepesi káptalan kiadványa.

» 5655. 1368. IV. 29. László oppelni herczeg nádor kiadványa.

¹ Lásd: *Briquetnél* a 171—184. ábrát, *Keinznál* a 178—182. ábrát, *Kirchnernél* a 24. ábrát, *Rauternél* a 113., 147. és a 147a. ábrát, *Urbani* 1368-ből közöl egy példányt »Segni di cartiere antiche« című művében. *Schuler von Libloy* »Anzeiger f. Kunde der deutschen Vorzeit« 1858. 11. számban 1389-ből közöl egyet Erdélyből.

- MODL. 6638. 1379. VIII. 8. Garay Miklós nádor kiadványa.
 Máriássy cs. lt. 1379. Szepesi káptalan kiadványa.
 MODL. 7421. 1388. VIII. 9. Zsigmond király kiadványa.
 Forgách cs. lt. 1388. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.
 » » » 1388. Szolgabírói kiadvány.
 » » » 1388. Csáktornyai Laczffy István nádor kiadványa.
 MODL. 7491. 1389. IV. 25. Garami konvent kiadványa.
 » 7500. 1389. V. 11. Zsigmond király kiadványa.
 » 7518. 1389. X. 13. Vasvári káptalan kiadványa.
 Forgách cs. lt. 1390. Nyitrai káptalan kiadványa.
 Fejérpataky cs. lt. 1391. V. 6. Turóczy konvent kiadványa.
 Máriássy cs. lt. 1391. János jászói prépost kiadványa.
 MNM. törzs. 1392. I. 4. Veszprémi káptalan kiadványa.
 MODL. 7745. 1392. I. 20. Kanizsay M. tárnokmester kiadványa.
 MODL. 29204. 1392. VI. 21. Erdélyi káptalan kiadványa.
 Forgách cs. lt. 1392. Nyitrai káptalan kiadványa.
 MNM. törzs. 1393. X. 6. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 Kállay cs. lt. 2227. 1393. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 MODL. 7923. 1394. I. 12. Nyitra vármegye kiadványa.
 » 7928. 1394. II. 2. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » 7932. 1394. IV. 12. Vasvári káptalan kiadványa.
 » 29210. 1394. V. 12. Verebi Péter erdélyi alvajda kiadványa.
 MNM. törzs. 1394. V. 29. Zalavári konvent kiadványa.
 MODL. 8020. 1394. VI. 16. Váradi káptalan kiadványa.
 MNM. törzs. 1394. X. 11. Temes és Krassó vármegye esküdt-bírái kiadványa.
 MODL. 7987. 1394. XI. 7. Zsigmond király kiadványa.
 MODL. 7989. 1394. XI. 12. Turócz vármegye kiadványa.
 MNM. törzs. 1394. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 Forgách cs. lt. 1394. Zsigmond király kiadványa.
 » 1394. Zalavári konvent kiadványa.
 » 1394. Nyitrai káptalan kiadványa.
 Kállay cs. lt. 2260. 1394. Kapolyai János országbíró kiadványa.
 » cs. lt. 2265. 1394. Szolgabírói kiadvány.
 » cs. lt. 2250. 1394. Leleszi konvent kiadványa.
 MODL. 3115. 1395. I. 25. Kolozsmonostori konvent kiadványa.
 » 8038. 1395. II. 15. Kapolyai János országbíró kiadványa.
 » 8055. 1395. IV. 22. Zalavármegye kiadványa.
 » 8065. 1395. IV. 28. Zsigmond király kiadványa.
 » 8069. 1395. VI. 21. Leleszi konvent kiadványa.
 MNM. törzs. 1395. X. 2. Vasvári káptalan kiadványa.
 MODL. 26573. 1395. XI. 17. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » 25861. 1395. Kapolyai János országbíró kiadványa.

- Kállay cs. lt. 2311. 1395. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2280. 1395. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2281. 1395. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2284. 1395. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2295. 1395. Leleszi konvent kiadványa.
 » » » 2306. 1395. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2308. 1395.
- Forgách cs. lt. 1395. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.
 Kállay cs. lt. 2321. 1395. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 Bethlen cs. lt. 1395. Zsigmond király kiadványa.
 MODL. 27442. 1396. I. 13. János erdélyi alvajda kiadványa.
 MODL. 8125. 1396. I. 20. Gömör vármegye kiadványa.
 NMN. törzs. 1396. II. 6. Szepesi káptalan kiadványa.
 » » 1396. II. 27. Pozsonyi káptalan kiadványa.
 » » 1396. V. 16. Zsigmond király kiadványa.
 » » 1396. VI. 5. Pásztóhi János országbíró kiadványa.
 MODL. 8173. 1396. VII. 19. Váczi káptalan kiadványa.
 » 8179. 1396. VIII. 27. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » 8181. 1396. IX. 8. Pásztóhi János országbíró kiadványa.
- Kállay cs. lt. 2341. 1396. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2342. 1396. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2340. 1396. Zsigmond király kiadványa.
 » » » 795. 1396. Szolgabírói kiadvány.
 » » » 797. 1396.
 » » » 2238. 1396. Pásztóhi János országbíró kiadványa.
 » » » 2348. 1396. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2349. 1396. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2360. 1396. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
- MODL. 8218. 1397. V. 8. Budai káptalan kiadványa.
 MNM. törzs. 1397. V. 29. Bebek Detre nádor kiadványa.
 MODL. 38214. 1397. IX. 1. Csáky Miklós temesi ispán kiadványa.
- MODL. 31344. Csicseri cs. lt. 1397. IX. 15. Ung vármegye kiadványa.
- MODL. 8273. 1397. XI. 11. Jászói konvent kiadványa.
 » 8276. 1397. XI. 13. Zsigmond király kiadványa.
- Kubinyi cs. lt. 1397. Pásztóhi János országbíró kiadványa.
 Kállay cs. lt. 2380. 1397. Bebek Detre nádor kiadványa.
 » » » 2365. 1397. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.
 » » » 2374. 1397. Leleszi konvent kiadványa.
 » » » 2379. 1397. Leleszi konvent kiadványa.
- Forgách cs. lt. 1397. Zsigmond király kiadványa.
 » » » 1397. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.
- MNM. törzs. 1398. I. 13. Pozsonyi káptalan kiadványa.
 MODL. 8324. 1398. VI. 1. Bebek Detre nádor kiadványa

MODL. 8331. 1398. VI. 8. Széchenyi Frank országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1398. VIII. 1. Veszprémi káptalan kiadványa.

» » 1398. VIII. 26. Zsigmond király kiadványa.

MODL. 8372. 1398. XI. 20. Garami konvent kiadványa.

Forgách cs. lt. 1398. Győri káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 2410. 1398. Váradi káptalan kiadványa.

MODL. 8407. 1399. I. 1. Leleszi konvent kiadványa.

MNM. törzs. 1399. II. 26. Zsigmond király kiadványa.

MODL. 8477. 1399. IX. 17. Pozsonyi káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1399. X. 17. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.

MODL. 8494. 1399. XI. 1. Egri püspök kiadványa.

Soos cs. lt. 1399. Szepesi káptalan kiadványa.

Forgách cs. lt. 1399. Miklós mester és négy szolgabíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 2423. 1399. Leleszi konvent kiadványa.

» » » 2450. 1399. Váradi káptalan kiadványa.

» » » 2422. 1399. Leleszi konvent kiadványa.

» » » 2454. 1399. Leleszi konvent kiadványa.

MODL. 8529. 1400. I. 2. Zsigmond király kiadványa.

» 12175. 1400. I. 26. Budai káptalan kiadványa.

» 8551. 1400. IV. 28. Pozsonyi káptalan kiadványa.

» 8547. 1400. IV. 30. Bácsi káptalan kiadványa.

» 8548. 1400. V. 5. Váczi káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1400. VI. 3. Széchenyi Frank országbíró kiadványa.

MODL. 8565. 1400. VI. 7. Zsigmond király kiadványa.

» 8583. 1400. IX. 16. Pozsonyi káptalan kiadványa.

» 8585. 1400. X. 7. Nyitrai káptalan kiadványa.

» 8590. 1400. IX. 1. Nyitrai káptalan kiadványa.

Kisfaludy cs. lt. 1400. XI. 15. Sopron, vármegye kiadványa.

MODL. 8607. 1400. XII. 29. Pozsonyi káptalan kiadványa.

» 25338. 1400. Váczi káptalan kiadványa.

» 24496. 1400. Rozgonyi Simon kiadványa.

Forgách cs. lt. 1400. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.

» » » 1400. Bebek Detre nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 25. 1400. Bebek Detre nádor kiadványa.

» » » 40. 1400. Bebek Detre nádor kiadványa.

» » » 7. és 31. 1400.

» » » 36. 1400. Leleszi konvent kiadványa.

» » » 22. 1400. Széchenyi Frank országbíró kiadványa.

» » » 614. 1400. Szolgabírói kiadvány.

» » » 2205. 1400.

Máriássy cs. lt. 1400. Miklós comes és négy szolgabíró kiadványa.

Becsky cs. lt. 1400. Bebek Detre nádor kiadványa.

MODL. 25869. XIV. század.

» 8106. XIV. század.

Kállay cs. lt. 2377. XIV. század.

» » » 2205. XIV. század.

Görgey cs. lt. XIV. század.

90. szám. Harang. Nagyobb méretekben :

MODL. 8183. 1396. IX. 30. Pozsonyi káptalan kiadványa.

» 8380. 1398. XII. 19. Egri káptalan kiadványa.

» 8397. 1399. XI. 21. Bebek Detre nádor kiadványa.

91. szám. Harang. Oldalt álló felakasztó kampókkal.

Kállay cs. lt. 476. 1337. Drugeth Vilmos nádor kiadványa.

Berzeviczy cs. lt. 1348. Pál országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 877. 1348. A székesfejérvári egyház kiadványa.

MODL. 4077. 1349. IX. 22. Tamás országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1350. V. 1. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 26373. 1350. IX. 28. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

Kállay cs. lt. 967. 1350. Egri káptalan kiadványa.

» » » 981. 1350.

MODL. 30653. 1351. II. 9.

Kállay cs. lt. 1002. 1351. Szolgabírói kiadvány.

MODL. 4745. 1358. V. 5. Vasvári káptalan kiadványa.

» 4882. 1359. XI. 22. Vasvári káptalan kiadványa.

» 4898. 1359. XII. 6. Csázmai káptalan kiadványa.

» 4984. 1360. IX. 2 Ilsvay Leusták szlapon bán kiadványa.

MODL. 4981. 1360. IX. 3. Zala vármegye kiadványa.

MNM. törzs. 1364. X. 13. Kont Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1418. 1364. Leleszi konvent kiadványa.

MODL. 5621. 1367. XII. 12. Pécsváradi konvent kiadványa.

MNM. törzs. 1383. V. 3. Székesfejérvári konvent kiadványa.

92. szám. Harang. Lóhere alakú felakasztó kampóval.

Thally cs. lt. 1362. IV. 4. Vasvári káptalan kiadványa.

93. szám. Harang félkör alakú felakasztó szerkezettel.

MODL. 6000. 1372. I. 20. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

94. Harang háromszög alakú felakasztó szerkezettel.

MODL. 2901. 1335. IV. 1. Sümegi konvent kiadványa.

» 3100. 1337. XI. 13. Miklós, a királyné pinceszemesterének kiadványa.

MODL. 3332. 1340. XI. 9. János mester, Miklós főlovász-mester birájának kiadványa.

Motesicsky cs. lt. 1342. Esztergomi káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1343. III. 26. Pál országbíró kiadványa.

MODL. 3590. 1343. V. 24. Pál országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1356. V. 8. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

MODL. 30663. 1356. VII. 10. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

MODL. 6886. 1382. I. 20. Szentgyörgyi Tamás tárnokmester kiadványa.

MODL. 30026. 1382. II. 3. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

» 6898. 1382. IV. 4. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1818. 1382. Váradi káptalan kiadványa.

» » » 1819. 1382. Erzsébet királyné kiadványa.

A harang különféle változatai Fabrianóban szintén a XIV. században, Bolognában 1311-ben, Genuában 1313—1340-ig, Franciaországban a XIV. században, Bajorországban a XIV. és XV. században, Frankfurtban 1335—1400-ig, Sziléziában a XV. században fordulnak elő.¹

95. szám. Harang oldalt körrel.

MODL. 29441. 1388. II. 8. Erdélyi káptalan kiadványa.

96. szám. Kanna.

MNM. törzs. 1354. V. 8. Drugeth Miklós országbíró kiadványa.

MODL. 4579. 1355. X. 29. Bács vármegye kiadványa.

Bolognában 1322-ben, Belgiumban 1370-ben fordul elő.²

97. szám. Kanna. Az előbbtől eltérő ábrázolásban.

MNM. törzs. 1353. VIII. 18. Székesfejervári káptalan kiadványa.

98. Két egymás mellett álló edény.

MODL. 3979. 1348. II. 10. Miklós pálosrendi generális.

¹ Lásd: *Briquetnél* a 157. ábrát, *Briquetnél* (Sur les papiers usités en Sicile) az 5. ábrát, *Midouznál* az 53. ábrát, *Kainznál* a 183—194. ábrát, *Kirchnernél* a 45—49. ábrát, *Rauternél* a 11., 13., 21., 22b., 41., 50b., 81. és a 151. ábrát. *Urbani* 1395-ből közöl egyet »Segni di Cartiere antiche« című művében. *Schuler von Libloy* »Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit« 1858. 11. számban közöl egyet Erdélyből 1392-ből.

² Lásd: *Keinznál* a 195. ábrát, *Briquetnél* (Sur les papiers usités en Sicile) a 22. ábrát.

99. szám. Kulacs. Két változatban. A két kört négy küllő kapcsolja össze.

Kállay cs. lt. 1827. 1382. Garay Miklós nádor kiadványa.
MODL. 25846. 1382.

» 28931. 1383. IV. 17.

Kubinyi cs. lt. 1383. Frank alispán és négy szolgabíró.

100. szám. Kulacs küllő nélkül.

MODL. 6924. 1382. VI. 1. Garay Miklós nádor kiadványa.

» 6957. 1382. X. 13. Garay Miklós nádor kiadványa.
1382. X. 14. Váczi káptalan kiadványa.

MODL. 30726. 1383. II. 23. Mária királyné kiadványa.

1383. VII. 27. Erzsébet királyné kiadványa.

MODL. 7403. 1388. VI. 3. Csáktornyai Laczfőy István nádor kiadványa.

MODL. 7449. 1388. XI. 15. Bebek Imre országbíró kiadványa.

» 7492. 1389. XI. 22. Jászói konvent kiadványa.

Bajorországban és Oroszországban szintén előfordul a XIV. században.¹

101. szám. Korona kezdetleges alakja.

MODL. 2760. 1332. XII. Esztergomi káptalan kiadványa.

1338. VIII. 17. Váradi konvent kiadványa.

Kállay cs. lt. 681. 1344. János mester archidiaconus kiadványa.

MNM. törzs. 1348. VII. 19. Győri káptalan kiadványa.

Genuában 1319-ben és 1338-ban, Bolognában 1315-ben, Délfranciaországban a XVI. század első felében, Bajorországban a XIV. században fordul elő.²

102. szám. Korona fejlettebb alakban.

Kállay cs. lt. 2176. 1396. Péter mester és négy szolgabíró kiadványa.

103—104. szám. Korona három lóhere alakú ággal. Két változatban.

MNM. törzs. 1378. X. 4. Baranya vármegye kiadványa.

MODL. 8083. 1395. VIII. 26. Zalavármegye kiadványa.

» 32223. 1399. András örkanonok kiadványa.

¹ Lásd: *Keinz*nál a 199. ábrát, *Lichatschew*nél a 704. és 706. ábrát.

² Lásd: *Briquet*nél a 185—187. ábrát, *Briquet*nél (Sur les papiers usités en Sicile) a 19. ábrát, *Briquet*nél (Recherches sur les premiers papiers . . .) az 1. ábrát.

Genuában 1424—1433-ig, Franciaországban 1389. és 1398-ban, Frankfurtban, 1385—1389-ig fordul elő.¹

105. szám. Bibornokkalap.

MODL. 24421. 1348. III. 21. Pál országbíró kiadványa.

» 29427. 1348. V. 12. István erdélyi vajda kiadványa.

Dőry cs. lt. 1349. Belud mester capui és temesi várnagy és négy szolgabíró kiadványa.

Dauphinében 1344-ben és 1363-ban, Provenceben 1358-ban és 1360-ban, Fabriánóban 1363-ban, Lyonban 1358-ban és 1428-ban, Savoyában 1398-ban és 1400-ban, Laonban 1394-ben, Sziléziában a XV. században fordul elő.²

106. szám. Pásztorbot.

MODL. 35243. 1370. VI. 25. Csirke Péter körösi ispán kiadványa.

II. 5. Fegyverek. 107—118. szám.

107. szám. Kéz-ij. A legrégibb és legelterjedtebb jegyeknek egyike, először Fabrianóban találták 1324-ből s az egész századon át kisebb változatokban fordul elő. A változat különösen a felső járulékbán észlelhető, mely gyűrű, süveg- és szivformát mutat.

MODL. 32194. 1329. I. 2. Mandátum statutorium töredéke.

» 2612. 1330. VI. 2. Zalavári konvent kiadványa.

MNM. törzs. 1339. XI. 30. Róbert Károly király kiadványa.

Kállay cs. lt. 509. 1339. Szolgabírói kiadvány.

MODL. 3789. 1345. XII. 13. Egri káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 762. 1345. I. Lajos király kiadványa.

» » » 847. 1347. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 4087. 1349. XI. 8. Budai káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 949. 1349.

MNM. törzs. 1350. I. 24. Nyitrai káptalan kiadványa.

MODL. 4119. 1350. III. 15. Esztergomi káptalan kiadványa.

» 4140. 1350. VIII. 1. Leleszi konvent kiadványa.

MNM. törzs. 1351. V. 21. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

» » 1351. V. 21. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

MODL. 31275. Csicsery cs. lt. 1353. V. 8. Tamás országbíró kiadványa.

¹ Lásd: *Briquet*nél a 188—205. ábrát, *Midoux*nál a 26. és 27. ábrát, *Keinzn*ál a korona különféle alakjait a 205—208. ábrában.

² Lásd: *Briquet*nél a 65. és 66. ábrát, *Midoux*nál a 24. és 25. ábrát, *Rautern*nél a 92. és a 145. ábrát.

Kubinyi cs. lt. 1353. Tamás országbíró kiadványa.
 MODL. 4413. 1354. III. 5. Tamás országbíró kiadványa.
 MNM. törzs. 1354. IV. 7. Székesfejérvári káptalan kiadványa.
 MODL. 4479. 1355 I. 27. Drugeth Miklós országbíró kiadványa.
 MODL. 4516. 1355. V. 7. Pozsonyi káptalan kiadványa.
 MNM. törzs. 1370. V. 12. László oppelni herczeg nádor kiadványa.

MODL. 31321. Csicsery cs. lt. 1370. László oppelni herczeg nádor kiadványa.

MODL. 27434. 1373. V. 15. László erdélyi alvajda kiadványa.

Kapy cs. lt. 1374. Váradi káptalan kiadványa.

MODL. 33884. 1377. II. 3. Zágrábi káptalan kiadványa.

* 29434. 1377. XI. 29. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

MODL. 6825. 1381. IX. 13. Garay Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1781. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa.

Dessewffy cs. lt. 1381. Garay Miklós nádor kiadványa.

MODL. 24488. 1381. körül.

Kállay cs. lt. 1912. 1386. Leleszi konvent kiadványa.

MODL. 7412. 1388. VIII. 17. Zalavári konvent kiadványa.

Thally cs. lt. 1389.

MNM. törzs. 1391. IV. 5. Veszprémi káptalan kiadványa.

Thally cs. lt. XIV. század.

108. szám. Duplavalonálú kéz-ij körben fönt liliummal.

MODL. 8348. 1398. IX. 3. Budai káptalan kiadványa.

Bajorországban szintén a XIV. században, Lengyelországban 1386-ban, Sziléziában 1500-ban fordul elő.¹

Genuában 1327—1345-ig, Fabrianóban a XIV—XVI. században, Bolognában 1324-ben, Franciaországban a XIV. század nyolczvanas éveiben, Bajorországban 1330—1380, Lengyelországban a XIV. században ötvenes éveiben, Sziléziában 1357-ben fordul elő.²

¹ Lásd: *Keinz*nál a 210. ábrát, *Piekosinskyn*nál a 429. ábrát, *Rautern*nél a 65. ábrát.

² Lásd: *Briquet*nél a 7—9. ábrát, *Keinz*nál a 209. ábrát, *Briquet*nél (Sur les papiers usités en Sicile) 9. ábrát, *Midoux*nál a 19. és XV. ábrát, *Piekosinskyn*nál a 420—428. ábrát, *Rautern*nél a 32. ábrát.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ.
KÖNYVTÁRÁBAN LEVŐ ALDINÁK LEÍRÓ JEGYZÉKE.

DR. GULYÁS PÁLTÓL.

(Harmadik közlemény, három szövegképpel.)

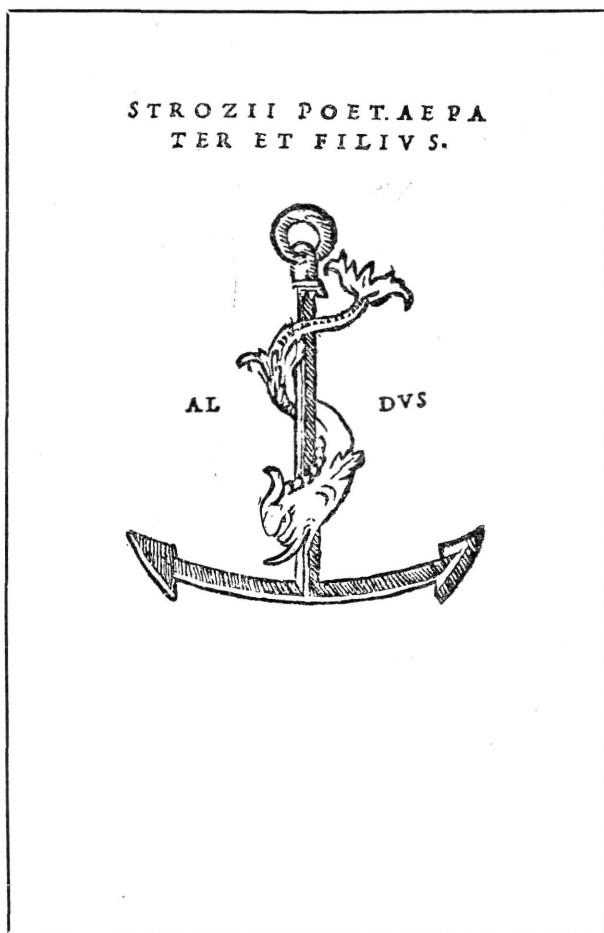
1513.

22. Rhetorum graecorum Orationes. Venetiis, 1513.

1^a l. Első hasáb: ΛΟΓΟΙ ΤΟΥΤΩΝΙ' || ΤΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ. ||
Αισχίνου. || Λυσίου. || Ἀλκιδάμαντος. || Ἀντισθένης. || Δημάδου. || Ἀνδοκίδου. ||
Ἰσαίου. || Δεινάρχου. || Ἀντιφώντος. || Λυκούργου. || Γοργίου. || Λεσβώννακ-
τος. || Ἡρώδου || Ἔτι αἰσχίνου βίος. || Λυσίου βίος. || Második hasáb:
ORATIONES HORVM || RHETORVM. || Aeschinis. || Lyfiae. || Alcida-
mantis. || Antisthenis. || Demadis. || Andocidis. || Ifæi. || Dinarchi. || Anti-
phontis. || Lycurgi. || Gorgiæ. || Lefbonactis. || Herodis || Item Aeschinis
uita. || Lyfiae uita. || [Nyomdászjelvény.] 1^b l. ALDVS MANVTIVS
FRANCISCO FASEOLO || IVRISCONSVLTO AC SENATVS VENE-
TIA' SECRETIS MAGNO. S. P. D. || (m)Emini legere duos dun-
taxat cognomento magnos ob eorum cla- || riffima stb. 2^b l. 5-ik
sor: ΠΙ'ΝΑΞ. 3^a (aii jelzésű és 3. számú) l. ΑΙΣΧΙΝΟΥ ΠΗΤΟΡΟΣ
ΒΙΟΣ. || (α)Ισχίνης οἶός μὲν ἦν ἀτ ρομήτου τοῦ γραμματικοῦ καὶ γλαυκοθέας
τῆς || stb. 5^a (aiiii jelzésű és 7. számú) l. ΑΙΣΧΙΝΟΥ ΠΗΤΟΡΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΙΜΑΡΧΟΥ. || (ο)ὕδενά πώποτε τῶν πολιτῶν ὃ ἄνδρες ἀθηναῖοι
οὔτε γραφῇ || stb. 44^b (86. számú) l. ΛΥΣΙΟΥ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΡΑΤΟΣ
ΘΕΝΟΥΣ || ΦΟΝΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ. || (π)Ερὶ πολλοῦ ἂν ποιησαίμην ὃ ἄνδρες
τὸ, τοιοῦτους ὑμᾶς || stb. 94^a (185. számú) l. ΛΥΣΙΟΥ ΒΙΟΣ, ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ. || (λ)Υζίας ὁ κεφάλου, συρακουσίων μὲν ἦν γονέων.
ἐγεννήθη δὲ ἀθ-ήνησι με || τοικοῦντι stb. 100^b l. üres. 101 l. üres.

Második rész: 1^a l. ΛΟΓΟΙ ΤΟΥΤΩΝΙ ΤΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ. ||
Ἀνδοκίδου. || Ἰσαίου. || Δεινάρχου. || Ἀντιφώντος. || Λυκούργου. || Γοργίου. ||
Λεσβώννακτος. || Ἡρώδου. || ORATIONES INFRASCRIPTORVM || RHE-
TORVM. || Andocidis. || Ifæi. || Dinarchi. || Antiphontis. || Lycurgi. ||
Gorgiæ. || Lefbonactis. || Herodis. || [Nyomdászjelvény.] 1^b l. ΑΝΔΟ-

ΚΙΔΟΥ, ΛΟΓΟΙ. (Tartalomjegyzék.) 2^a (aaa_{ii} jelzésű és 3 számú) l.
ΛΟΓΟΙ, ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΡΗΤΟΡΩΝ. || ΑΝΔΟΚΙΔΟΥ, ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΥΣ-
ΤΗΡΙΩΝ. || (τ)Ην μὲν παρασκευὴν ὧ ἄνδρες καὶ τὴν προθυμίαν τῶν

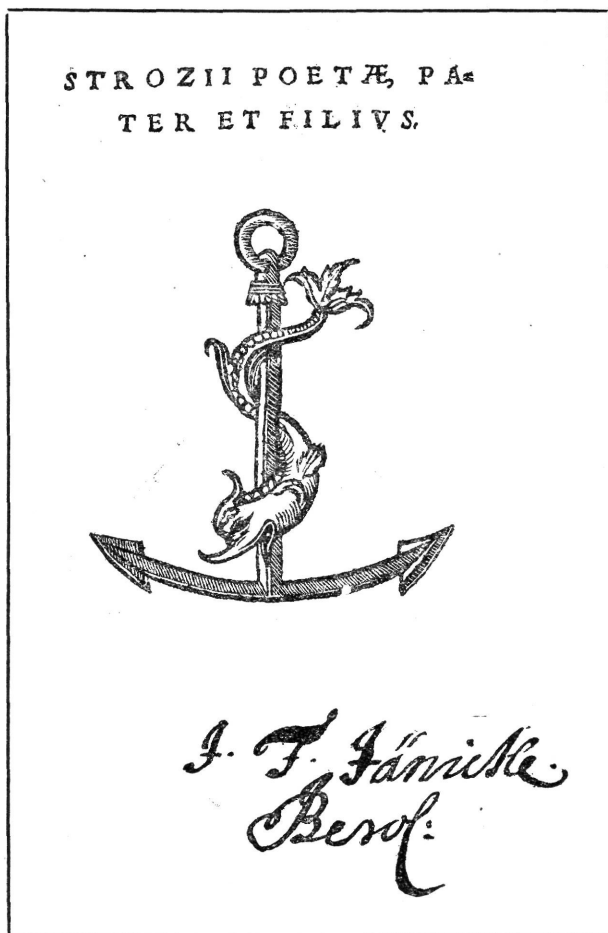

5. ábra. A Strozzi-kötet eredeti kiadása.¹

ἐχθρῶν || stb. 16^b (32. számú) l. 24-ik sor: Γένος, ἰσαίου. || (ι)Σαῖος ὁ
ρήτωρ, ἐγένετο κατὰ μὲν τινας, Ἀθηναῖος. κατὰ δέ τινας, χαλκι- || δεύς. stb.
17^b (ccc jelzésű és 33. számú) l. Ὑπόθεσις, τοῦ ἐξῆς. || (α)Δελφιδοί.

¹ Leírását l. M. Könyvszemle 1907. 164—65. l.

κλεωνόμου τελευτήσαντος, τὸν κλῆρον ἔρχονται κατὰ γένος. || stb. 12.
 sor: Ἰσαίου, περὶ τοῦ κλεωνόμου κλήρου. || (π)Ολλή μὲν ἡ μεταβολή
 μοι γέγονεν ὦ ἄνδρες, τελευτήσαντος κλεωνόμου. stb. 41^a (fff jelzésű

6. ábra. A Strozzii-kötet bazeli (?) utánnyomása.¹

és 81. számú) I. ΔΕΙΝΑΡΧΟΥ, ΚΑΤΑ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ. || (ὁ)Μὲν
 δημαγωγὸς ὤμιν ὦ ἀθηναῖοι καὶ θανάτου τετιμημένος ἑαυτῷ || stb. 50^a I.
 14-ik sor: Γένος ἀντιφῶντος. || (ἀ)Ντιφῶν, υἱὸς μὲν ἦν σοφίλου.

¹ Leirását l. M. Könyvszemle 1907. 165. l.

φνλῆς ἐξ αἰαντίδος. ῥαμνούσιος τὸν δῆ- || μον. stb. 36-ik sor: Ὑπό-
 θεσις, τοῦ ἐξῆς. || (φ)Ιλόνεως τις ἔχων παλλαχὴν τινα, φίλος ἦν τοῦ πατρὸς
 τοῦ λέγοντος τόπος || stb. 50^b l. (100 helyett tévesen 109-czel
 jelölve) 5-ik sor: ΑΝΤΙΦΩΝΤΟΣ, ΛΟΓΟΙ. || ΦΑΡΜΑΚΙΑΣ, ΚΑΤΑ
 ΤΗΣ ΜΗΤΡΙΑΣ. || (ν)Εὸς μὲν καὶ ἄπειρος δοκῶν ἔγωγε ἔτι. δεινῶς
 δὲ καὶ ἀπόρως ἔχοι- || μι stb. 66^b (132. számú) l. 15-ik sor:
 Ὑπόθεσις, κατὰ λεωκράτους Λυκούργου. || (μ)Ἐτά τὰ ἐν χειρωναίᾳ
 δεινά, Ψῆφισμα ποιῇ ὁ τῶν ἀθηναίων δῆμος. ὥστε μήτε || τινα stb.
 24-ik sor: ΑΥΚΟΥΡΓΟΥ, ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ. || (δ)Ικαῖον ὃ ἄνδρες
 ἀθηναῖοι καὶ εὐσεβῆ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν || stb. 76^a (kkkⁱⁱⁱ
 jelzésű s 151. számú) l. 34. sor: ΓΟΡΓΙΟΥ, ΥΠΕΡ ΠΑΛΑΜΗΔΟΥΣ
 ΑΠΟΛΟΓΙΑ. || (ή)Μὲν κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία (*sic*), κρίσις ὅου περὶ
 θανάτου γίγνεται. || stb. 78^a (155. számú) l. 32-ik sor: ΑΕΣΒΩΝΑΚ-
 ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ || ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ. ||
 (ε)Ι μὲν ἑώρων τοὺς ὑμῖν συμβουλευόντας ὃ ἄνδρες ἀθηναῖοι τὰ
 βέλ- || τιστα stb. 80^b (160. számú) l. ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, ΗΡΩΔΟΥ. ||
 (δ)Ιότι ἀνάγκη λέγειν καὶ τηλικαῖςδε, καὶ πολὺ νεωτέροις περὶ || stb.
 82^a l. (163 helyett 162-vel számozva) kolofon: Venetiis Apud
 Aldum, & Andream Socerum || mense Aprili. M. D. XIII. 82^b
 l. üres.

2-r. Lapnagyság: 19×28 cm. Ivek jelzése: I. részben 2 lap
 jeltelen, azután $a_{11}—n_{11}$; a II. részben egy lap jelöletlen, azután
 $aaa_{11}—kkk_5$. Lapok száma: az első részben 2 számozatlan,
 98 mindkét oldalán (3—197) számozott s ismét egy számozatlan,
 összesen tehát 101 levél (202 oldal); a második részben egy
 számozatlan és 81 mindkét oldalán (3—163) számozott, mindössze
 tehát 82 levél (164 oldal). Az ajánlólevél antikva betűkkel, a
 többi szöveg görög betűkkel van szedve; a címek részben nagy,
 részben kis betűkkel nyomattak, a lapok felírással vannak ellátva,
 kusztoszok pedig csak az ívek utolsó lapjának verzőján láthatók.
 A szöveg átlagos sorszáma 48. A kezdőbetűk elő vannak nyo-
 matva s részükre 3—6 sornyi tér hagyatott.

A leírt példány rendkívül jó karban van tartva s hátán
 finoman aranyozott, XVIII. századi borjúbőr kötéssel ellátva. Értékét
 mindazonáltal csökkentí ama körülmény, hogy az 1513. május
 havában nyomtatott 3-ik rész, mely önálló egészet is képez,
 hiányzik mellőle. Könyvtári jegye: **A. gr. 21.**

1513.

23. M. T. Ciceronis epistolarum ad Atticum, ad Brutum, ad Quintum fratrem, libri XX. Venetiis, 1513.

1^a l. *M. T. Ciceronis epistolarum ad Atticum. ad Brutum, ad Quintum fratrem, libri. XX. || Latina interpretatio eorum, quæ in ijs epistolis || græce scripta sunt. ubi multa & mutata, & addi || ta sunt. Admonemus igitur lectorem, ut inde sibi li || brum corrigat suum.* || (Nyomdászjelvény.) || *Alexander VI & Julius II. pontifices maximi, || nequis libros cura nostra impressos imprimat, || uel alibi impressos nēdat, sub pœna exucōmu || nicationis latæ sentētiæ prohibuerūt, et || caetera, ut in literis, quarum exem-* || *plum ante hæc epistolarum uo || lumina impressum est, || licet uidere.* 1^b l. ALDVS MANVTIVS ROM. PHILIP- || PO CYV- LANO MORAE PANNIO || NIO A' SECRETIS REGIS, || AC ORA- TORI APVD || VENETOS, ET COM || PATRI OBSER. || S. P. D. || (m)*Vlta mihi grata contingunt in hac mea* stb.¹ 14^b l. EXEMPLVM. || ALEXANDER PAPA VI. || (u)*NIVERSIS, & singulis præsentis lité* || *ras* stb. 15^b l. EXEMPLVM. || DILECTO FILIO ALDO MANV- || TIO CIVI ROMANO, VTRI- || VSQVE LINGVAE LI- || BRORVM INSTAV- || RATORI. || IVLIVS PAPA II. || (d)*Ilecte fili salutem, & apostolicam beñ.* || stb. 17^a (a jelzésű és 1. számú) l. M. T. CICE- RONIS EPISTOLA- || RVM AD. T. POMPONIVM || ATTICUM LIBER || PRIMVS. || M. T. C. T. P. ATTICO. S. P. D. || (p)*ETI- TIONIS NOSTRAE,* || stb. 281^a (U jelzetű és 365. számú) l. TITI POMPONII ATTI- || CI VITA PER COR || NELIVM NE- || POTEM. (p)*Omponius Atticus ab origine ultima* stb. 289^a (mm jelzésű és 273. számú) l. MARCI T. C. EPISTOLA- || RVM AD BRVTVM || LIBER. || M. T. C. BRVTO. S. || (e)*LODIVS Trib. Pleb. Designatus* stb. 305^b l. 16. sor: MARCI T. C. EPISTOLA- || RVM AD QV. C. FRA || TREM. LIBER || PRIMVS. || M. T. C. QVINTO FRATRIS. || (e)*Tfi non dubitabam, quin hanc epi/to || lã* stb. 345^a (tt. jelzésű és 329. számú) l. M.T. CICERONIS AD OCTAVIVM || EPISTOLA, QVAM PVTO FVIS- || SE OMNIVM CICERONIS || EPISTOLARVM VL- || TIMAM. NAM NON || MVLTO POST || INTERFE- || CTVS EST. || (s)*I per tuas legiones mihi licitū fui/-* || *fet,* stb. 347^b l.

¹ A dedikáció kelte V. cal. Jul. MDXIII.

kolofon: VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, || ET ANDREAE SOCERI. || MENSE IVNIO || MDXIII. 348^a l. üres. 348^b l. [Nyomdászjelvény.]

8-r. Lapnagyság: 10·5×17 cm. Ivek jelzése AA, BB, a—z, aa—tt. 16 számozatlan, 331 számozott s egy számozatlan, összesen tehát 348 levél, azaz 696 oldal. A részek címe és lapfeliratok antikva nagybetűkkel, a szöveg olasz tipussal van szedve; őrjelek minden kvaternió első négy levelének hátlapján s az utolsó oldalon láthatók; az előnyomatott inicziálék számára 4—5 sor magas ürről áll rendelkezésre; a sorok átlagos száma oldalanként 30.

Leírt példányunk kötése erősen lekopott XVI. századi borjúbörkötés vaknyomású díszítéssel; az előző fődélen e felírás olvasható: EPISTOLÆ CIC. || AD ATTICVVM. || A címlapon tintával van följegyezve: *Leopoldas Cendrinus. Ex dono Luce Lingholzer.* Az előző kötéstábla belsején modern kéz bejegyzése: *A szak-könyvek pénztárából vétetett Horváth Antal úrtól Pest. 1770. Nov. 23. Könyvtárjegye: A. lat. 1423.*

1513.

24. Omnia Platonis opera. Venetiis, 1513. Két részben.

I. rész. 1^a l. ἈΠΑΝΤΑ ΤΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ. || OMNIA PLATONIS OPERA. || [Nyomdászjelvény.] 1^b l. üres. 2^a (I jelzésű) l. ALDI PII MANVTII AD LEONEM. X. PONTI- || FICEM MAX. PRO REP. CHRISTIANA, || PROQVE RE LITERARIA, || SVPPLICATIO. || (e)ST uetus prouerbium Beatiss. Pater, languescere & alia membra, || stb. 3^b l. (i)Ndex Librorum Platonis per nouem uaternitates secundum || Thraſyllum, ut Laertius scribit . . . 4^a (I₃ jelzésű) l. Μ. ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ. || (θ)ΕΙΕ Πλάτων ξυνοπαδὲ θεοῖς δαίμοσιν ἥρως || stb. 6^a (I₅ jelzésű) l. Πίναξ τῶν πλάτωνος διαλόγων κατὰ Θρασύλλον, ὡς ἱστορεῖ Διογένης εἰς ἐννέα τετραλογίας διηρημένον. || 7^a l. ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΒΙΟΣ ΚΑΤΑ ΛΑ- || ΕΡΤΙΟΝ ΔΙΟΓΕΝΗ. || (π)λάτων ἀριστῶνος καὶ πεικτιώνης ἢ πωτώνης, ἀθηναῖος || ἦτις τὸ γένος || stb. 16^{a-b} l. üres. 17^a (a jelzésű és 1. számú) l. ΠΛΑΤΩΝΟΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΙ. || ΕΥΘΥΦΡΩΝ, Η΄ ΠΕΡΙ Ο΄ΣΙΓΟΥ. ΠΕΙΡΑΣΤΙΚΟ΄Σ. || ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ. || ΕΥΘΥΦΡΩΝ. ΣΟΚΡΑΤΗΣ. || ΕΥ΄ (τ)Ι΄ νεώτερον ὡ σόκράτης γέγονεν. ὅτι σὺ τὰς ἐν λυκεῖφ καταλιπών. II. rész. 1^a (A jelzésű és 1. számozású) l. ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΠΡΩΤΗ. (κ)Ατέβην χθὲς εἰς πειραιᾶ μετὰ γλαύκωνος τῶν

ἀρίστωνος προσ || συζόμενος stb. 220^a l. (439 számú) kolofon: VENE-
TIIS IN AEDIB. ALDI, ET ANDREAE SOCERI MENSE || SEP-
TEMBRI. M. D. XIII. || 220^b l. középütt: [Nyomdászjelvény.]

2-r. Lapnagyság 19.5×30.3 cm. Ivek jelzése: 1, 2, a—2, aa—ii (I. rész); A—Z, AA—EE (II. rész.) Lapok száma: 16 szá-
mozatlan és 251 kétoldalt számozott (1—502),¹ összesen tehát
267 lap (534 oldal) az első részben és 220 mindkét oldalt (1—439)
számozott lap (440 oldal) a második részben. A sorok száma
laponként átlag 48. Az előnyomatott inicziálék számára hat soros
közök hagyattak szabadon. Őrjellel szignált levelek verzőján talál-
kozunk. A lapfeliratok nagybetűsek. A leírt példány kitűnő karban
maradt fenn; széles margóin csak itt-ott találunk egy-egy elfakult
bejegyzést. Mindkét rész első lapjának alján ott ragyog az
első ismert tulajdonos neve:

IO: CAR. & SALVIATIS:-

7. ábra.

Ez a kétszer bejegyzett autogramm rendkívül fokozza pél-
dányunk értékét. *Salviati* János bibornok *Salviati* Jakab tekin-
télyes firenzei patricius és *Medici* Lucretia, X. Leó pápa hugának
fia volt, a ki a tudományt kedvelő s bőkezűen támogató főpapok
sorába tartozik. A cardinalis diaconusi méltóságot már alig 27 éves
korában (1517. nov. 30.) nyerte el. — A könyvet a bibornok,
a mint ezt a korabeli olasz kötésekről jól ismert rovátkolt vasakkal
ponczolt arany metszés mutatja, valószínűleg igen fényes bőr-
kötéssel látta el. Érdekes, hogy a mű második része mintegy
3 mm-rel rövidebb az elsőnél, a mi arra vall, hogy eredetileg az
egész mű két különálló kötetbe volt kötve. Jelen kötése a műnek
sima pergamenből készült, hátán arany nyomású vörös czimkével
s a XVIII. sz. elejére tehető. A táblák közepén arany nyomásban
VI. Pius pápa czímere látható. Könyvtári jegye A. gr. 366.

¹ Hibás számozás: 156 h. 166 . 178 h. 194, 191 h. 207, 341 h. 343,
348 h. 346.

1514.

25. Hesychii Dictionarium. Venetiis, 1514.

1^a l. ΗΕΣΥΧΙΟΥ (*sic!*) || ΛΕΞΙΚΟΝ. || HESYCHII DICTIONA-
RIUM LOCUPLETISS. EA FIDE AC DILI || gentia excusum, ut hoc uno, ad
ueterum autorum || fere omnium, ac poetarum in primis lectio- ||
nem, iusti commentarij uice, uti qui || uiis possit, & plane nihil fit, ||
quod ad rectam || interpretationem defyderari hic || queat. 1^b l.
ALDI PII MANVTII AD IOANNEM || *Iacobum Bardellonum in*
Hesychii Dictionarium || præfatio. || (S)I cæteri studiosi nobili-
tatis Mantuanæ decus Bardellone, sua sponte ac gratis, ut ipse
facis iu- || uarent stb. 27-ik sor: EX SVIDA. || Ησυχίος, μιλῆσις,
οὐδὲ ἡσυχίου καὶ σοφίας. Γεγονώς ἐπὶ ἀναστασίῳ βα || σιλέως stb. 2^a l.
I. hasáb: ΗΕΣΥΧΙΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙ || ΚΟΣ ΑΛΕΧΑΝΔΡΕΥΣ (*sic!*)
ΕΥ || ΛΟΓΙΩΙ ΤΩΙ ΕΤΑΙΡΩΙ, || ΧΑΙΡΕΙΝ. || (π)ολλοὶ μὲν καὶ τῶν ||
παλαιῶν stb. 2^b l. I. hasáb: ΛΕΞΕΩΝ ΠΑΣΩΝ ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΜΑΤΑ ||
ΣΟΙΧΕΙΟΝ ΕΚΤΩΝ ΑΡΙΣΤΑΡ || ΧΟΥ ΚΑΙ ΑΠΗΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ||
ΗΛΙΟΔΩΡΟΥ. ΗΕΣΥΧΙΟΥ || ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ ΑΛΕ || ΞΑΝΔΡΕΩΣ. ||
ΤΟ Α ΜΕΘ' ΕΑΥΤΟΥ || [Α]Τὸ ἄ περισπασθὲν, δηλοῖ εἶδε, || stb.
195^b l. II-ik (776. számú) hasáb végén: Omnes quaterniones.
præter A & B terniones. 166. l. mely az impresszumot és nyom-
dászjelvényt tartalmazza, példányunkból hiányzik.¹

2-r. Lapnagyság: 21×32.3 cm. Ivek jelzése: a—z, A, B.
Lapok száma 279 (= 558 oldal); a 2—279 lapok hasábjai 1—776
folytatólágos számozással vannak ellátva. Az ajánló levél szövege
olasz típussal van szedve s 3 sor magas, egyszerű iniczialéval
bir. A 2^a lapon a görög iniczialé kis betűvel nyomtatott elő és
5 sor magas ürr van hagyva számára; a 2^b lapon 7 sor magas
fametszetű kezdőbetű van alkalmazva. A sorok száma átlag hasá-
bonkint 56. Őrjelek és élő oldalczímek nincsenek; rovatjegyek
ellenben vannak.

Példányunkat erősen megrágta a szű. XVI. századi fatábláit
felerészben görgetővel préselt disznóbőr fedí s elől két csinos
mívű rézcsat tartja össze. A címlap felső szélén e bejegyzés
olvasható: *Sum Petri Schriefheimeri. || Emptus (31 Julij)*²

¹ V. ö. Renouard id. m. I. k. 111. l.² Kitérölve.

30 Aprilis, Anno || Domini 1543. || Ligatu[ra] 2 fl. 4 d. 23 Julij Anno eod. A lap alján: Jankovich Mikl[ós] gyűjtem[én]ye], a honnan ez a könyv a M. N. Múzeum könyvtárába került. Könyvtári jegye: A. gr. 263^c.

1514.

26. Libri de re rvstica etc. Venetiis 1514.

1^a I. LIBRI DE RE RVSTICA || M. CATONIS LIB. I. || M. TERENTII VARRONIS LIB. III. || L. JVNII MODERATI COLV- || MELLAE LIB. XII. || *Eiusdem de arboribus liber separatus ab alijs, quare autem id fa- || ctum fuerit: ostenditur in epistola ad lectorem.* || PALLADII LIB. XIII. || *De duobus dierum generibus: simulq; de umbris, & horis quæ apud || Palladium, in alia epistola ad lectorem.* || Georgij Alexandrini enarrationes priscarum dictionum, quæ in his || libris Catonis: Varronis: Columellæ. || [Nyomdászjelvény.] || *Hos libros Pontificis etiam Leonis decreto, || nequis alius usquam locorum impu || ne imprimat, cautum est.* || 1^b I. LEO PAPA. X. || VNIVERSIS, & singulis, ad quos hæc nostræ peruenerint. *salu || tem* stb. 2^a (*ii jelzetű) I. végén: *Datum Romæ apud || Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris Die. XXVIII. Novem- || bris M. D. XIII. Pont. Nostri Anno Primo.* || P. BEMBVS. 2^b I. IVCVNDI Veronenfis in libros de re rustica ad Leonem X. || Pont. Max. Praefatio. || RERV^m rusticarum studijs semper sum incredibiler delecta || tus stb. 3^a (*iii jelzetű) I. ALDVS LECTORI. S. || ILLVD significandum censui amice: & studiose lector: ordi- || nem stb. 3^b I. ALDVS LECTORI. S. || IAM pridem decreui: quacunq; in re possum: prodesse studiosis. || stb. 6^b I. Errata, quæ recognito uolumine deprehendimus, sic corrige. Sed no- || tandum stb. 8^b I. üres. 9^a (aaii jelzésű) I. ENARRATIONES BREVISSIMAE PRI || SCARVM VOCVM MARCI CATONIS. || 22^b GEORGIVS Alexandrinus Bernardo Iustiniano equiti, & || senatori facundissimo. s. || PISISTRATVS Athenienfis patria sua per tyrannidem. || 24^a (cc jelzetű) I. MARCI CATONIS PRISCI DE RE RVSTICA LIBRI CAPITA. || stb. 33^a (a jelzetű s 1. számú) I. M. CATO DE RE RVSTICA || (e)ST INTERDVm præstare populo, mer || caturis stb. 55^a (23. számú) I. M. TERENTII VARRONIS DE RE || RVSTICA AD FVNDANIAM || VXOREM LIBER. I. || CAPVT PRIMVM. || (o)TIVM SI effem consecutus Fundania, com- || modius stb. 101^a (k jelzésű és 69. számú) I. LVCII

IVNII MODERATI || COLVMELLAE DE RE || RVSTICA LIBER |
 PRIMVS. || (/)AEP E NVMERO ciuitatis noſtræ principes || stb.
 269^a l. üres. 269^b l. TITVLI LIBRI PRIMI || *De præceptis rei ruſ-*
ticae Tit. I. || stb. 270^a (*Hii* jelzetű s 238. számú) l. PALLADII
 RVTILII TAVRI | AEMILIANI VIRI ILLV | STRIS DE RE RVSTICA |
 LIBER PRIMVS. || *De præceptis rei ruſticae, Titulus I.* || (p)ARS EST
prima prudentiæ ipſam, cui præce- || *pturus* stb. 337^b l. PALLADII
 RVTILII TAVRI | AEMILIANI DE INSITIO || NE LIBER AD
 PASI- || PHILVM VIRVM || DOCTISSIMVM. || (h)ABES aliud indultæ
fidei teſtimonium, pro uſu || stb. 340^a l. kolofon: VENETIIS IN
 AEDIBVS || ALDI, ET ANDREAE || SOCERI MENSE MA || IO
 M. D. XIII. || 340^b l. [Nyomdászjelvény.]

Nagy 8-r. Lapnagyság 12·5 × 19·5 cm. Ivek jelzése *, aa—cc, a—z, A—Q. 32 számozatlan, 308 számozott, összesen 340 levél, az az 680 oldal. Czímek, lapfelírások, fejezetek kezdőszavai latin nagybetűvel, a többi szöveg dőlt betűkkel van szedve. Sorok átlagos száma laponként 39. A lapok részben őrjelekkel vannak ellátva. A kisbetűvel előnyomtatott inicziálék számára 6—7 sor magas ür hagyatott.

Vörösmetszésű példányunk sima fehér u. n. németalföldi pergamenkötéssel bír. Előző tulajdonosai ismeretlenek. Könyvtári jelzése: **A. lat. 1021.**

1514.

27. Athenaeus. Venetiis, 1514.

1^a l. ATHENAEVS || A'ΘHNAI'OI Δειπνοσοφιστοῦ τήν πολυμα-
 θεστάτην πραγματείαν νῦν ἔξεστί σοι φιλολόγε μικροῦ | πριαμένῃ πολλῶν
 τε καὶ μεγάλων καὶ ἀξιομνημονεύτων καὶ θαυμαστῶν καὶ ποικίλων καὶ δαι- ||
 δάλων καὶ γλαφυρῶν καὶ ὧν ἴσως πρότερον οὐκ ᾔδεις, ἐς γνῶσιν ἐλθεῖν. καὶ
 ὅλως τῶν τῆς || ἑλληνικῆς παιδείας ἀποθέτων καὶ δυσσευρέτων κειμηλίων
 ἐγκρατεῖ γενέσθαι. Τῶν || δὲ βιβλίων πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντων, τὰ
 μὲν τρισκαίδεκα, ὁλοσχερῇ. || Τὸ δὲ τοι πρῶτον καὶ δεύτερον ἐπιτετμημένα
 σοι παρέχομεν. ἀκεφάλῃ || σώματι κεφαλὴν ἀναγκασθέντες ἐπιθεῖναι κολοβήν.
 ἀνδρῶν οὖν ἐστὶν εὐγνωμόνων τὸ ταυτί τὰ συγγραμμάτ' ἀναλεγομέ- |
 νους, μάλιστα μὲν τοῖς περὶ τὸν Ἄλδον τὸν πολυαθλόν || τε καὶ πολυ-
 γράμματον εὐχαριστεῖν. Οὐχ ᾗ- || κιστα δὲ καὶ Μουσούρφ τῷ διδασκάλῳ. |
 τῷ εἰ καὶ μὴ παντάπασιν ἴασα- || μένῃ τ' ἀντίγραφον τῶνδε || τῶν τύπων
 ἀνηκέ- || στοῖς ἔλκεσι || πολλα- || γῇ || διεφθο- || ρός || ἀλλ' οὖν || πολλάς

μὲν μν- || ριάδας διορθώσαντι || σφαλμάτων πολλοὺς δὲ στί- || χους τῶν
 παρεισαγομένων κατα- || λογάδην πρότερον ἀναγινωσκομένους || καὶ χύδην,
 εἰς τὴν προσήκουσαν τῆς ἔμμετρον || τάξεως εὐκρίνειαν ἀποκαταστήσαντι,
 χάριν εἰδέναι. || [Nyomdászjelvény.] 1^b l. ALDVS PIVS MANVTIVS
 JANO VYR- || THESI PANNONIO. S. P. D. || (q) *Vantum gratuler*
tibi Jane, quantum Hungaris tuis, quantum ipſi Hungariæ,
non facile dixerim: quod tan- || *tum stb.* 2^a l. (A₂ jelzéssel
 és α3 számozással): ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: ||
 ΔΑΙΤΥΜΟΝΩΝ ΚΑΤΑ ΛΟΓΟΣ. || Ε΄Κ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΔΕΙΠΝΟ-
 ΣΟΦΙ- || ΣΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΡΩΤΟΥ. || ΑΘΗΝΑΙΟΣ μὲν ὁ τῆς βίβλον
 πατήρ. ποιεῖται δὲ τὸν λόγον πρὸς τιμοκρά- || τη. stb. 20^{a-b} l. üres.
 21^a (a jelzetű és 1. számú) l. ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΔΕΙΠΝΟΣΟΦΙΣΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ. || ΣΙΚΥΟΙ. ΣΥΚΑ. || στελέων ῥῆ' αφανίδας σικύους
 τέτταρας. σικίδιον δ' ὀποκοριστικῶς εἶρηκε φρόνιχος. ἐν τραγαῖς. || stb.
 167^b l. Kolofon: VENETHS APVD ALDVM, ET || ANDREAM SOCE-
 RVM || MENSE AVGVSTO. || M. D. XIII. || 168^a l. üres, 168^b l.
 középütt nyomdászjelvény.

2-r. Lapnagyság: 21,5 × 32 cm. Ivjelzés: A, B, a—t. Lapok
 száma: 1 számozatlan, 19 mindkét oldalt számozott (α3—α38),¹
 ismét egy számozatlan, majd 147 mindkét oldalt számozott
 (1—294)² s végül egy számozatlan, mindössze 168 levél (336 oldal).
 A címlap szövege két különböző nagyságú s szövével egymáshoz
 fordított háromszögben van kiszedve. Az előszó *italique* tipussal
 nyomtatva. A szöveg sorainak száma laponként átlag 52 és tizen-
 ként meg van jelölve. Kusztozok a szignált lapok verzőján lát-
 hatók. A szignatura mellett mindenütt a lap alján, középütt Athe-
 næus v. Athen. olvasható. Az élő oldalczímek görög nagybetűkkel
 szedvék.

XVI. századi, görgetőkkel gazdagon préselt disznóbörkötési
 példányunk igen jó karban van tartva; lapszélein itt-ott bejegy-
 zések láthatók. Előbbi tulajdonosait nem ismerjük. Könyvtári
 jegye: **A. gr. 129.**

¹ Hibás számok: α20 h. α22, α29 h. α27.

² Hibás számok: 35 h. 34, 68 h. 78, 88 h. 80, 89 h. 81, 292 h. 392.

1515.

28. Lucretius. Venetiis, 1515.

1^a l. LVCRETIVS. [Nyomdászjelvény.] 1^b l. ALDVS Pius
Albertum Pium Carporum Prin || *cipem, ac Cæsareum Oratorem*
apud || *Pont. Max. Saluere iubet.* || *Iampridem Alberti Decus Principi-*
pum: Decus hu- || *ius* stb. 3^a (*iii jelzésű) l. *Quæ singulis libris*
continentur. stb. 7^b l. és 8 l. üres. 9^a (a jelzetű és 1. számú) l.
 T. LVCRETHI CARI || DE RERVN NA- || TVRA LIBER || PRIMVS
aEneadum genitrix, hominum, di- || *uûmq; uoluptas* stb. 134^a l.
 kolofon: VENETHIS IN AEDI || BVS ALDI, Et AN || DREAE SOCE ||
 RI MENSE || IANVARIO || M. D. XV. 134^b l. *Errata, quæ recog-*
nito uolumine deprehendimus, || sic corrige. stb.

8-r. Lapnagyság 9.5 × 15 cm. Ivjelzés: X, a—q. 8 számo-
 zatlan, 125 számozott s egy számozatlan, tehát összesen 134 levél,
 vagyis 268 lap. Címfelírás s élő oldalcímek latin nagybetűkkel,
 a szöveg folyó antikvával van szedve; a sorok átlagos száma
 30; örjelek csupán egy-egy ív utolsó oldalán láthatók; az iniczialék
 számára 6 sor magas hely van üresen hagyva.

Példányunk XVIII. századi félbőr-kötésben van; előző talaj-
 donosai ismeretlenek. Könyvtári jegye: **A. lat. 1975.**

1515.

29. L. Cælii Lactantii Firmiani divinarum institutorum Libri VII. stb. Venetiis 1515.

1^a l. L. Cælii Lactantii Firmiani diuina- || rum institu-
tionum Libri septem. || *De ira Dei, Liber I.* || *De opificio Dei,*
Liber I. || *Epitome in libros suos liber acephalos.* || *Phœnix.* ||
Carmen de Dominica Resurrectione. || [Nyomtatójegy.] 1^b l. *Optimo,*
atq; integerrimo Antistiti Antonio Triultio, || ac Christianiſſimi
Francorum Regis Oratori || ad Senatum Venetum præstantiſſimo, ||
Joânes Baptiſta Egnatius Venetus || (g) Raue nuper uulnus acce-
pimus Antistes in- || *tegerime* stb. 3^b l. EX HIERONYMO DE
 VIRIS || ILLVSTRI BV. || (f) *Irmianus qui & Lactantius, Arnobij*
di || ſcipulus stb. 4^a (aa4 jelzetű) l. CAPITA LIBRI I. 17^a (a jel-
 zetű és 1. számú) l. L. COELII LACTANTII FIRMIANI, || DIVI-
 NARVM INSTITVTIONVM, || ADVERSVS GENTEIS (*sic!*) DE
 FAL || SA RELIGIONE LIBRI PRI || MI PRAEFATIO, AD || CON-

STANTINVM || IMPERATOREM. || *Quanti fit, & fuerit semper cognitio ueritatis. Et || quod nec sine religione sapientia, nec sine sapien || tia fit propaganda religio. Caput Primum.* || (m)AGNO & excellēti ingenio uiri, || stb. 364^b l. üres. 365^a l. INTERPRETATIO DITIONVM || GRAECARVM, QVAE IN LACTANTIO REPERIVNTVR, DE VER- || BO AD VERBUM FACTA, || IDQVE VT RVDIVM TI- || ROCINIO CONSVLATVR, || RECENSENTE, EMEN- || DANTEQVE MARCO MVSURO. || 376^a l. Kolofon: VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET || ANDREAE SOCERI. MENSE || APRILI. M. D. XV. 376^b l. üres. 377^a l. TERTVLLIANVS || [Könyvnyomtatójelvény.] 377^b l. *Joannes Baptista Egnatius Venetus Gaspari Con- || tareno Patricio Veneto et Philosopho pra-* || *cipuo S. P. D.* || (a)*Pologeticos, ideſt defenſorios libellos & ante* || stb. 378^b l. EX HIERONYMO DE VIRIS || ILLVSTRIBVS. || (t)*Ertullianus praſbyter nunc demum primus* || stb. 379^a l. 8-ik sor: TABVLA. 380^b l. üres. 381^a (AA jelzetű és 1. számú) l. Q. SEPTIMI FLORENTIS TER- || TVLLIANI APOLOGE- || TICVS ADVERSVS || GENTES || *De Ignorantia*Caput Primum. || (f)*I non licet uobis Romani Imperij.* || stb. 428^a l. Kolofon teljesen azonos a 376^a lapon láthatóval. 428^b l. [Nyomtatójelvény.]

8-r. Lapnagyság: 9·8 × 16·1 cm. Ivek jelzése: aa—bb, a—Z, A—Y, *, AA—FF. Lapok száma: 16 számozatlan, 348 számozott, 12 számozatlan (Lactantius), továbbá 4 számozatlan és 48 számozott (Tertullianus), összesen tehát 428 levél (856 oldal). A szöveg olasz típussal, az élő oldalcímek antikva nagybetűkkel vannak szedve; az előnyomatott inicziálék számára 4—5 sornyi köz hagyatott. A sorok átlagos száma oldalankint: 30.

Elég jó karban fennmaradt példány, XVI. századi kapcsos, préselt borjúbörkötésben, itt-ott marginalis jegyzetekkel, az elülső őrlapokon errata-jegyzékkel, a 348^{a—b} lapokon hosszabb bejegyzéssel: *Sermo Laurentij Vallae* etc. A címlapon a könyv egyik tulajdonosának neve: *Wolff-Engelb. S. K. I. Comitib. ab Auerſperg Sup. Cap. Carn. Cat. Jesu: Anno 1655.* Könyvtári jegye: **Patr. 1087.**

1515.

Avli Gellii Noctium Atticarvm libri vndeviginti. Venetiis, 1515.

1^a l. AVLI GELLII NOCTIVM || ATTICARVM LI- || BRI VNDEVI || GINTI. || [Nyomtatójege.] 1^b l. JOANNES BAPTISTA

EGNA- || TIVS VENETVS ANTO- || NIO MARSILIO VE || NETO
 RARAE PRO || BITATIS AMI- || CO. S. P. D. || *Optima, inquit
 Pindarus, est aqua: sed aurum, ut* || stb. 2^b l. *Index eorum, quae
 notatu || digna in hisce noctibus ui || sa sunt.* || 20^a (CC₃ jelzésű) l. ALTER
*Index, quo quicquid in unaquaq; re Lector || quaeferit,
 siue id ad grammaticen, siue ad alias artes || pertineat, inuenire
 quam facile queat.* 32. l. üres. 33^a (a jelzésű 1. számú) l. AVLI
 GELII NOCTIVM ATTI- || CARVM COMMENTARII. || LIBER PRI-
 MVS. || (p) LVTARCHVS IN LI- || bro, quē stb. 322^a (O₂ jelzésű) l. AVLI
 GELLII NOCTIVM ATTICA || RVM COMENTARII || CAPITA
 PRIMI LIBRI. || (q) *Vali proportionē, quibusq; collectio- || nibus stb.*
 344^b l. üres. 345^a (R jelzésű) l. *Quoniam in hisce Atticis noctibus
 graecae dictione mul || tae, & uerfus, ac loci complures graeci
 erant: ea o- || mnia latina seorsum hic subnectenda curauimus: ||*
 stb. 372^a l. VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, || ET ANDREAE
 SOCERI MENSE SEPTEMBRI. M. D. XV. 372^b l. [Nyomtatójegy.]

8-r. Lapnagyság 9 × 15.6 cm. Ivek jelzése AA—DD, a—z, A—V. 32 számozatlan, 289 számozott és 51 számozatlan, tehát összesen 372 levél, azaz 744 oldal. A szöveg, a görög idézeteket kivéve, olasz betűtípussal van szedve; a cím lap, a fejezetcímek és lapfelírások jobbára antikva nagybetűkkel; az ívek az utolsó oldalon kusztoszokkal vannak ellátva; a fejezetek élén pedig az előnyomott inicziálék számára 3—5 sor magas üres tér tartatott fenn; a sorok száma laponként átlag 30; az első index kettős hasábokban van szedve.

Példányunk címlapján s a szöveg között egykorú, vörös tintával írt latin bejegyzések láthatók, melyeket itt-ott megcsonkított a könyvkötő gyaluja. Kötése XVIII. századi barna borjubőr, egyszerű, kettős vonalából álló aranyozással, vörös lapszélekkel és márványpapír előzékkal. Az első fődőtábla belsején rézmetszetű *ex libris* látható a XVIII. század utolsó éveiből, melyet *Klassen* rajza nyomán E. G. *Krüger* metszett. Az ovális keretbe foglalt klasszikus tájkép előterén álló, baljával lantra támaszkodó s fáklyát tartó génusz jobb kezét ovális paizson nyugtatja, melyen e fölírás olvasható: IN VSVM IO. ERNES. A TEVBERN. Könyvtári jegye: **A. lat. 1204.**

1516.

31. Ludovici Coelii Rhodigini Lectionum antiquarum libri sexdecim. Venetiis, 1516.

1^a l. piros nyomással: SICVTI ANTIQVARVM LECTIONVM COMMENTARIOS CONCINNA || RAT OLIM VINDEX CESELIVS, ITA NVNC EOSDEM PER INCVRIAM || INTERCEPTOS REPARAVIT LODOVICVS CAELIVS RHODIGI- || NVS, IN CORPORIS VNAM VELVT MOLEM AGGESTIS PRI- || MVM LINGVAE VTRIVSQVE FLORIBVS, MOX ADVOCATO || AD PARTES PLATONE ITEM, AC PLATONICIS OMNI- || BVs, NECNON ARISTOTELE, AC HAERESEOS EIVSDEM || VIRIS ALIIS, SED ET THEOLOGORVM PLERISQVE, || AC IVRECONSVLTORVM, VT MEDICOS TACE- || AM, ET MATHESIN PROFESSOS. EX QVA VE- || LVT LECTIONIS FARRAGINE EXPLI- || CANTVR LINGVAE LATINAE LOCA, || QVADRINGENTIS HAVD PAVCIO || RA FERET, VEL ALIIS INTACTA, || VEL PENSICVLATE PARVM || EXCVSSA. OPTO VALE || AS, QVI LEGES, LIVO- || RE POSITO, A'YTH || ΓΑΡ' A'NTHE- || ΑΑ'ΡΓΩΣΙΣ || Γ'ΚΑΝΗ'. || [Nyomtatójelvény.] 1^b l. üres. 2^a (AA₂ jelzésű) l. LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LE- || CTIONVM LIBROS AD CLARISS. D. JOANNEM || GROLIERIVM, CHRISTIANISS. GALLORVM || REGIS SECRETARIVM, NECNON IN- || SVBRIAE PRIMARIVM QVAE- || STOREM PRAEFATIO. || (t)VAE SPLENDOR VITAE IS EST, EA'QVE || stb. 3^a (AA₃ jelzetű) l. NATVRAE PRINCIPI, AC INTELLECTVALI SAPIENTIAE, NEC- || NON AMORI SACRVM SPIRITALI, AFFLATV QVORVM || Trimo, & Vno aspirante uberius, Hæc publico Studioforum bono || stb. 10-ik sor: LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM LECTIO || NVM AD BONARVM LITERARVM STVDIOSOS OMNIS PRAEFATIO. || (e)Picurum Philosophum Vno Voluptatis nomine plerisq; infamem, fepe || stb. 4^b l. INDEX || ELENCHVS, SIVE INDEX RREVIS EORVM, QVAE CAPI- || TIBVS SINGVLIS. TOTO CONTINENTVR VOLVMINE. || stb. 24^a l. INDEX EORVM, QVAE SCITIVS, ENARRATIVS'QVE EXPLI- || CANTVR, IN DIVERSIS OBSERVATA AVCTORIBVS. || 29^a (EE jelzésű) l. ¶ ELENCHVS, SIVE SYLLABVS RERV DIGNARVM CVRA, QVAE HISCE LECTIONVM ANTI || QVARVM COMMENTARIIS CONTINENTVR, VT VEL CITRA INCOMMODOVM, QVOD || QVIS CONCVPIERIT,

QVAERAT MODO, ET CONSEQUATVR A' KONETI'. || 41^a (a jelzésű és 1. számú) l. LIBER PRIMVS || LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIIONVM ANTI- || QVARVM LIBER VNVS, QVI PRIMVS. || EXORDIENDI RATIO. || (p)LATO Philosophiæ pater & diuiniore scientiæ author longe || stb. 472^a l. INDEX EORVM, QVAE PER INCVRIAM SVNT INSIGNITER || AB IMPRESSORIBVS ADMISSA, PECCATVM ET IN || ALIIS, OPINOR, SED ITA, VT OPERAM SIBI || VEL MEDIOCRITER POSSIT ERVDITVS || IN EO PRAESTARE. || 473^a l. Kolofon: VENETHIS IN AEDIBVS || ALDI, ET ANDREAE || SOCERI MENSE || FEBRVARIO || M.D.XVI. || 473^b és 474^a ll. üresek. 474^b l. [Nyomdászjelvény.]

2-r. Lapnagyság: 21·2 × 30·2 cm. Ivek jelzése: AA—FF₂, a—R, aa—RR, A, B₅. Lapok száma: 40 számozatlan, 431 kétoldalt számozott (1—862) s 3 számozatlan, összesen 474 levél (948 oldal). A szöveg — az öthasábosan nyomtatott harmadik elenchus kivételével, mely olasz betűkkel nyomtatott — antikva tipussal van szedve; az élő oldalczimek s fejezetfelírások pedig öreg betűkkel. A részint kis, részint nagy helyettesítő betűkkel megjelölt inicziálék számára 5—9 soros közök hagyattak. Sorok átlagos száma oldalankint: 53. Őrjelek minden lap alján láthatók. Az egyes caputok feliratait rubrica-jelek nyitják meg.

Elég ép példány, melynek csupán elülső-hátulsó néhány lapja szakadozott és féregrágta. Eredeti kötéstáblái hiányzanak, de az azt borított egykorú, gazdagon préselt, szúrágta disznóbőr-áthuzat a maga egészében megvan Szélein vörös és fekete tintával írt bejegyzések vannak. A címlapon e bejegyzések olvashatók: *Sum Bartholomei Hornberger Austriaci || & Viuit post funera Virtus || 22 die Augusti.* Továbbá: *Collegij Societatis Jesu || Scepusii || Catalogo Inscriptus || Anno 1679.* Könyvtári jegye: **Var. 62.**

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGY. NEMZ. MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1907. ÉV II. NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 3349 db, ajándék útján 80 db, vétel útján 732 db, összesen 4161 db nyomtatványnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példány czimén beérkezett: alapszabály 307 db, falragasz 2100 db, gyászjelentés 1572 db, hivatalos irat 290 db, műsor 450 db, perirat 9 db, püspöki körlevél 89 db, színlap 2030 db, zárszámadás 1558 db, vegyes 358 db, összesen 13.373 darab aprónyomtatvány.

Vételre fordítottatott 7101-52 korona, 710 márka és 22 lira.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Áldásy Antal, A múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége, Balaton-bizottság elnöke (6 db), Balogh Jenő, Bosecki-Bergfeld Nicolas, Budapest székesfőváros tanácsa, Budapesti kir. orvosegyesület, The John Crerar library Chicago, De Vreese Willem (2 db), Fehér Ipoly Pannonhalma, Gozsdu-alap igazgatósága (6 db), Gulyás Pál (2 db), Gurányi László Újpest, Jalava Antal Helsingfors, Kais. Akademie der Wissenschaften Krakau, Kalazantinum szerkesztősége Kolozsvár, Kállay András, Képviselőházi iroda (12 db), Kongl. univerzitets-biblioteket Uppsala, Kováts Miklós Berhida, Krenner József, Kuzsinszky Bálint, Magócsy-Dietz Sándor, Magy. kir. állami számvevőszék elnöke, Nógrádmegye alispánja Balassagyarmat, Novák Sándor Paks, Petrov A. St. Petersburg (5 db), Pór Antal Esztergom, Pecol. i Rusajancovskij Muzej Moskva, Skolski list szerkesztősége Karlócza, Smithsonian Insti-

tutian Washington (7 db), Szalay Imre (3 db), Szántó Károly Pozsony, Szinnyi József, Thallóczy Lajos Wien, Toldy László, Tolnamegye múzeuma Szekszárd, Újvárossy Fedor, Vértesy Jenő, Veszprémi egyházmegyei hatóság, Wichmann György Hamufalu, Zombory Béla.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Neujahrsblatt der pressburger ev. Gemeinde 1682. 15 korona. 2. Julius Caesar de Padua. Practica arithmetica Kolozsvár, 1671. ajándék.

A könyvtár helyiségeiben a lefolyt negyedévben 8025 egyén 18.134 kötet nyomtatványt használt; kölcsönzés útján pedig 651 egyén 913 kötetet.

A lefolyt évnegyedben 2319 munka osztályoztatott, a melyekről összesen 3375 czédula készült. Kötés alá készítettett 744 munka 947 kötetben.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ezen idő alatt 668 csomag érkezett; ugyaninnen 342 levél expediatatott, a miből 245 reklamálás volt. Az 1897: XLI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárás megindítása 6 esetben kérétt.

II.

A *kézirattár* ajándék útján 2 középkori kódexszel, 6 kötet újkori kézirattal, 22 db irodalmi levéllel és 1 db irodalmi analektával, vétel útján pedig 30 kötet újkori kézirattal, 2 db irodalmi levéllel és 1 db irodalmi analektával gyarapodott.

Ajándékozók voltak: Kőszeg városa, mely a kőszegi német verstöredék XV. századi hártya-kódexét, Bártfai Szabó László, ki Sajnovics egy levelének másolatát és egy XVIII. századi latin kéziratot, Glück Frigyes, ki Holteinek Bach miniszterhez írott levelét, Hodinka Antal, ki egy XVII. századi szláv szerkönyvet, Kenesei (Klein) Ilona, ki 600 magyar népdal szövegének és dallamának gyűjteményét, Major J. Gyula és dr. Toldy László, a kik zenei kéziratokat, Melich János, ki irodalmi leveleket, Roth Lajos, ki Zichy Mihály 16 db levelét, dr. Thallóczy Lajos, ki Kazinczy Ferencznek egy 1830 márczius 27-én keltezett levelét s Torma Aladár, ki egy XIV. századi amharnyelvű hártya-kódexet juttatott a kézirattár birtokába.

Vételre összesen 717.6 korona és 4.5 марка fordított. A szerzett anyagból kiemelendő Toldy István eredeti színműveinek és fordításainak kéziratai, Kenesei (Klein) Ilona fenti gyűjteményének kiegészítéseül szolgáló 600 magyar népdal szövegének és dallamának gyűjteménye, Gaul Ferencz »Typen der ungarischen Nationalarmee im Freiheitskriege 1848—49.« és egy XVIII. századi protestáns énekeskönyv töredéke.

A negyedévi szerzemény feldolgozásán kívül folytattatott a Pulszky-féle levél-gyűjtemény rendezése és a Musica-szak anyagának kiválogatása.

Az évnegyed folyamán 7 esetben kikölcsonőztetett 15 kézirat, 48 kutató pedig 294 kéziratot és 1 irodalmi levelet használt.

III.

A *hirlaptár* gyarapodása: a) köteles példány 309 évfolyam, 25.956 szám (és pedig csomagban, nyomdai kimutatással 309 évfolyam 16.412 szám; számonként érkezett 9544 szám); b) vásárlás útján 10 évfolyam 1110 szám.

A könyvtárban 938 olvasó 1739 kötetet, házon kívül 24 olvasó 56 kötetet, összesen tehát 962 olvasó 1795 kötetet használt.

Czéduláztatott 239 évfolyam, közte 6 új lap. Átnézetett 319 évfolyam 17.016 száma.

A nyomdai kimutatással érkezett példányok a növedéknaplóba, illetőleg a nyilvántartó czédulákra vezettettek. A számonként érkezett hirlapok is hetenként összegezettek s betűrendben elhelyeztetek. A csomagküldeményekben hiányzó hirlapszámok azonnal reklamáltattak és följegyeztettek.

IV.

A *levéltár* az elmúlt negyedévben vétel útján 92, ajándék útján 402, letét útján 12, más osztályból való áttétel útján 1 dbbal, összesen 507 darabbal gyarapodott.

Vételre fordított 793.40 korona és 60 márka.

A családi levéltárak száma a lefolyt évnegyedben a Kapuváry család levéltárával gyarapodott, melyet dr. Novák Sándor osztálytanácsos téteményezett le. Ezzel a családi levéltárak száma 83-ra emelkedett.

Ajándékaikkal Szalay Imre múzeumi igazgató, Szent-Ivány Zoltán cs. és kir. kamarás, id. Szinnyei József kir. tanácsos és Szabóné Szentpály Janka gyarapították a levéltár anyagát. Azonkívül Pregardt-Paur Lajos cs. és kir. hadnagy és fia Lajos, továbbá György József kir. mérnök örök letétemény útján gyarapították a levéltárat.

A törzsgyűjtemény gyarapodásából a középkori iratokra esik 12 db, az újabbkori iratokra 78 db, az 1848/49-es iratok csoportjára 32 db, a czímereslevelek csoportjára 8, a gyászjelentésekre 385 és a czéhiratokra 1 db.

A nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1605. április 26. Kassa. Bocskay István czímereslevele Miskolczy Boros Antal részére. 2. 1605. 6. Kassa. Bocskay István czímereslevele Losonczy Literatus János részére. 3. 1607. június 28. Kolozsvár. Rákóczi Zsigmond czímereslevele a Rácz,

Kéri, Ivánházi és Becsei családok részére. 4. 1620. június 2. Bécs. II. Ferdinánd címereslevele Kovachich György részére. 5. 1665. márczius 12. Bécs. I. Lipót címereslevele Pregardt-Baur János részére (az armalis magyar és német fordításával). 6. 1906. június 7. Bécs. I. Ferencz József címereslevele az Aknaszlatinai György család részére.

A szerzemények közül kiemelendő Szabóné Szentpály Janka úrnő ajándéka, ki Irányi Dánielnek egy naplószerű feljegyzését és Irányi Dánielnek különböző álnévek alatt az ajándékozó úrnőhöz írt leveleit az 1849—1862. évekből ajándékozta a levéltári osztálynak.

A lefolyt évnegyedben 62 kutató 16.413 db iratot használt, kikölcsönöztetett 5 térítvényre 71 db.

A rendes gyarapodás feldolgozásán kívül befejeztetett a báró Perényi család levéltárának rendezése, mely 12 db XIII., 101 db XIV., 351 db XV. és 114 db XVI. századi mohácsi vész előtti eredeti oklevelet, 126 db középkori oklevél másolatát, 833 db XVI. századi mohácsi vész utáni iratot, 2903 db XVII., 6825 db XVIII., 16.593 db XIX. századi iratot, 133 db genealógiai táblát, 365 db elenchust és iratjegyzéket, 31 db rajzot és térképet és 48 db kéziratot, összesen tehát 28.435 db iratot foglal magában. Megkezdett továbbá a gróf Barkóczy család levéltárának rendezése, mely az 1776. évig haladt előre.

A BUDAPESTI MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNY- EGYETEM KÖNYVTÁRA AZ 1905. ÉVBEN.

A budapesti m. kir. tudományegyetem könyvtárának 1905. évi működéséről és állapotáról szóló jelentését *Ferenczi* Zoltán igazgató a következőkben terjesztette a magas vallás- és közoktatásügyi miniszterium elé:

I. A torinói könyvtárban 1904-ben történt tüzeset időszerűvé tette a könyvtárak tűzbiztonsági állapotának tanulmányozását.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium 37.123/1905. szám alatti leiratában a torinói könyvtáregésről szóló Gyalui Farkas-féle emlékirat alapján elrendelvé az egyetemi könyvtár tűzbiztonsági vizsgálatát, e vizsgálat 1905. december 7-én az egyetemi állandó könyvtár-bizottság, a miniszteriumtól küldött szakértő és a gazdasági hivatal műszaki felügyelője részéről megtartott, ennek eredménye az 1906. február 8-iki könyvtár-bizottsági ülésen egész részletesen tárgyalatott, mely ülésen a könyvtár-bizottság a hiányok pótlása és a szükséges átalakításokról Nagyméltóságának részletes jelentést tett.

Ugyanezen könyvtárbizottsági ülés foglalkozott az Egyetemi Tanácsnak 1905. június 30-án tartott VII. rendes ülésén a könyvtár nyitvatartása ügyében hozott határozatával. E határozat értelmében az egyetemi könyvtár hétfőn is nyitva tartatnék. Erre a könyvtárak nyitvatartási idejéről statisztikai kimutatást készíttettem, mely negyvenhat egyetemi könyvtár állapotát tünteti fel. E kimutatásból meggyőződött a bizottság, hogy a legtöbb egyetemi könyvtár ünnep- és vasárnap zárva van; a szükséges heti takarítás szombat délután szokott tartatni. Ez alapon a bizottság könyvtári szünnapnak hétfő helyett a vasárnapot fogadta el, melyen azonban az egyetemi tanárok érdekében délelőtt egy-két órai inspekció fog tartatni; a takarításra szombat délutánja rendeltetnék. E határozat megerősítés végett Nagyméltóságodhoz felterjesztetett.

Az egyetemi könyvtárt évről-évre fokozottabb mértékben keresik meg a hazai intézetek könyvek kölcsönküldéseért. A könyvtár a könyvkölcsönzési forgalom emelésével kulturális missziót teljesít. Erre való tekintettel folyamodtam a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterium útján a kereskedelemügyi m. kir. miniszteriumhoz, hogy az egyetemi könyvtárnak könyvküldeményei tekintetében portómentességet engedélyezni méltóztassék. E kérdés azonban kielégítő megoldást nem nyert, a mi a könyvkölcsönzési forgalom nagy jelentősége szempontjából igen sajnálandó.

A múltévi jelentésemben említett olvasótermi könyvtárrendezésről jelenthetem, hogy annak nagyobb és fontosabb része még a múlt évben befejeztetett és az új olvasótermi címjegyzék első fele ki is nyomtatott. A rendezés még folyamatban van, de őszre be lesz fejezve s az olvasóközönségnek a megújított, kicserélt, kiegészített könyvállomány szakszerűen egybeállított s könnyen áttekinthető címjegyzék alapján rendelkezésére fog állani.

Ugyancsak megjelent nyomtatásban az egyetemi könyvtár bibliografiai segédkönyvtárának címjegyzéke is. Az 1905. évi gyarapodási címjegyzék megjelenése az idén is késett, minek oka, hogy az egyetemi nyomdát a fenti munkákkal túlterheltük. A kézirati címjegyzék ellenben már végig ki van szedve és a szükséges korrekturák s a címjegyzékhez készülő név- és tárgymutató elkészültével a jövő év elején meg fog jelenhetni.

A rendes könyvtári munkálatokon kívül tavaly befejeztetett a Pauler Gyula-féle könyvtár felvétele; serényen folyt a Schvarcz Gyula-féle könyvtár felvétele is, de a tetemes rendes gyarapodás mellett lehetetlen volt az 1905/6 tanévben feldolgozni, azonban felvétele a folyó év végéig biztosan remélhető. Rendesen folyik a duplumok cédulázása is, melyek a Schvarcz-könyvtárból igen gyarapodnak. Ezekből a Nagyméltóságú miniszterium felterjesztésemre 50—60 kötetet méltóztatott az Aucklandi (Új-Zéland) Free-Public Library részére átengedni, hol azok az újzélandi magyar munkások rendelkezésére fognak állani.

A könyvtár hivatalos, tudományos, kulturális szereplése tekintetében megemlítendő, hogy résztvettünk a Debreczeni Csokonai-Kör által rendezett Csokonai-kiállításon. A krakói egyetem Estreicher Rozbierski Károly ünnepélye alkalmából üdvözlő iratot küldtünk. Dr. Dézsi Lajos folytatólagosan közreműködött mint szakértő, a Tökölyanum könyvtárának átadásánál és e könyvtár

értékének meghatározásáról jelentést is küldött fel a Nagyméltóságú miniszteriumhoz.

II. Könyvtárunk személyzetének ügyeiben a következő változások történtek:

a) Dr. Máté Sándor első őr, és Kudora Károly másodőr a 30-dik, korpótlékra jogosító szolgálati évük alapján 6-dik korpótlékuk kiutalványozását kérték, ez ügy még folyamatban van. Dedek Cr. Lajos czím. könyvtárőr megtámadott egészségeinek helyreállítására 3 havi szabadságot és 1200 korona rendk. segélyt kért; szabadsága és a kért segély első fele 1905. december hóban engedélyeztetett. Dr. Dézsi Lajos II. évötödös korpótléka 45.132. vkm. sz. a. folyósított. Hóman Bálint fizetéstelen kisegítőiszt a 42.695/1904. vkm. sz. rendelet alapján 1905. márcz. 1-től kezdve a megüresedett egyik díjnoki állás javadalmazását kapja. Ascher Kálmán napidíjas őrök katonai szolgálatra vonult be, helyét ideiglenesen Czákó Ervinnel töltöttem be.

E helyen hálával kell megemlékeznem arról, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium 1905-re is kegyes volt 2 díjnak díjazására 2190 koronát utalványozni (105.214/904.s vkm. sz. a.), a kikre a folyton halmozódó könyvtári munkák elvégzésére a jövőben is szükség lesz.

b) Az 1904. év folyamán elhunyt Pertl András szolga fizetési előlege 3280/905. vkm. sz. töröltetett, özvegyének ellátása és egyik fiának nevelési járuléka 102.188/904. vkm. sz. a. folyósított. Pertl András helye nyilvános pályázat alapján Beck Ferenczcel töltetett be, ki már előzőleg kisegítő szolga volt a könyvtárban, ideiglenes rendes szolgának kineveztetett 3156. rect. sz. a., megerősített 777. vkm. sz. a. Nagy Pál az első fokozatba lépett elő 63.889/904. vkm. sz. alatt; Halász Alajos ugyancsak az I. fokozatba, Pintér József pedig a II. fokozatba lépett 11.996. vkm. sz. a.

Hálával említem meg továbbá, hogy az elégtelen szolgaszemélyzet kiegészítését a nagyméltóságú miniszterium 2 segédszolga napidíjának (1460 K) utalványozásával az 1905. évre is lehetővé tenni méltóztatott. A két segédszolga részére 45.135. vkm. sz. a. ruhapénz engedélyeztetett (50—50 korona) s ugyancsak részükre 146. vkm. sz. a. 30—30 korona, majd 27.319. vkm. sz. a. újra 30—30 korona drágasági segély utalványoztatott.

III. A könyvtár bevételei tettek 1905-ben: 33.000 koronát az állami átalányból, egyéb bevételekből (időközi kamatok, beiratási és könyvtárilleték) 5155 kor. 17 fillért, összesen tehát 38.155 kor. 17 fillér. Ezzel szemben a kiadás volt: 38.276 kor. 82 fillér, a túlkadás tehát 121 kor. 65 fillér. A díjnoki és napszámlelőleg mérlege 6827 kor. 50 fill. bevétel s ugyanannyi kiadással zárattott le.

A lefolyt évben könyvtárunk vétel útján szaporodott 2701 kötet művel, ajándék útján pedig 1982 kötetel és füzetel, mely utóbbiak között volt egyetemi nyomtatvány 133 db, disszertáció 709 db, iskolai értesítő 224 db. Az évi gyarapodás tehát együttvéve 4683 kötet és füzet.

Könyveket ajándékoztak:

A) Hatóságok, intézetek, testületek és szerkesztőségek: a) Magyar országgyűlés képviselőháza, Országgyűlési néppárt, M. kir.

kormány, Békésmegye alispáni hivatala, Modrus vm., Szilágy vm., Szolnok-Doboka vm., Budapest székesfőváros tanácsa, Budapest székesfőváros m. kir. államrendőrsége, Pécs város tanácsa, Sepsi-Szentgyörgy város, Temesvár város tanácsa, Vasasd város, Vukovár város, Zágráb város; — Cs. és kir. közös kormány, Osztrák cs. k. kormány, boszniai, csehországi, dalmátországi, felsőausztriai, galicziai, morvaországi, sziléziai tartományi kormány; — Amerikai Egyesült-Államok kormánya (Department of Agriculture, Department of Commerce and Labor), Cuba-sziget kormánya, New-York állam, Argentínai kormány, Mexicói Konzulátus (Budapest), Pará város (Brazília), Franciaország kormány, Indiai angol kormány, Olasz kormány, Olasz Konzulátus (Budapest), Svájci kormány, Svéd kormány; — Budapesti és Miskolci kereskedelmi és iparkamarák, M. kir. államnyomda; — M. kir. közp. statisztikai hivatal, K. u. K. Statistische Central-Commission (Wien), Institut International de Statistique (Rome), Bureau of Statistics (Boston); — Esztergomi érseki főegyházmegye, Kalocsai érseki egyházmegye, Karloviczi érseki hivatal, Lembergi érseki hivatal, Zirczi apátság, Dunántúli evang. egyházkerület (Pápa); — Stefánia szegény gyermekkórház (Budapest), Gyulai kórház, Orsz. Állatvédő Egyesület, John Hopkins Hospital (Baltimore), Middlesex Hospital (London), Massachusetts Hospital, New-York State Hospital; — K. u. K. Kriegs-Archiv (Wien), Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete; — Magyar Tudományos Akadémia, Kaiserliche Akademie der Wissenschaften (Wien), Accademia dei Lincei (Roma), Académie royale de Belgique, Smithsonian Institution (Washington), Carnegie Institution of Washington, Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa, Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége, Magyar Nemzeti Múzeum, Erdélyi Múzeum-Egylet (Kolozsvár), Magyar Iparművészeti Múzeum (Budapest), Délmagyarországi tört. és régészeti Múzeum-társulat, Abauj-tornavármegyei és Kassai közművelődési egyesület, Bács-Bodrogh vármegyei tört. társulat, Miskolci Múzeum-egyesület, Nagybányai Múzeum-egyesület, Pozsonyi Toldy-kör, Sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum, Verseczi Múzeum, Crescent-Club (Baltimore), Verein für Siebenbürgische Landeskunde (Nagy-Szeben), Szent-István-Társulat (Budapest), Izr. magy. irodalmi társulat (Budapest), Gutenberg-Gesellschaft (Mainz), Congrès international pénitentiaires (Budapest), Wissenschaftlich-Humanitäres Comité (Charlottenburg), Magyar Jogász-egylet (Budapest), Orsz. elmeorvosi értekezlet, Budapesti orvos-egyesület, Société royale des Antiquaires du Nord, Asiatic Society of Bengal; — M. kir. földtani intézet, Geological Survey of Canada, M. kir. orsz. meteorológiai és földmágnassági intézet, Haynald-Obszervatorium (Kalocsa), Observatoire royale de Belgique, Geographical Society of London, Militärgeographisches Institut (Wien), Magyar Mérnök- és Építész-Egylet (Budapest), Orsz. Erdészeti Egyesület, Orsz. Vízépítési Igazgatóság, Magyar Ornithológiai Központ, Boltizár József-ünnepélyt rendező bizottság (Esztergom).

b) *Szerkesztőségek*: Bolond Istók, Borsszem Jankó, Budapesti Tagblatt, Budapesti Közlöny, Büntetőjog tára, Chronique (La) de France, Döntvénytár, Gyógyászat, Gyógyszerészeti Hetilap, Gyógyszerészeti Közlöny, Jézus Szentséges Szívének Hírnöke, Szűz Mária Virágos Kertje, Jogtudományi Közlöny, Kakas Márton, Közgazdasági Közlemények, Magyar Ipar, Magyar Kereskedők Lapja, Magyar Nemzetgazda, Magyar Nyelvőr, Magyar Orvosi Archivum, Magyar Paedagogia, Magyar Zsidó-Szemle, Magyar Pénzügy, Orsz. Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny, Ország-Világ, Pénzügyi Közlöny, Pester Lloyd, Pesti Napló, Religio-Vallás, Turul, Üstökös, Vasárnapi Újság és Politikai Ujdonságok.

c) *Könyvtárak*: Cambridge, Library of Harvard University; Chicago, John Crerar Library; Firenze, Biblioteca Nazionale Centrale; Frankfurt a. M., Stadtbibliothek; Frankfurter Rothschild-könyvtár; Glasgow, The Hunterian Museum of the University; Innsbrucki egyetemi könyvtár; Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtára; Lipcsei egyetemi könyvtár; Oxford, Bodleian

Library; Sophiai nyilv. könyvtár; Stockholm, Bibliothèque royale; Washington, Library of Congress.

d) *A magyar egyetemek és felsőbb tanintézetek közül*: Budapesti egyetem, Budapesti egyetem hittudományi kara, Budapesti egyetem bölcsészeti kara, Budapesti egyetem nemzetgazd. és statiszt. Seminarium, Budapesti egyetemi Gyorsíró-Egylet, Budapesti Növendék-papság magyar egyházirodalmi iskolája, Budapesti József-műegyetem, Budapesti m. kir. Állatorvosi főiskola, Debreczeni ev. ref. főiskola, Egri érseki joglyceum, Kecskeméti ev. ref. jogakadémia, Kolozsvári Ferencz-József tud.-egyetem, Nagyváradai jogakadémia, Nyitrai róm. kath. főgymnasium.

e) *A külföldi egyetemek közül*: John Hopkins University (Baltimore) Baseli, Bécsi egyetem, Bécsi cs. és k. consuli akadémia, Berlini, Berni egyetem, Université Saint-Joseph (Beyrouth), Buenos-Ayresi, Cambridge-i, Chicagói, Coimrai, Edinburghi, Erlangeni, Freiburgi, Göttingai egyetem, Universidad da la Habana, Hallei, Innsbrucki egyetem, Technische Hochschule (Karlsruhe), Kiel-i, Kopenhágai, Krisztianiai, Lembergi, Londoni, Lyoni, Michigani, Nápolyi egyetem, Académie de Neuchatel, Princeton University (New-Yersey), University Club (New-York), Odessai, Oxfordi egyetem, Académie de Paris, Université de Paris, Accademia polytechnica do Porto, Prágai, Strassburgi, Tokioi, Tübingai, Utrechti egyetem, Carnegie Institution of Washington, University of Wisconsin, Würzburgi egyetem.

B) *Magánosok*: Dr. Acsay Antal (Budapest), Dr. Ágner Lajos (Budapest), Dr. Árkövy József (Budapest), Aubert Hippolyte (Genf), Balogh Ferencz (Debreczen), Dr. Balogh Jenő (Budapest), Dr. Bárany Gerő (Budapest), Dr. Barbul Jenő (Budapest), Baumgarten Ferencz (Budapest), Beck Ignác (Bécs), Dr. Becker F. Á. (Budapest), Carlotta Bozzolo ved. Ceradini úrnő (Milano), Braumüller Wilhelm (Bécs), Bryce János (London), Bubits Zsigmond püspök (Kassa), Burgersdijk & Niermans (Leyden), Baron Carra de Vaux (Paris), Corbea Tódor (Bukarest), Dr. Czirbusz Géza (Budapest), Darnay Kálmán (Sümegh), Dr. Dézsi Lajos (Budapest), Dr. Diószegi Győző (Budapest), Dr. Dollinger Gyula (Budapest), Domitrovich Ármin von (Leipzig), Dreyfuss-Brissac Eduard (Paris), Drumár János (Debreczen), Dr. Dumas de Lédignan (Paris), Edebohls George (New-York), Dr. Erdélyi Pál (Kolozsvár), Dr. Esterházy Sándor (Kassa), Fáy Béla (Budapest), Faymonville Karl (Aachen), Fehér Ipoly főpát (Pannonhalma), Dr. Ferenczi Zoltán (Budapest), Dr. Fiók Károly (Budapest), Fourrière E. abbé (Amiens), Dr. Földes Béla (Budapest), Frederik Jenő (Budapest), Friedmann Jónás (Budapest), Mrs. Geddes (London), Geisler Viktor (Berlin), Geszler József (Budapest), Gielkens Emile (Hasselt, Belgique), Goldziher Károly (Budapest), Dr. Gopcsa László (Budapest), Goppelsroeder Friedr. (Basel), Gordon George Stuart (Oxford), Dr. Görög Ferencz (Szászváros), Dr. Grósz Emil (Budapest), Hallock-Greenewalt (Philadelphia), Dr. Havass Rezső (Budapest), Dr. Hegedüs István (Budapest), Heller Born (Páris), Hirn Lajos (Budapest), Hoepli Ulrico (Milano), Hotz Rud. (Basel), Hozumi Nobushige (Tokio), Jacobi A. (Amerika), Dr. Karácsonyi János (Budapest), Kelemen Béla (Budapest), Kenessey Dezső (Budapest), Kilián Fr. (Budapest), Kiselják M. (Bonn), Kohl Medard püspök (Esztergom), Komjáthy Vidor (Budapest), Kugler Géza (Budapest), Kuszko István (Kolozsvár), néh. gróf Kúun Géza (Budapest), Leinburg Gottfried (Lübeck), Lipsius & Fischer (Kiel), Lotz Károly örökösei (Budapest), Lukonich Gábor (Sümegh), b. Lütgendorff Leo (Lübeck), Mancini Diocleziano (Terni, Italia) Dr. Márki Sándor (Kolozsvár), Moor Bernh. (Dux, Csehország), Dr. Máté Sándor (Budapest), Merck E. (Darmstadt), Mihajlovics Dejan (Zimony), Millecker Bódog (Versecz), Nicholson E. W. (London), Ostermeyer P. R. (Königsberg i. Pr.), Pápay József (Budapest), Pataj Sándor (Budapest), Paur Ödön (Veszprém), Pekár Károly (Budapest), Pfeifer Ferd. (Budapest), Pongrácz Elemér (Budapest), Ráth Mór könyvk. (Budapest), Relković (Davori) Neda (Budapest), Révai Testvérek (Budapest),

Révész Géza (Budapest), Rosenthal J. (München), Salzger A. Anton (Bécs), Schwerzek Károly (Bécs), Dr. Schiller Henrik (Budapest), Simin O. (Moszkva), Steiner Lajos (New-York), Steinitz Hugo (Berlin), Stojits Iván (Budapest), Strausz Antal (Veszprém), Stricker Lipót (Budapest), Suyematsu báró (London), Dr. Szádeczky Lajos (Kolozsvár), Szalay László (Budapest), Székely László (Budapest), Szemere Miklós (Budapest), Dr. Szendrey János (Budapest), Dr. Szinnyi Ferencz (Budapest), Szontágh Jenő (Szolnok), Dr. Taniguchi K. (München), Téglás Gábor (Budapest), Thron J. (Bruxelles), Tóth Mike (Kalocsa), Tóry Gusztáv (Budapest), Tribolet Maurice de (Neuchatel), Dr. Vámbéry Rusztem (Budapest), Vértessy Dezső (Budapest), Vértessy Jenő (Budapest), Dr. Walter Gyula (Esztergom), Warberg (Würzburg), Welcker Adair (San-Francisco), Wieländer Egon (Bécs), Dr. Yolland Arthur (Budapest), gróf Zichy Jenő (Budapest), Zoltai Lajos (Debrecen).

A külföldi könyvtárakkal és tudományos intézetekkel való érintkezéseinkről a következő jegyzék szól: Aucklandi (Új-Zéland) Public Library, Bécsi csász. tud. Akadémia, Bécsi egyetemi könyvtár, Bécsi udvari könyvtár, Bécsi cs. és k. közös pénzügyminiszteriumi levéltár, Berlini egyetemi könyvtár, Breslaui egyetemi könyvtár, Brünni Mährische Landesbibliothek, Cambridge-i Harvard University (U. S. A.), Charlottenburgi Wissenschaftlich Humanitäres Komitee, Czernowitzi egyetemi könyvtár, Firenzei nemzeti könyvtár, Frankfurti Rothschild könyvtár, Göttingai egyetemi könyvtár, Gráci egyetemi könyvtár, Greifswaldi egyetemi könyvtár, Hallei egyetemi könyvtár, Klagenfurti Studienbibliothek, Leideni egyetemi könyvtár, Lembergi egyetemi könyvtár, Lipcsei egyetemi könyvtár, Michigani egyetemi könyvtár, Münchener egyetemi könyvtár, Prágai egyetemi könyvtár, Szentpétervári csász. egyetemi könyvtár, Upsalai egyetemi könyvtár, Washingtoni Carnegie-Institution, Washingtoni Library of Congress, Würzburgi egyetemi könyvtár.

I. TÁBLÁZAT.

Az egyetemi könyvtár olvasótermét látogatók foglalkozási ág szerinti kimutatása az 1905. évben.

	Janár	Február	Márczius	Április	Május	Június	Szeptember	Október	November	Deczember	Összesen
Jog- és államtud. hallgató	47	72	50	13	20	2	563	352	129	62	1310
Orvostanhallgató	22	29	24	6	1	1	126	125	58	13	405
Bölcsészethallgató	31	39	27	8	10	4	350	220	84	23	796
Gyógyszerészhallgató	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3
Hittanhallgató	—	1	—	1	—	—	3	—	—	—	5
Műegyetemi hallgató	10	6	17	4	2	—	52	48	16	9	164
Közép- és szakisk. tanuló	3	—	—	1	1	1	5	1	2	—	14
Állatorvostanhallgató	3	1	4	—	1	—	5	4	5	2	25
Jog- és államtud. szigorló	—	3	1	1	—	2	8	2	5	1	23
Orvostani szigorló	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Bölcsészeti szigorló	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ügyvédjelölt és joggya- kornok	2	14	11	9	6	1	38	26	14	7	128
Tanár- és tanítójelölt	1	2	1	1	1	—	17	9	6	4	42
Magánzó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hivatalnok	8	5	1	—	6	2	14	26	8	10	80
Hírlapíró és író	1	—	1	—	—	—	—	2	3	1	8
Tanár és tanító	2	—	2	—	1	—	10	10	5	2	32
Ügyvéd	3	2	—	—	1	1	5	1	—	1	14
Orvos	1	—	—	—	—	—	—	1	1	2	5
Lelkész	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Katonatiszt	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Kereskedő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mérnök	2	1	—	—	—	—	3	3	2	2	13
Művész	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vegyész	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	2
Műiparos	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3
Gazdász	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Közigazg. tanf. hallg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyógyszerész	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állatorvos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	136	175	139	45	50	14	1203	835	339	139	3075

A 3075 látogatási jogosultsággal bíró olvasó 52.334 ízben vette igénybe az olvasótermet és itt 56.969 művet használt. Az erre vonatkozó részletes kimutatás a II. táblázatban foglaltatik.

II. TÁBLÁZAT.

Az egyetemi könyvtár közolvasótermének forgalma
az 1905. évben.

Hónap	Olvasók összege	A használt művek szakok szerint										A használt művek összege
		A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.		
		Hittudom.	Jogtudom.	Államtud.	Orvostud.	Mathem. és term.-tud.	Bölcsész- és nevel.-tud.	Történelmi és földr.-tud.	Nyelvészet és irodalom	Egyet. encycl. és vegyesek		
Január	5539	4	1809	559	888	754	260	544	878	245	5941	
Február	7253	4	2536	869	1033	892	258	754	1053	384	7783	
Márczius	7010	13	2368	985	1142	769	252	775	979	361	7644	
Április	3142	6	1117	370	538	383	115	364	429	167	3489	
Május	3751	11	1532	469	537	417	136	339	533	140	4114	
Június	1230	2	609	104	130	111	51	122	184	63	1376	
Szeptember	3255	10	985	340	335	373	123	788	505	124	3583	
Október	7704	45	2732	1077	994	747	261	1408	824	285	8373	
November	8019	13	3164	852	1330	701	195	1335	781	292	8663	
Deczember	5530	17	2151	604	824	583	208	853	526	237	6003	
Összesen	52334	125	19003	6229	7751	5730	1859	7282	6692	2298	56969	

Az olvasóterem július és augusztus hónapban zárva volt.

Az olvasóterem július és augusztus hónapban zárva volt.

III. TÁBLÁZAT.

A budapesti egyetemi könyvtár tanári dolgozó- és folyóirati
termében a használati forgalom az 1905. évben.

H ó n a p	Az olvasók száma	A hasz- nált művek száma
Január	351	456
Február	394	515
Márczius	450	571
Április	300	416
Május	397	495
Június	335	451
Július	—	—
Augusztus	—	—
Szeptember	329	447
Október	412	615
November	433	575
Deczember	373	528
Összeg	3774	5069

Az olvasóterem július és augusztus hónapban zárva volt.

IV. TÁBLÁZAT.

A budapesti egyetemi könyvtár könyvkölcsönzési forgalma
az 1905. évben.

H ó n a p	A kölsönzők száma	A kölcsön- vett művek száma
Január	200	457
Február	263	644
Márczius	347	657
Április	230	604
Május	254	610
Június	310	931
Július	103	429
Augusztus	83	324
Szeptember	247	781
Október	302	908
November	333	789
Deczember	289	781
Összeg	2961	7865

SZAKIRODALOM.

Múzeumi és könyvtári értesítő. *A múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőségének és orsz. tanácsának hivatalos közlönye.* Szerkeszti *Mihalik József h. előadó.* Megjelenik évenként négy füzetben. I. évfolyam. 1. füzet. Budapest, 1907. június hó 15. Stephaneum nyomda r.-t. 4-r. 60 l. Ára egész évre 10 kor.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa és Országos Főfelügyelősége a czímben leírt folyóirat megindításával váltotta valóra azt a régi tervét, hogy megfelelő organumot létesítsen a múzeumi és könyvtári tudomány szakszerű művelőinek. Fényes kiállítású folyóiratával azonban nemcsak a múzeumi s könyvtári technika kérdéseinek tisztázására kíván törekedni, de egyúttal a gyűjtemények szakszerű ismertetésére is kiterjeszkedik s végül odahat, hogy állandó érintkezést teremtsen s tartson fenn ama tényezők között, melyek e fontos közművelődési ügy szolgálatába szegődtek.

»E hármas czél elérésére a folyóirat — mint a lelkes hangú előszó mondja — szakszerű közleményekben fog a múzeumok és könyvtárak feladataival foglalkozni; tárgyalni fogja az azokkal összefüggésben lévő elvi kérdéseket, gyakorlati tanácssal szolgál a gyűjtés módjai s a gyűjteménytárgyak kezelése, fenntartása és tudományos értékesítése iránt, ismerteti a külföldi e nemű intézményeket s az azok fejlesztése terén elért vívmányokat, kimerítőbben foglalkozik a hazai közgyűjteményekkel, bemutatja nevezetesebb tárgyaikat, közrebocsátja szakszerűen megírt katalógusaikat, tájékoztatást nyújt az intézetek évi működéséről és azok eredményeiről, végül pedig mint a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának és Országos Főfelügyelőségének hivatalos közlönye, közli a fontosabb hivatalos ügyiratokat s beszámol mindamaz intézkedésekről, melyekkel e két intézmény a múzeumok és könyvtárak fejlesztéséről gondoskodik.«

E gazdag program megvalósítására évi négy, 7—8 negyed-rétű ívből álló, gazdagon illusztrált füzet áll rendelkezésre, melynek gondos szerkesztése az Országos Tanács és Főfelügyelőség h. előadójának, *Mihalik Józsefnek* az érdeme.

Az első füzet vezetőczikke *Szalay Imre* h. főfelügyelő tollát dicséri, a ki Múzeumainkról czímen a múzeumok építéséről és belső felszereléséről sajtó alatt lévő kézikönyvből nyújt izelítőt. A második főczikket *Ferenczi Zoltán*, az egyetemi könyvtár igazgatója írta A nép- és városi közkönyvtárakról czímmel. A füzet további czikkei: Archaeologiai kutatások *Divald Kornéltól*; Jelenítés a debreczeni városi múzeum 1906. évi régészeti ásatásairól, *Zoltai Lajostól*; A könyvtári anyag kiselejtezése dr. *Gulyás Páltól*; Egy régi templomi székről *Mihalik József* szerkesztőtől; Múzeumok és műemlékek *T. G.-tól*. Kisebb közlemények s hivatalos közlemények zárják be a tartalmas füzetet, melynek régészeti és műtörténeti részét számos sikerült hasonmás is élénkíti. A valóban előkelő nyomdai kiállítás a Stephaneum r.-t. érdeme. —sp—

Calvi, Emilio: *Bibliografia generali di Roma. Volume I. Bibliografia di Roma nel Medio Evo (476—1499).* Roma, 1906. Ermanno Loescher e Co. (Bretschneider & Regenberg). 8-r. XXIII, 175 l. Ára 15 L.

Közel harmincz esztendő mult el azóta, hogy az olasz földművelés- és kereskedelemügyi miniszter egy rendeletével életbe lépett a *Bibliografia romana* összeállítására egybehívott bizottság, melynek *Narducci* elnöklete alatt *Castellani*, *Pericoli*, *Cugnoni* s a kit első helyt kellett volna emlitenünk, *Cerroti* voltak működő tagjai.

A *Bibliografia romana* sokat ígérő czíme alatt megjelent munka azonban némi csalódást okozott, mert az örök várost minden oldalról megvilágító könyvészet helyett csupán a római születésű írók lexikonát kaptuk — azt is csonkán, mert a vállalat befagyott.

A mit a bizottság nem tudott, vagy nem akart nyújtani, azzal megajándékozta a tudós világot a bizottság egyik tagja, Francesco *Cerroti*, a ki harmincz évi kutatás eredményeit foglalta össze *Bibliografia di Roma medioevale moderna* című, sajnos ugyancsak csonkán maradt művében. E nagyszabású, hat részre tervezett műnek, ugyanis csupán a *Storia ecclesiastico-civile*-t magában foglaló első kötete jelent meg két évvel a gyűjtő halála után, 1893-ban, Ottavio *Cerroti* gondozásával, s nem kevesebb, mint 9292 számot tartalmazott. A *Cerrotiak* munkájának nagy érdemei, adataik megbízhatósága, bősége és áttekinthetősége közismeretűek; e bibliografia nélkülözhetetlen segédkönyve mindazoknak, a kik Róma egyháztörténetével behatóbban foglalkozni kívánnak. Valóban örök kár, hogy a tervezett további részek, melyek az örök város lát- és térképeit, irodalmi, művészeti, polgári és fizikai történetét tartalmazták volna, nem jöhettek létre.

Emilio *Calvi* a legújabb római könyvészet összeállítója talán

jobban tette volna, ha a *Cerroti* tervét magáévá téve s a hagyatékban esetleg felfalálható anyagot felhasználva, e régóta nélkülözött részek összeállítására vállalkozik s a nagy arányokban megindított vállalatot a kezdethez méltóképpen befejezi. Azonban e helyett Emilio *Calvi*, nem lévén megelégedve *Cerroti* anyagbeosztásával, jobbnak látta előlről kezdeni a munkát s egy amattól teljesen független bibliografiát kidolgozni.

E dolgozatnak első kötete fekszik előttünk, mely a középkori Rómára vonatkozó irodalmat repertorizálja. De persze korántsem az egész irodalmat. *Calvi*t első sorban a *civitas romana* érdekelvén, szinte kizárólag a római népre és községre vonatkozó irodalmat gyűjtötte össze, ideértve a fontosabb helyrajzi és műtörténeti vonatkozásokat is. Az egyháztörténetet, tekintettel *Cerroti* magisztrális munkájára teljesen el akarta mellőzni, de később az arany középutat választva, legalább a legfontosabb műveket e tárgykörből is felsorolta, tekintettel azokra az erős kapcsolatokra, melyek a *civitas romanat* az egyházzal összefűzik.

Ekként 2623 adat gyűlt egybe, melyek a következő négy főcsoportba soroltattak: 1° *Roma in generale nel medio evo*; 2° *Roma nell' alto medio evo (476—999)*; 3° *Roma nel basso medio evo (1000—1399)*; 4° *Roma nel secolo XV (1400—1499)*. E négy fejezetet a bibliografiai források kimutatása s Róma általános történetére vonatkozó művek jegyzéke vezeti be, az egyes részek pedig a főbb tárgycsoportok szerint nagy betűvel jelzett alosztályokra szakadnak, melyek száma a szükséghez képest változik. Minden egyes főkorszak bibliografiája két részből áll, egy általános és egy különösből s míg az általános rész fő tárgyi csoportok szerint van alszakokra osztva, addig a különös rész alosztályai időrendi szempontok szerint állítottak fel. Például álljon itt a régibb középkor felosztása. I. Általános rész. *A)* Generalità — *Storia civile*. *B)* *Storia ecclesiastica e religiosa*. *C)* Governo — *Amministrazione del Comune, Patriziato ecc.* *D)* Topografia — *Epigrafia*. *E)* *Storia artistica*. *F)* *Numismatica* — *Sfragistica*. *G)* *Culture, istruzione ecc.* *H)* *Liturgia*. *I)* *Legislazione, Diritto*. II. Különös rész: *A)* *Secolo V. e caduta di Roma (476—499)*. *B)* *Secolo VI. (500—599)* stb.

A mi már most az ezen keretekben feldolgozott anyagot illeti, az két szempontból eshetik bírálat alá, ú. m. a teljesség s a bibliografiai leírás módszere szempontjából.

Az elsőre nézve tartózkodó álláspontra kell helyezkednem. Nem lévén Róma történetével foglalkozó szakember, az anyag teljességét nem ellenőrizhetem; e tekintetben legyen elég J. *Sauer* freiburgi tanárnak a *Deutsche Literaturzeitungban* (1907. évf. 14. sz.) megjelent kritikájára utalnom, a ki nem egy adalékkal igazolja *Calvi* hiányosságát.

A mi a bibliografiai czikkelyek módszereit illeti, az is sok kívánni valót hagy hátra, még akkor is, ha nem azon szabályokat használjuk zsinórmértékül, melyeket a bruxellesi *Institut* újabban felállított. Legnagyobb fogyatkozása, hogy szerző nem jelezte azonnal szembetűnő, világos módon azt a körülményt, vajjon a leírt könyvet vagy cikket saját szemeivel látta-e vagy sem. S így nem tudjuk megállapítani, hogy következtetlenség vagy tájékozatlanság kifolyása-e például az a körülmény, hogy a rétnagyság, lapszámolás hol fel van tüntetve, hol meg elmaradt. Egy másik nem csekélyebb hiánya az is, hogy a kiadó vagy nyomtató neve sehol sincs feltüntetve, a mi az illető dolgozat feltalálását, esetleges megrendelését éppen nem teszi könnyűvé.

E fogyatkozásokkal szemben dicsérőleg kell kiemelnem szerző azon eljárását, hogy az egyes címek után rövid kritikai megjegyzéseket, esetleg tartalmi kivonatokat, néha ismertetésekre való utalásokat is ad, csak hogy itt is szemére kell vetnem a következetesség hiányát. A XIV. század könyvészete pl. 32 címből áll s ezek közül csupán tizenkettő (tehát az egész anyagnak jó egy harmada) van ilyen — sokszor nagyon is szófukar — jegyzettel ellátva. Körülbelül ez az arány az egész munkában. A mi legsajnálatosabb, éppen a legnehezebben megszerezhető folyóirati cikkek mellől hiányzanak a felvilágosító jegyzetek s ekként éppen nem kimélik meg a kutatót azon gyakran meddő utánjárástól, a mely egy-egy címében sokat ígérő, de lényegileg keveset markoló cikk felhajszolásával jár.

A tetszetős nyomású kötetet két betűrendes mutató zárja be, melyek egyike a címszókat, másika a szerzők s fordítók nevét tartalmazza.

G. P.

Savage, Ernest A. *Manual of descriptif annotation for library catalogues.* London, 1906. Library Supply Company. (Printed by Marlborough, Peustress & Co.) 8-r. V, 3, 155, 16 l. Ára vászonborítékban 5 Sh.

Az angol-amerikai újabb szakirodalmon állandóan végigvonuló vezérmotívum az a gondolat, hogy a közművelődési, ismeretterjesztő könyvtárak jegyzékének elkészítésénél nem szabad beérnünk a könyvek külső leírásával, hanem belső leírásukra is kell törekednünk. Belső leírás alatt itt azt értjük, hogy a puszta könyvcímeket magyarázó, esetleg kritikai jegyzetekkel látjuk el, a melyek az illető mű tartalmáról, irányáról sőt belső értékéről adnak felvilágosítást. Az ilyen jegyzetkészítésnél: »*descriptive annotation*«-nál számba jöhető szabályokat legrészletesebben eddigelé — tudunkkal — *Savage* fentjelzett műve tárgyalta s foglalta pontokba. A kérdés jelentősége — főleg most, midőn a könyvtárak didaktikai feladatai az érdeklődés homlokterében álla-

nak — kötelességünkké teszi, hogy az itt kifejtett eszméket és irányelveket, tömören bár, de lehetőleg a maguk egészében ismer-tessük meg folyóiratunk olvasóival.

A leírás *Savage* szerint hat részből, vagy mint ő mondja, jegyzetből áll. Ezek: 1. a szerzőre vonatkozó jegyzet, mely a szerző kilétéről, állásáról, képesítéseiről szól; 2. a tárgyi jegyzet, mely röviden összefoglalja a mű tárgyát vagy elméletét; 3. a tárgyalásra vonatkozó jegyzet, mely a szerzőnek műve megírásánál érvényesülő szempontjait, irányzatát tárja elének; 4. a viszonyossági jegyzet, mely azt a viszonyt mutatja, melyben valamely könyv más hasonló tárgyú művekkel áll; 5. a kiadói jegyzet, a leírás azon része, mely a könyv kiadásának történetét foglalja össze.

E jegyzetekhez, melyek tisztán leíró jellegűek, bírálati megjegyzések is járulhatnak. Ezek három fajtát különböztethetjük meg ú. m. a szakszerű bírálatok (*expert evaluation*), a midőn az illető mű értékelése a katalógust szerkesztő szakember, vagy szakemberek munkája; azután az egyszerű idézett bírálatok (*simple reviews evaluation*), a midőn a mű elbírálása valamely szakfolyóiratban megjelent kritikából vett idézetből áll; s végül az összetett idézett bírálatot (*composite reviews evaluation*), a midőn a mű értékelését különböző szakközlönyökben megjelent vélemények együttes idézésével adjuk meg.

A tartalmi leírás szempontjából a könyveket két nagy csoportba oszthatjuk, ú. m. a tudományos és szépirodalmi művek csoportjába.

Lássuk először a tudományos műveket.

Ha ezek címe teljesen meghatározza a tárgyat, annak tárgyalási módját s célját, úgy a felvilágosító jegyzetek bátran elmaradhatnak. Valóban szerzőnk példája:

Jones, R. Elementary algebra to the binominal theorem; with exercises and answers. for London University matriculation students, 1906.

Önmagát magyarázza s felvilágosító jegyzetekre csak akkor szorulna, ha tárgyalási módja eltérne a megszokott sablonoktól. Az ilyen könyvek száma azonban sokkal kisebb, semmint gondolnók.

A magyarázó jegyzetekre szoruló tudományos műveknél a következő szempontokat állítja fel *Savage*.

Egyik legfontosabb eleme a leírásnak a szerzőre vonatkozó jegyzet. Sokszor a szerző kiléte, foglalkozása, életrajzi adatai már előre tájékoztatnak műve értékéről. Lássunk egy-két példát: ifj. *Szinnyi József* és *Velics Antal* mindketten foglalkoznak nyelvhasználatással, de ha műveik jegyzékénél kitesszük, hogy az egyik e tudomány szak nyilv. rendes tanára az egyetemen, a másik pedig követségi attasé Chinában s mint ilyen pusztán amatőr e téren, körülbelül előre tisztában vagyunk műveik értékével. Egy

másik példa: két egyformán képzett nyelvész írt tanulmányokat a csángókról; a szerző jegyzetében meg kell állapítani, hogy ki ki mennyi időt töltött a csángók között, mert nem lehet közömbös az, hogy valaki 2—3 heti tartózkodás, vagy másfél évi együttélés után írja le róluk megfigyeléseit.

A tárgyi jegyzetet illetőleg a fent adott meghatározás eléggé tájékoztat teendőnk felől. Alkalmazása mindazon esetekben kívánatos, mikor a mű címe nem fejezi ki egész világosan a benne foglaltak, vagy pedig különböző tárgyú dolgozatokat foglal össze.

A tárgyalás módjára nézve, meg kell jegyeznünk, hogy minő tudományos módszerrel s igényekkel lép fel a szerző. Az olvasóra nézve a legtöbb esetben éppen nem közömbös az, vajjon a keresett munka népszerűen, vagy szigorúan tudományos modorban van-e írva, történelmi, vagy teoretikus irányú, sőt esetleg heveshangú vitairat-e. Ennek megállapítása s rövid jelzése tehát elkerülhetetlen.

A kiadói jegyzetnek szintén megvan a maga fontossága. *Brehm* Állatvilágának magyar kiadásánál pl. e rubrika alatt meg kell jegyeznünk, hogy ez a hazai fauna különös szemmel-tartásával készült, mert sokak előtt éppen ez a tulajdonsága döntő fontosságú lehet.

A bibliografiai jegyzet természetesen a kiadás számáról, esetleg a papír minőségéről, számozott példánynál a folyószámról, továbbá a rétnagságról, lapszámozásról ad felvilágosítást.

A szépirodalmi művek jegyzetekkel való ellátása kevésbé általánosan hangoztatott szükséglet. Nem egy angol népkönyvtár katalógusában az idetartozó művek minden megjegyzés nélkül vannak felvéve, holott a tudományos dolgozatok bő jegyzetekkel vannak ellátva. *Savage* a szépirodalmi művek belső leírását is szükségesnek tartja, de pl. a tárgy megjelölésénél határozottan elítéli a cselekvény menetének túlságosan bő elemzését, mert ezzel csak csökkentjük, vagy teljesen lerontjuk az olvasó érdeklődését. Jegyzeteink e részében szerinte inkább csak általánosságban kell szólnunk, pl. ilyenformán a magyar megyei élet rajza a XIX. század negyvenes éveiben; vagy az afrikai gyémántbányák világából; történelmi regényeknél, színműveknél a korszak megjelölése stb.

A szerzőre vonatkozó jegyzetekben, annak társadalmi állása, életmódja csak az esetben bírhat fontossággal, ha az speciális irányú és tárgyú műveivel összefüggésben áll. Pierre *Loti*-nál pl. helyénvaló az a megjegyzés, hogy a haditengerészetnél szolgált, mert ezzel exotikus leírásainak közvetlenségét bizonyítjuk. Cél-szerű továbbá egy-egy szerzőnél valamely közismert művére hivatkoznunk, mert ezzel is tájékoztathatjuk az olvasót.

Savagenak a szépirodalmi művek belső leírására felállított szabályainak ez a része még elfogadható, az a kívánsága azonban, hogy egyúttal röviden jellemezzük a főszerelőket, szerintem, messze túllépi a könyvek leírásának természetes kereteit s ok nélkül megnehezíti, gyakran egyenest meghiusítja a jegyzetes könyvtári katalógus elkészítését.

Az eddig ismertetett két főcsoport mellett külön emlékezik meg szerzőnk az ifjúsági irodalomról is, mely az angol s amerikai közművelődési könyvtáraknak külön osztályát alkotja.

Az ezekhez készülő jegyzeteknél elsősorban ama kérdés vár eldöntésre, hogy jegyzeteinkkel kihez kívánunk szólni. A gyermekekhez-e, vagy a felnőttekhez. *Savage* az előbbiek mellett foglal állást s csupán a tárgy fontosságának világos kiemelésére, továbbá annak megjelölésére szorítkozik, vajjon fiuk, vagy leányok, avagy mindkét nembeli ifjúság részére valók-e az illető iratok.

A leíró bibliográfiai cikkely kritikai részéről szóló fejezet Ernest A. *Baker* tollából való. *Baker* szerint a legmegbízhatóbb kritikai észrevételeket egy-egy tudomány szakirodalmáról szakemberek által készített kritikai kézikönyvek szolgáltatnák, ilyenek hiányában pedig egy félig minden tárgy speciális kutatóiból s félig könyvtárosokból álló bizottságot kellene alakítani s azt bízni meg e munka végrehajtásával. A bizottság alakítása már azért is szükséges, hogy az egyes speciálisták véleményei ellenőriztessenek s az igazságtól való eltérésüket lehetetlenné tegyék, vagy legalább is megnehezítsék.

Ez általános fejtegetésekhez sorolja még szerzőnk azokat a tanácsokat s útmutatásokat is, melyek a bibliográfiai jegyzetek megvalósításához a gyakorlati élet ír elő. E fejtegetések azonban annyira speciális angolországi viszonyokra illenek, hogy bővebb ismertetésükre kiterjeszkednünk merőben felesleges. Ellenben fel kell hívnunk olvasóink figyelmét az e rész tizedik s utolsó fejezetében található irodalmi összeállításra, mely a fentebb kifejtett szempontok figyelembe vételével készült katalógusokat lajstromozza.

A kötet második része az elsőben felállított szabályokat részletezi, számos gyakorlati példa kapcsán.

Gondosan megszerkesztett tárgymutató rekeszti be a hasznos kötetet.

Dr. Gulyás Pál.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

Deutsche Literaturzeitung. XXVIII. évfolyam 14. szám (1907. április 6.): E. *Calvi*, Bibliografia di Roma nel medio evo (476—1499.). (Joseph Sauer.) — **18. szám** (május 4.): C. *Beck*, Jahrbuch der Bücherpreise. — **20. szám** (május 18.): K. *Pretzsch*, Verzeichnis der Breslauer Universitäts-schriften 1811—1885. (Otto Günther.) — **21. szám** (május 25.): H. *Diels*, Die Handschriften der antiken Ärzte. Griechische Abteilung. (Hermann Schöne.) — **22. szám** (június 1.): L. *Schmidt*, Katalog der Handschriften der Königl. öffentlichen Bibliothek zu Dresden. 3. Bd. (Emil Steffenhagen.) — **24. szám** (június 16.): W. *Junk*, Carl v. Linné und seine Bedeutung für die Bibliographie. — **26. szám** (június 29.): G. *Pancocelli*—*Calzia*, Bibliographia phonetica. 1906. 1—4; 1907. 1—4.

La bibliofilia. IX. évfolyam 1—2. szám (1907. április-május): Leo S. *Olschi*, Découverte du manuscrit autographe de la dixième sonate de L. van Beethoven. — E. *Filippini*, Le edizioni del *Quadriregio*. (Befejező közlemény.) — G. *Castellani*, Girolamo Soncino. — G. *Boffito*, Saggio di bibliografia aeronautica italiana. Correzioni ed aggiunte tratte dalle Schede del ch.-mo dott. Diomede Buonamici bibliofilo livornese. (Folytatólagos közlemény.) — C. *Lozzi*, Saggio di Chimeli marchegiani. (Folytatólagos közlemény.) — D. *Ciàmpoli*, Gli Statuti di Galeotto d'Oria per Castel Genovese ne' frammenti di un Codice Sardo del secolo XIV. (Folytatólagos közlemény.) — Ernesto *Spadolini*, Il *Portolano* di Grazioso Benincasa. (Folytatólagos közlemény.) — **3. szám** (június): G. *Castellani*, Per il centenario di Annibal Caro. Sette lettere di Mons. Giovanni Guidiccioni, presidente di Romagna. — L. *Galante*, Una rarissima edizione dei »Versi aurei« di Pitagora. — C. *Lozzi*, Saggi di Cimeli marchegiani. (Befejező közlemény.) — E. *Spadolini*, Il *Portolano* di Grazioso Benincasa. (Folytatólagos közlemény.) — D. *Ciàmpoli*, Gli Statuti di Galeotto d'Oria per Castel Genovese ne' frammenti di un Codice Sardo del secolo XIV. (Folytatólagos közlemény.) — **Állandó rovatok**: Notizie. Cataloghi notevoli. Pubblicazioni di carattere bibliografico e intorno alla storia dell' arte tipografica. Vendite pubbliche. Necrologio.

Le bibliographe moderne. XI. évfolyam 61. szám (1907. január-február): Em. *Duvernoy*, Catalogue des documents des archives de Meurthe-et-Moselle antérieurs à 1101. — Max *Primet*, Un manuscrit armoré du »Songe du vieux pèlerin«. — Henri *Clouzot*, L'imprimeur du »Manuale ecclesiasticum« de 1587 (à Poitiers). — L. *Amray*, Statistique du prêt des manuscrits à la Bibliothèque nationale de Paris. — **Chronique des Archives**: Allemagne. États-Unis. France. Pays-Bas. — **Chronique des Bibliothèques**: Allemagne. Belgique. France. Grande-Bretagne. Italie. Suisse. — **Chronique bibliographique**: Société française de Bibliographie. The Bibliographical Society. Histoire de l'imprimerie. Livres liturgiques bretons. Doléances de papetiers. Vente et prix des livres. Un journal bibliographique hongrois. Suède et Italie. Bibliotheca latina. Biblio-

graphie de l'histoire économique. Catalogue de livres anciens. — *Comptes rendus et livres nouveaux*: Anton Kapper, *Das Archiv der K. K. Steiermärkischen Statthalterei* (H. S.). Eugène Martin-Chabot, *Les archives de la Cour des comptes, aides et finances de Montpellier*. (H. S.). Dahlmann-Waitz: *Quellenkunde der deutschen Geschichte*. 7. Auflage (H. S.). *Bibliographie des sciences religieuses*; Répertoire méthodique des ouvrages français modernes relatifs aux religions et croyances (E. M.). Frédéric Lachèvre, *Bibliographie des recueils collectifs de poésies publiées de 1597 à 1700*. Tome. IV. (H. S.). E. Van Overloop, *Catalogue des ouvrages se rapportant à l'industrie de la dentelle*. (H. S.). Edouard Rahir, *La bibliothèque de l'amateur*; guide sommaire à travers les livres anciens les plus estimés et les principaux ouvrages modernes (H. S.). Dietericus Reichling, *Appendices ad Hainii-Copingeri Repertorium Bibliographicum*; additiones et emendationes. Fasc. I. (H. S.). Léon Nardin, Jacques Foillet, imprimeur, libraire et papetier (1554—1619.). (H. S.).

Mitteilungen des österr. Vereins für Bibliothekswesen. XI. évfolyam 1—2. füzet (1907. január-május): Hans Bohatta, *Versuch einer Bibliographie der Livres d'heures* (horae B. M. V., horas, getijden) des XV. und XVI. Jahrhunderts mit Ausnahme der für Salisbury und York gedruckten. — Heinrich von Lenk, *Über schwedische Bibliotheken*. — *Literarische Besprechungen*: Čeněk Zibrť, *Bibliografie česke historie*. Díl. III. (R. Wolkan). E. Gordon Duff, *The printers, stationers and bookbinders of Westminster and London from 1476 to 1535* (C—II.). Franc Simonc, *Slovenska bibliografija. I. del Knjige (1550—1900.)* (Ivan Prijatelj). Ludwig Schmidt, *Katalog der Handschriften der kgl. öffentlichen Bibliothek zu Dresden*. 3. Band (R. W.). *Manuscripte des Mittelalters und späterer Zeit, Einzel-Miniaturen*; Reproduktionen (Ferdinand Eichler). — *Állandó rovatok*: Aus österreichischen Bibliotheken. Vereins-Nachrichten. Personal-Nachrichten. Vermischte Nachrichten.

Revue des bibliothèques. XVII. évfolyam 4—6. szám 1907. április-június). Seymour Ricci, *Liste sommaire des manuscrits grecs de la Biblioteca Barberina*. — Giulio Bertoni, *Un documento su Demetrio de Lucca, custode della Biblioteca Vaticana*. — Etienne Deville, *Les manuscrits de l'ancienne bibliothèque de l'Abbaye de Bonport*. (Folytatólagos közlemény.) — *Bibliographie*: Léonce Lex, *La Cité de Dieu de la bibliothèque de Macon*. (A. Boinet). Albert Collignon, *La bibliothèque du duc Antoine* (A. Boinet). Edmond Maignien, *Catalogue des livres et manuscrits du fond dauphinois de la bibliothèque municipale de Grenoble*. Tome I. (A. B.). Henry Martin, *Les miniaturistes français* (A. Boinet). Etienne Deville, *Dom Jacques Louis Le Noir et son inventaire des titres normands de la Chambre des comptes de Paris* (R. H. Sauvage). *Catalogue de la collection ô Sullivan de Terdecq. Livres anciens. 1re partie* (A. B.). *Catalogue of a selected portion of the library of W. Bromley Davenport Esq.* (A. B.). — *Chronique des bibliothèques*: Allemagne. France. Italie. — Henri Dehérain, *Catalogue des Manuscrits du fonds Cuvier*.

Rivista delle biblioteche e degli archivi. XVIII. évfolyam 2—4. szám (1907. február-április): Curzio *Mazzi*, La Compagnie mercantile di Piero e Giovanni dei Medici in Milano. — Francesco *Pizzi*, Dov' è un libro? Proposta di un Catalogo centrale delle Biblioteche pubbliche governative e schema di regolamento per la sua compilazione e funzionamento. — Marco di *Bartolommeo Rustici*, Dal »Viaggio al S. Sepolcro e al Monte Sinai.« — O. *Viola*, Un nuovo compito delle Biblioteche pubbliche. — *J. Masetti Bencini*, »Donne medicee avanti il Principato (a proposito di una recente pubblicazione). — Giuseppe *Albini*, Severino Ferrari, nella commemorazione. — E. *Salaris*, Per l'istituzione di Biblioteche per la truppa nei Corpi. — 5—6. szám (május-június): V. B. G. Le librerie per uso dei marinai. — Piero *Barbéra*, Les catalogues de librairie, Rapport présenté à la cinquième session du congrès international des éditeurs. — Le *Biblioteche* al Senato. — Guido *Biagi*, Le Biblioteche e i loro bisogni più urgenti. — Lodovico *Frati*, Cronaca delle Biblioteche italiane. — Állandó rovatok: Libri nuovi. Notizie.

The library journal. XXXII. kötet 4. szám (1907. április): J. N. *Larned*, The education of a reading public. — J. B. *Wharey*, Modern teaching and the library. — J. Maud, *Campbell*, An educational opportunity and the library. — R. G. *Thwaites*, Local history in the library story hour. — Jessie *Haines*, Work of a small school library. — *High school graduates and literary information.* — The *high school library problem.* — W. S. *Monroe*, Impressions of some European libraries. — S. H. *Ranck*, The library and the school in grand rapids. — S. R. *Wilson*, The land of the sky. — *Bi-state library meeting at Atlantic city.* — *Copyright bill goes over.* — *Points worth remembering in rebinding fiction and juvenile books.* — Note from the A. L. A. committee on bookbinding. — 5. szám (május): Charles W. *Smith*, Public documents as a library resource. — Arthur L. *Bailey*, How shall the library help the working-man? — H. R. *Mead*, The care and disposal of duplicates. — F. A. *Crandall*, The library of public documents in the office of the superintendent of documents. — W. S. *Burns*, New law relating to U. S. public documents. — A. R. *Haase*, The New-York city record. — *Library progress in Alabama.* — *Library development in Kentucky.* — *Public library of Somerset, Ky.* — *Closing of the British Museum library.* — *New England college librarians.* — *Dedication of Carnegie institute.* — *Industrial exhibit at Binghamton, N. Y.* — *Autograph collection at the Los Angeles public library.* — *American library institute.* — *Ontario library association.* — *Library meetings in connection with A. L. A. Asheville conference.* — 6. szám (június): Clement W. *Andrews*, The use of books: address on the president, A. L. A. Asheville conference 1907. — Anne *Wallace*, The library movement in the South since 1899. — G. T. *Clark*, Lessons as to library construction and equipment from the San-Francisco fire. — *Books of 1906 voted on by librarians.* — *Library exhibits at Jamestown exposition.* — *National association of state libraries.* — *Bibliographical society of America.* — *Library copyright commissions.* — Állandó rovatok: Editorials. — American library association. — State library commis-

sions. — State library associations. — Library clubs. — Library schools and training classes. — Library economy and history. — Gifts and bequests. — Practical notes. — Librarian. — Cataloging and classification. — Bibliography. — Anonyms and pseudonyms. — Notes and queries. — Humors and blunders.

Zeitschrift für Bücherfreunde. *XI. évfolyam 1907/1908. 1 fűzet* (1907. április): Walter von *Zur Westen*, Dänische Künstlerplakate. — Karl *Schottenloher*, Denkwürdige Besuche in der ehemaligen Klosterbibliothek Ebrach. — Otto von *Schleinitz*, William Morris. Sein Leben und Wirken. I. — *2. fűzet* (május): Otto Eduard *Schmidt*, Aus den Jugendjahren eines Romantikers (Karl von Miltitz). — Otto von *Schleinitz*, William Morris. Sein Leben und Wirken II. — Wilhelm *Niemeyer*, Die Jahresernte deutscher Buchkunst. — Alfred *Semerau*, Anthoine de la Sale und seine hundert neuen Novellen. — Adolf *Askani*, Die neueste Sammlung von Manuscripten des Mittelalters und späterer Zeit. Zugleich als Beitrag zur Frage der amerikanischen Gefahr. — *3. fűzet* (június): Alfred *Hagelstange*, Die Wandlungen eines Lutherbildnisses in der Buchillustration des XVI. Jahrhunderts. — Otto von *Schleinitz*, William Morris. Sein Leben und Wirken. III. — Aloys *Bömer*, Die Königliche Universitätsbibliothek zu Münster i. W. Zur Erinnerung an die Einweihung ihres Neubaues. — Arnulf *Perger*, Beiträge zur Grabforschung. I. Aus Grabbes Wanderzeit. — *Állandó rovat*: Chronik.

Zentralblatt für Bibliothekswesen. *XXIV. évfolyam 4. szám* (1907. április): K. *Schottenloher*, Johann Schöner und seine Hausdruckerei. — K. *Haebler*, Ein Psalterium aus der Offizin des Peter Schöffler. — Paul *Schwenke*, Der Neubau der Königlichen Bibliothek in Kopenhagen. — *Literaturberichte und Anzeigen*: Neue Arbeiten zur Historischen Bibliographie (M. Perlbach). A. *Hagelstange*, Führer durch die Bücherei des Kaiser Friedrich-Museums der Stadt Magdeburg. — *5. szám* (május): G. *Zedler*, Das Helmaspergersche Notariatsinstrument und die 42zeilige Bibel. — Fr. *Segner*, Dietrich Keller †. — G. *Fritz*, Frauen im Bibliotheksdienst. — *Literaturberichte und Anzeigen*: Neue Arbeiten zur Inkunabel-Kunde (Ernst Voulliéme). C. Beck, Jahrbuch der Bücherpreise. 1. Jahrgang (P. S.). — *6. szám* (június): J. *Lutz*, Eine verschollene Handschrift des sogenannten Biblia pauperum. — Victor *Chauvin*, Notes pour l'histoire de l'imprimerie à Constantinople. — *Literaturberichte und Anzeigen*: H. O. Lange, *Analecta bibliographica*. Boghistoriske Undersøgelser (K. H.). Karl Goedecke, Grundriss zur Geschichte der deutschen Dichtung. 2. Aufl. 24. Heft. (W. Sch.). Jahresberichte für neuere deutsche Literaturgeschichte (W. Sch.). G. K. Fortescue, Subject index of modern works added to the library of the British Museum in the years 1901—1905 (A. Graesel). Stadtbibliothek Frankfurt am Main (G. Valentin). A. Dreyer, Bücherverzeichnis der Zentralbibliothek des deutschen und österreichischen Alpenvereins (Walther Schultze). — *Állandó rovatok*: Kleine Mitteilungen. Neue Bücher und Aufsätze zum Bibliotheks- und Buchwesen. Antiquariatskataloge. Personalnachrichten.

A MAGYAR BIBLIOGRAFIAI IRODALOM AZ 1907. ÉV MÁSODIK NEGYEDÉBEN.

Összeállította: HORVÁTH IGNÁCZ.

CZÍMJEGYZÉKE, A budapesti könyvtár-egyesület II. kerületi fióknépkönyvtárának —. I. Pótfüzet. 1906. év végéig. Budapest, 1907. Bagó M. és fia kny. Kis 8-r. 9, 5 l. Ára 10 fill.

(**CZÍMJEGYZÉKE.**) A magy. kir. szabadalmi hivatal könyvtári címjegyzékének 3-ik pótlve. Budapest, 1907. Pallas kny. 8-r. 8 l.

CZÍMJEGYZÉKE, A magyar királyi földművelésügyi miniszter által létesített könyvtárak —. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter megbízásából összeállította a földművelésügyi minisztérium munkásügyi osztálya. Budapest, 1907. Franklin-társulat nyomdája. 2-r. 82 l. (Magyar kir. földművelésügyi miniszter kiadványai.)

(**FALK MIKSA.** Könyvtári jegyzék.) Budapest, 1907. Pesti könyvnyomda részvénytársaság. 8-r. 48 l.

GYARAPODÁSA, A liceumi nagy könyvtár —. 1897—1907. 1—48 l. (A dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerületi soproni liceum értesítője az 1906/7. tanévről.)

JEGYZÉKE, A berlini »Petőfi« magyar egyesület könyvtári —. Budapest, (1907.) Világosság könyvnyomda r.-t. Kis 8-r. 16 l.

JEGYZÉKE, Az E. M. K. E. m. kir. honvédkönyvtárának —. III. sorozat. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. nyomása. 8-r. 10 l.

JEGYZÉKE, A felvidéki magyar közművelődési egyesület által adományozott népkönyvtár —. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. nyomása. 8-r. 10 l.

JEGYZÉKE, A »Gyöngyösi Társadalmi Kör« könyveinek betűsoros —. Kiadott 1907. év május havában. Gyöngyös, 1907. Herzog Ernő Ármin kny. 8-r. 31 l.

JEGYZÉKE, A múzeumok és könyvtárak országos tanácsa vándorkönyvtárának —. I. sorozat. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. nyomása. 8-r. 10 l.

JEGYZÉKE, A pápai polgári kör tagjainak és könyvtárának —. 1907. Pápa, 1907. A főiskolai könyvnyomda betűivel ny. Kis Tivadar. 8-r. 25 l.

JEGYZÉKE, A pozsonyi kir. kath. főgimnázium ifjúsági könyvtárában kezelt »Tarczy-könyvtár« —. 1907. 99—104 l. (A pozsonyi kir. kath. főgimnázium értesítője az 1906/1907. iskolai évről. Pozsony, 1907. Eder István kny. 8-r. 104 l.)

JEGYZÉKE, A pozsonyi kir. kath. főgimnázium ifjúsági könyvtárában kezelt »Tarczy-könyvtár« —. 1907. Összeállította a könyvtár őre. Pozsony, (1907.) Eder István könyvnyomdájából. 8-r. 8 l.

JEGYZÉKE, A selmeczbányai városi közkönyvtár —. Selmeczbánya, 1907. Nyom. Joerges Ágost és fia könyvnyomóján. 8-r. 59 l.

JEGYZÉKE, Ujságok és folyóiratok —. Összeállította Isoz de Chateau d'Oex Émilien tanár, az Országos Kaszinó könyvtárosa. I. Betűrendben. II. Szakok szerint. III. Megjelenésük szerint. Budapest, 1907. Nagy Sándor könyvnyomdája. 8-r. 16 l. (Országos Kaszinó Könyvtára.)

JELENTÉSE, A múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsának V. — 1906. évi működéséről. Szerk. Mihalik József. Budapest, 1907. Athenaeum kny. 8-r. 147 l.

KATALOG der Lehrerbibliothek des evang. Gymnasiums A. B. zu Nagyszeben (Hermannstadt). II. Teil. Herausgegeben von Friedrich Schuster Professor und Bibliothekar. Nagyszeben, 1907. Roth Frigyes azelőtt Reissenberger Adolf könyvnyomdája. 8-r. 127 l.

KATALOG der Bibliothek des evang. Gymnasium A. B. in Szászrégen (Sächsisch-Regen). III. Teil. Zusammengestellt von Gymnasialprofessor Johann K. Rösler. Beilage zum Gymnasial-Programm 1906/1907. Nagyszeben, 1907. Krafft V. könyvnyomdája. 8-r. 29 l.

KOVÁCS ZSIGMOND. Könyv-jegyzék a kassai népkönyvtárban levő könyvekről. A Kazinczy-kör választmányának megbízásából egybeállította — könyvtárkezelő. Kassa, 1905. »Felsőmagyarország« politikai napilap nyomdája. 8-r. 37 l.

KOVÁCS ZSIGMOND. Pót-könyvjegyzék a kassai Kazinczy-kör népkönyvtárában levő könyvekről. Egybeállította — könyvtárkezelő. I. Pót-jegyzék. 1108 számtól — 1155 számig. Kassa, 1907. Nyomatott a »Felsőmagyarország« politikai napilap nyomdájában. 8-r. 12 l.

KÖNYVJEGYZÉK a tiszti könyvtárban levő művekről. Székesfehérvár, 1907. Számmer Imre kny. 8-r. 109 l. (M. kir. székesfehérvári 17. honv. gy. ezred tiszti könyvtára.)

KÖNYVTÁRJEGYZÉKE, A »Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesülete«. — Budapest, 1907. Nagy Sándor könyvnyomdája. 8-r. 4 l.

MILLEKER BÓDOG. Versecz thjt. város nyilvános könyvtárának jegyzéke. I. rész. Szépirodalom. A városi múzeum- és könyvtárbizottság megbízásából összeállította: —, ör. Katalog der öffentlichen Bibliothek der m. j. R. b. Stadt Versecz. I. Theil. Schöne Literatur. Im Auftrage der städt. Museal- und Bibliothekal-Commission zusammengestellt von Felix Milleker, custos. Versecz, 1907. Özv. Kirchner I. E. féle műintézet (Kirchner Ernő). 8-r. 69, 2 l. Ára 40 fill.

NÉPKÖNYVTÁRA, A József kir. herceg Szanatórium-Egyesület Gyulai József-szanatóriumának —. Múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsának adománya. Budapest, 1907. Athenacum irodalmi és nyomdai r.-t. nyomása. 8-r. 19 l.

OKOLICSÁNYI TIBOR. A honti kaszinó könyvtári jegyzéke. Jegyezte: — könyvtáros. 1907. Polgár I. kny. 8-r. 57 l. Ára 40 fill.

TARTALOM-JEGYZÉK, A pécsi kath. kör könyvtárának —. Pécs, 1907. Nyomatott Taizs József könyvnyomdájában. 8-r. 20 l.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Fejérpataky László — udvari tanácsos. Ő felsége 1907 augusztus hó 4-én Ischlben kelt legfelsőbb elhatározásával dr. *Fejérpataky* László, egyetemi tanárnak, a Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Országos Könyvtára igazgatójának kiváló tudományos működése, különösen könyvtárunk felvirágoztatása érdekében szerzett kiváló érdemei elismeréseül a magyar királyi udvari tanácsosi czímet díjmentesen adományozni méltóztatott. *Fejérpataky* László e kitüntetése, mint huszonöt, munkában és nemes fáradozásban eltöltött esztendő érdemeinek legmagasabb elismerése széles körben keltett őszinte örömet. A szívből örvendezők között azonban a könyvtár tisztviselői állanak legelső sorban, a kik közel tizenöt éve tisztelik személyében a méltányos és jóságos főnököt.

A Széchényi Orsz. Könyvtár tisztviselői tanulmányúton.
A Magyar Nemzeti Múzeum utazási alapjából a nmélt. vallás- és közoktatásügyi minisztérium jóváhagyásával a folyó évben dr. *Sebestyén* Gyula cz. igazgató-őr a dunántúli szerzetesi könyvtárak, *Varjú* Elemér segédőr pedig az északkeleti hazai könyvtárak átkutatására nyert segélyt. Dr. *Gulyás* Pál segédőr viszont a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának megbízásából s támogatásával Dresden, Berlin, Charlottenburg és Hamburg népkönyvtári intézményeit tette tanulmány tárgyává.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetsége 1907. évi közgyűlése június hó 29-én zajlott le Pécsen, a városháza nagytermében, nagyszámú és lelkesen érdeklődő közönség jelenlétében, *Wlassics* Gyula elnöklésével. Az ülés fénypontja egyúttal is az elnöki megnyitó beszéd volt, melynek az volt a vezérlő gondolata, hogy az ország kulturális haladása egyfontosságú gazdasági fejlődésével s hogy elsőrendű szükség a vidéki közművelődési középpontok megteremtése. A nagyszabású beszéd után elnök az ülést megnyitván, először *Nendvich* Andor dr. polgármester Pécs sz. kir. város nevében, majd *Majorossy* Imre kir. tan. a Pécsi Múzeumegyesület nevében üdvözölte a közgyűlés tagjait. Az üdvözlő beszédek elhangzása után *Mihalik* József kir. tan. h. előadó bemutatta a közgyűlésnek az orsz. tanács és főfelügyelőség 1906. évi jelentéseit, melyeket a közgyűlés egyhangúlag vett tudomásul. Ezután az orsz. tanács 1906. évi számadásainak megvizsgálására

kiküldték *Andriska* Antal és *Szendrei* János min. osztálytanácsosokat s egyhangúlag megválasztották *Mihalik* Józsefet a szövetség titkárává, *Berezik* Árpádot a tanács, *Déchy* Mórt, *Katona* Lajost és *Szendrei* Jánost pedig a szövetség tagjaivá. Ugyancsak e közgyűlésen történt meg a tanács és főfelügyelőség hivatalos lapjának a bemutatása, melyről szakirodalmi rovatunkban talál bővebb tájékoztatást az olvasó. Az ülés további programmpontjai voltak a két szakbeli előadás: *Gerecze* Péteré a pécsi székesegyház építészeti és szobrászati emlékeiről és *Semayer* Vilibáldé, a ki hazánk néprajzi kutatásainak szervezéséről tartott nagy érdeklődéssel és tetszéssel fogadott felolvasást. A beérkezett indítványok során *Katona* Lajos dr. jól megokolt előterjesztése kapcsán a szövetség kimondta a hazai inkunabulumok repertorizálásának sürgős szükségességét s annak végrehajtására a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségét kérte fel. Ugyancsak elfogadta s pártolólág tette át a Műemlékek Országos Bizottságához a szövetség *Gerecze* Péter indítványát egy Országos Műemlékvédő-Egyesület létesítése iránt. A közgyűlés utolsó pontja *Újváry* Ede, Szombathely város főjegyzőjének felszólalása volt, a kinek meghívására a szövetség elhatározta, hogy jövő évi közgyűlését Szombathelyen fogja megtartani. Közgyűlés után Pécs város tanácsa társas ebéden látta vendégül a szövetség megjelent tagjait.

Az ötödik könyvtárnoki szaktanfolyam lefolyásáról a következőket jelenthetjük. A július hó 2-ától 13-áig megtartott tanfolyamon huszonkét hallgató vett részt, még pedig *A) állami segélylyel, hivatalból behíva* : 1. *Bruckner* Károly gymn. tanár, a késmárki ág. h. ev. lyceum könyvtárából. 2. *Jéger* József gymn. tanár, a békéscsabai múzeum egyesület múzeumától. 3. *Magyar* József városi főjegyző, Eperjes. 4. *Majthényi* András, a szatmári Kőlcsey-Kör múzeumától. 5. *Mikusay* József polg. isk. tanító, Nagyvárad. 6. *Molecz* Béla gymn. tanár, Csongrádvármegye tört. és rég. társulata múzeumától, Szentcs. 7. Dr. *Nagy* József gymn. tanár, a kiskunhalasi ev. ref. főgymn. könyvtárából. 8. *Sági* János kir. telekkönyvvezető, a keszthelyi balatoni múzeumtól. 9. *Szabó* Sándor dr. gymn. tanár a nógrádvármegyei múzeumtól Balassagyarmatról. 10. Dr. *Újváry* Ede városi főjegyző, a vasvármegyei kulturegyesület múzeumától, Szombahelyről. *B) önkéntes résztvevők* : 1. *Andorka* Sándor városi tanácsi irattáros, (Győr). 2. Dr. *Divéky* Adorján gymn. tanár, (Trsztena). 3. *Enyvvári* Jenő főv. könyvtári gyakor. nok, (Budapest). 4. *Hamar* István ref. theol. akadémiai tanár, (Budapest). 5. *Holub* József tanárjelölt, (Szegszárd). 6. *Huszár* Mihály r. kath. segédlelkész, (Kőszeg). 7. Dr. *Hübner* Emil lapszerkesztő, (Czegléd). 8. *Lipták* Máté vm. főlevéltárnok, (Déva). 9. *Milleker* Rezső bölcsészettan. hallgató (Budapest). 10. *Molnár* János, ref. lelkész, (Erzsébetfalva). 11. *Szilágyi* Sándor polg. isk. tanító (Budapest) és 12. *Vág* Sándor tanárjelölt (Budapest). A hallgatóság *Fejérvataky* László, *Ferenczi* Zoltán, *Gulyás* Pál és *Varjú* Elemér előadókkal az élen július 2-án reggel 8 órakor gyűlt egybe a Magyar Nemzeti Múzeum tanácstermében, a hol *Fraknói* Vilmos orsz. főfelügyelő lendületes szavakkal köszöntötte a résztvevőket, kitartó munkásságra buzdítva őket. A tanfolyammal kapcsolatban a hallgatóság a Széchényi Országos Könyvtáron

kívül, a kir. magy. tudomány-egyetem, a Magyar Tudományos Akadémia, a kereskedelmi és iparkamara, az orsz. képviselőház s a budapesti könyvtár-egyesület könyvtárait, végül az országos levéltárat látogatta meg, az illető intézetek tisztviselőinek szakszerű vezetése mellett. A tanfolyamot, a főfelügyelő nevében annak vezetője, *Fejérfataky* László udv. tanácsos rekesztette be, köszönetet mondva a tartós érdeklődésért. A hallgatók nevében *Hamar* István ref. theol. akad. tanár fejezte ki háláját a tanfolyam előadóinak.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének újjáalakulása. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége új szervezeti szabályzata, mely a népkönyvtárak s egyéb népművelő intézmények ügyeit is a főfelügyelőség hatáskörébe utalja s az irodai teendők ellátásáról egy előadói, egy titkári s egy tollnoki állás rendszeresítésével gondoskodik, f. évi június hó 29-én nyerte meg Ő felsége jóváhagyását. Az új szervezeti szabállyal kapcsolatban Ő felsége *Fraknoi* Vilmos püspököt további öt esztendőre orsz. főfelügyelővé, a nagyméltóságú vallás-és közoktatásügyi miniszter úr pedig *Szalay* Imrét orsz. főfelügyelő helyettesé, *Fejérfataky* Lászlót, *Ferencki* Zoltánt, *Horváth* Gézá, *Kammerer* Ernőt, *Krenner* Józsefet, *Mihalik* Józsefet, *Posta* Bélát, *Radács* Jenőt és *Semayer* Vilibaldot ugyancsak öt esztendőre orsz. felügyelőkké méltóztatott kinevezni. A minisztérium ez intézkedésével kapcsolatban nyert megerősítést dr. *Cserni* Béla, *Divald* Kornél és dr. *Gulyás* Pál szakmegbízott, továbbá *Tóth* Árpád pénztárnoki alkalmaztatása. A rendszeresített állások közül egyelőre csupán a tollnoki állás töltetett be dr. *Pataki* János személyével.

Színielőadás a börtönügy javítására. A Magyar Nemzeti Múzeum levéltárában letétképen őrzött Perényi-levéltárban van egy érdekes levél 1843-ból báró *Perényi* Gáborhoz czimezve. Tisza-Újlakon színi előadást rendeznek, melynek jövedelmét Ugocsa vármegye börtöneinek javítására szánják. Azon levelek közé tartozik, melyeken — kisebb fontosságuk daczára is — érzik a kor hatása és hangulata. A mióta *Eötvös* »A falu jegyzőjében« fölhívta a figyelmet a börtönügy visszaállására, lépten-nyomon szó esett javításáról. A 40-es évek jellemző, föllengős, pathetikus stílusában van írva s a jótékonycélú előadásról úgy ír, mintha az egész kulturára kiható fontosságú lenne. Hogy jövedelem nem sok lehetett belőle, a túlságosan szerény helyárból is következtethetjük. A levél szövege a következő:

»A' haladás szövétnekét kegyesen lobogtatják felettünk az égiek, 's ez a' megzsibbadt tagokba új erőt, az eltompult kebelben érző szívet a' rabigát szokottha szent szabadságot öntött, a' sötétség tömkelegében szédelgő előtt, melybe azt politikai ármány vagy a' harc foglalta napok taszták, piruló hajnalt, a' világosság első sugarival derített. Ha a' mult év tizedekre tekintünk, melyek folytán honunk oly gyors haladással fejlődött, anyagi ugy szellemi jó létére nézve, biztosan reménylhetjük azon nap elérkeztét, mely honunkat Hellas tudomány nagyságára, úgy Európa jelenlegi művelt Statusai közé fogja emelni. De mind azon gyors fejlődés mellett is, a' betegségből épülő tagok nem bírnak óriási erővel, — nagyot csak telyes fejlődésű hon alkothat, lassanként

napi munkában kell erősbödni, a' tagoknak, hogy azon végtelen sokat, mi a' messze aranykor előtt áll, elhárithassák, 's igyekezzenek fokonként erejük-höz képest nagy szerű tényekre 's mi után látjuk, hogy honunk minden megyéi, hón iparkodnak a' nagy szerű cél elérésére, ugy hazánkba a' köz érdekért több egyesületek emelkednek fel — le győzve az elő ítélet szörnyű képeit, — oly hő buzgalommal lépünk mi fel küzdeni, megynk lelkes rendei által már létesítendő köz intézet költségei pótlásáért, mely megyénknek közvetlenül szorgalmi, közvetve pedig szellemi művelődését eszközölje.

»Azon temérdek intézetek sorát, melyekre egy telyes műveltségben létező provinciának szüksége lenne, itt elő adni, ugy hisszük szükségtelen — idő folytával, ha az akarát szorgalommal párosul — ugy hisszük, telyesen reményljük a' költő szava »Felvirágzik egykor e' haza« — bételyesedik, — de jelenlegi állásunkat tekintve, mi lenne egyik fő alapja Civilisációnknak? reményljük a' börtönök 's így büntetések — újabb szerű rendezésében megnyugsunk.

»Ugy van a' börtönök elrendezése, azon napi tárgy alá-alá került — emberiség tekintetéből cél, — melynél jelen napjainkban nagyobb szerűt létre hozni lehet, — de cél irányosabbat, véljük nem. — Ha egy pillanatot vetünk ezeknek állásukra, a' javítás és büntetés más jótékonyabb eszméi villannak fel elméinkbe 's borzadással tekintünk a' hosszú pinczére, — honnan lélek rázólag, mint a' kárhozat odujából, hallik a' tompa moraj, 's a' lánczok csörejje, — ha gondolóra vesszük, hogy vallás, becsület, szeretet lánczai a' baromilag lett lealacsonyításban szét tépvék ezekbe', 's javulás helyett csak makaességban álhatatos egyén kerül ki, — áldozatokra határoztuk el magunkat.

»Egyik nagyobb kötelességei a' Statusnak, hogy a' vétkes pólárt javítsa, a' gonoszt elkülönözze. — Valyon ezen jelenlegi javítás' szerént, hasznos, 's becsületes polgárt, nyert e' a' társaság? — egy esetben állítom; — ha a' vérpadra lépett a' gonosz, 's a' tisztas pap szertartásos arczára, az idvezítő emlék keresztjére, és a' magosságra vetvén fel szeméit, ekkor villannak fel szent hit, emberiség, 's vétke iszonyatossága keblében, 's a' meg bánás utolsó perceiben, meg javulván, a' bakó élet rabló csapása alatt semmivé válik. — De mind ez tárgyunk erősbbségére csak mellékesen szolgál, vegyük, mi azt főbben érdekli. — A' henyeség e' fészket, kisebb nagyobb bünös, gonosz és vétkes gondatlansága, elítélt, 's büntetést váró lakja, — tanácskozás foly közöttök, melynek tárgyai bün, 's gonoszság, a' nem szánszándékos vétkes gonosz eszme cserélés által, vakmerőséget ölt, 's új világot alkotnak előtte a' kárhozat ördögei 's javulás helyett, rossz indulatu gonosztévőként lép ki 's átoként ül a' társaság felett. —

»Sokat lehetne elő sorolni célunk mellett, de hisszük egy futó tekintettel az életbe, felriad keblünkbe az érzés, mely az értelmet szőlítja meg, illy fészket mi előbbi változtatására, mert hol eddig henyeség — ott munkás szorgalom, — hol bün eszmélet, — ott jobbulás, — hol erkölts vesztegetés, — ott az erény égi képei létesülendének.

»Mi után pedig megynk rendes üdvös határozatuk által ez intézetet nem sokkára létesítendő, az ehez megkivántató szükséges költségek pótolá-

sáért lépünk mi Thalia padjára, 's tisztelettel szállítjuk fel pólár társainkat, hogy pólári kötelességünknek pólári kötelességet állítsanak szembe, 's színi mutatványainkat nem a művészetért, — de köz czélért minél számosabban látogassák. — Mi kötelességünknek tartjuk a' be jövődő pénz összes kezeléséről minden év végén, a' nyilvánosság útján számadásunkat közölni.

»1843-ik év Januárius 12-én Tisza Ujlak Megyebeli Egyesület által közintézetre. *Kérők.* Vigj. irta Kisfaludy Károly (Itt a személyek jegyzéke következik). Beléptijegy első helyek 20. második 10 p. kr.«

(Kivül: Méltóságos Báró Perényi Perény Gábor úr ő Nagyságának tisztelettel. N. Szőlös.) V. J.

Adatok a keresdi nyomda történetéhez. A *Bethlen* Elektől föllállított, rövid életű keresdi nyomda történetéről semmit sem tudunk; jóformán *Bethlen* Farkas históriájának a *Thököly*-féle beütés (1690) alkalmával félbenmaradt példányai egyedüli emlékei a nagy áldozattal fentartott nyomdának, egyéb irodalmi nyomok eddigelé napvilágot nem láttak; magában a különben jókarban fentartott kastélyban manapság semmi sem mutatja, hogy ott valamikor nyomda is volt. Nem látszott tehát előttünk feleslegesnek annak a számadási feljegyzésnek közzététele, mely részben a nyomdafelszerelésekre, részben egyebekre vonatkozik s magától *Bethlen* Elektől származik; abból az esztendőből, mikor *Bethlen* Farkas históriáját nyomtatni kezdték.

»Typographus Uraimék pénzbeli fizetésekét leváltak ez szerint: Anno 1684. die 20. Januarii. Kolozsvárat indulások előtt leváltak készpénzt hatvan forintot ... i. e. fl. 60

Eodem anno circa 26. diem Martii. Keresden adatott az asszony ő kglmeknek negyven forintot ... i. e. fl. 40

Die 7. Aprilis.¹ Adatott az ur kglme sotók és praelumhoz való egyet-mások kiváltására két forintot és ötvennyolcz pénzt ... i. e. fl. 2.58

Die 11. maii. Leváltak az urtól ő kglmetül negyven forintot i. e. fl. 40

1. Septembris. Keresden Székesi uramnak, hogy Colosvárra ment, attam ... fl. 8

Srófháznak foglalásért fizettem az aranyművesnek ... fl. 1.20

17. Decembris. Leváltak itt Keresden Székesi és Jakab deák uraimék száz forintot ... i. e. fl. 100

20. Decembris két srófok váltására leváltak ... fl. 1.35

Anno 1685. 1. Junii. Szt. Miklósról (t. i. Bethlen-Szt-Miklós) küldett pénzt, ugymint nyolczvan forintot leváltak Székesi uram és Jakab deák.«
(A feljegyzés eredetije a gr. Bethlenek keresdi lt.-ban.) Dr. Lukinich I.

A Ráth Mór könyvkereskedő-czég jubileuma. A Ráth Mór könyvkereskedő-czég május elsején ünnepelte meg félszázados évfordulóját annak, hogy *Ráth* Mór 1857 május 1-én a czéget megalakította. *Ráth* Mór az akkori idők egyik leghíresebb könyvárusánál, *Geibelnél* tanult Szegeden és onnan Pestre került. Hogy üzletét megalapíthassa, tömérdek akadályt kellett leküzdenie. A Bach-korszak virágjában volt, s minden kultúrtörökvés

¹ Ez, valamint a következő dátumra írott feljegyzés, más kézzel van írva.

mögött forradalmi mozgalmat sejtettek. Mikor végre az akkori *Vastuskóhoz* címzett bérházban neve mint könyvkereskedő megjelent, a magyar világ színe-jáva támogatta vállalkozását. Még a 60-as években közreadta *Vörösmarty* munkáit, majd *Arany* János, *Eötvös* József, *Tompa* Mihály, *Tóth* Kálmán műveinek is ő lett a kiadója. A politika és irodalom nem egy jelese találkozott össze üzletében és *Deák* Ferencz is igen gyakran megfordult ott, *Ráth* Mór, becsülettel megfutott életpálya után, immár évekkel ezelőtt pihenni tért s a jubiláló céget jelenleg *Gabos* Soma vezeti.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1907. július 1-től szeptember 15-ig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek.)

Besztercebánya :

Havelka József.

Rékéscsaba :

Galli Béla.

Borossebes :

** »Uránia« kny. (Avarfy József és Peler Márton.)

Budapest :

Bakács Albert. VI., Szerecsen u. 3.

Bata János. VIII., Nap-u. 19.

**Bendiner Lipótné sz. Schacherl Amália.

V., Arany János u. 18.

Benes Sándor. VI., Dávid-u. 4.

Berger Arminné szül. Neuwald előbb Fried-

mann Malvina és Bokor Dezsőné szül.

Kleinmann Ludovika. VIII., Üllői-út 48.

**Blau Albert. VI., Szerecsen-u. 23.

**Fekete Miksa és Utassy Béla. V., Nádor-
utca 43.

**Fleischmann Frigyes Lipót és Kämpfner

Zsigmond. VI., Csengery-u. 86.

Fleischmann Frigyes. VI., Csengery-u. 86.

**Gonda János. V., Alkotmánytu. 27.

**Grósz Baruch Bernátné sz. Minkus Al-

bina (üzletvezető Grósz Bertalan). VI.,

Fáy-u. 67.

Graffkai intézet és számlakönyvek gyára

r.-t. (üzletvezető Czettel Ödön). V., Bál-

vány-u. 12.

Hatton Nelly. V., Zoltán-u. 12.

Jadlovsky István. IX., Ferencz-körut 17.

**Krausz Manó és Berger Arminné szül.

Neuwald előbb Friedmann Malvina. VIII.,

Üllői-út 48.

**Medek Raymond. VII., Rottenbiller-u. 19.

Molnár Ede. V., Alkotmány-u. 7.

Muskát Miksa. V., Hold-u. 27.

Pénzügyintézetek és irodai felszerelések mű-

intézete r.-t. (üzletvezető Légrady Géza).

V., Váci-út 74.

**Reich Bernát és Grünwald Adolf. VI.,

Szondy-u. 8—10.

Rosenthal Gyula. VI., Próféta-u. 5.,

Rózsa Izidor. VI., Ó-u. 2.

Schmiedl Sándor és Schmiedl Sándorné

sz. Lautenburg Hermina. VI., Uj-u. 3.

**Vaszilievits Péter. IV., Molnár-u. 10

*Weisz L. és T. V., Csáky-u. 3.

Wellesz Béla. VI., Uj-u. 37.

Karánsebes :

Jakobovics József.

Kassa :

*Maczner Samu.

Mándok :

Klein Lajos.

Nagyberezna :

**Deutsch Herman.

Deutsch Hermanné és Steiger Sámuel.

Nagykanizsa :

Műnz Jenő és Balog Oszkár.

**Reisz Sarolta.

Nagyszombat :

Ifj. Winter Salamon.

Temesvár :

Lackinger Károlyné szül. Just Róza.

Rodina János és társai (Rodina János,

Pescariu János és Ponta Péter).

Títel :

**Czája Alajos.

Szoboticski Szimó.

Pásztó :

*Nigrinyi Ferencz.

Szászváros :

*Tipographia nona.

Szered :

Neufeld Samu.

Székesfehérvár :

*Debrecezy István.

**Kusovits Lajos.

Ujverbász :

Boros György.

**Oberländer Fülöp.

Ungvár :

**Schillinger testvérek.

Ungmegyeri könyvnyomda részvénytársaság

Zólyom :

Bertán Ede.

A Magyar Könyvszemle új folyama.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyvszemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlőnye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismerteti annak egyes csoportjait; beszámol az évi gyarapodásról, a végzett munkáról és teljes megbízható képet ad a könyvtár belső életéről. Ismerteti a hazai és külföldi könyv- és levéltárakat, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és különleges bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére. Számot ad a hazai és külföldi könyvészeti irodalom termékeiről s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait.

A Magyar Könyvszemle évnegyedes füzetekben, évenként márczius, június, szeptember és december hónapokban jelenik meg 24—26 ívnyi terjedelemben több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 6 korona, a könyvárusi forgalomban 8 kor.; egy-egy füzet ára 2 kor.

Az előfizetési pénzeket a **Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala** fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a **szerkesztő czimére a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

A Magyar Könyvszemle régi és új folyamainak kötetei kaphatók *Ranschburg Gusztáv* könyvkereskedésében, Budapest, *IV. Ferenczyek-tere 2.* A régi folyam 2—16. kötetének ára kötetenkint 4 korona, az új folyam 1—14. kötetének ára kötetenkint 8 korona. Az előfizetések ezentúl is a *Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához* küldendők.

Megjelent és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában kapható: *A hazai hírlapirodalom 1906-ban. I. A magyar hírlapirodalom, Zászló Jánostól. II. A nem magyar nyelvű hírlapirodalom, Kereszty Istvántól. III. Folyóiratok, Horváth Ignácztól. Függelék: A magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok statisztikája.* Ára 1 kor. 10 fillér.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE. — REVUE BIBLIOGRAPHIQUE HONGROISE.

Publiée par la bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois
Directeur: M. François Kollányi.

Quatre livraisons par an; prix du volume Nouvelle série. XV. volume. 3-ère
6 couronnes = 6 francs = 5 marcs. livraison. Juillet—septembre 1906.

SOMMAIRE.

	Page
Elemér de Varju. Notes sur la bibliothèque épiscopale de Pécs (Avec deux vignettes)	193
Adolphe I. Zsák. Un manuscrit de Vitéz inconnu	207
Ladislás I. Szőnyi. Les filigranes de nos chartes en papier du XIV. siècle. (Troisième partie)	217
Dr. Paul Gulyás. Catalogue descriptif des Aldines de la bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois (Troisième partie, avec trois vignettes)	241
Indicateur officiel. Rapport sur l'état de la Bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois dans le second trimestre de 1907	257
La Bibliothèque de l'université royale hongroise de Budapest en 1905	260
Littérature. Revue des musées et des bibliothèques. Par — <i>sp</i> —. — E. Calvi, Bibliografia generale di Roma. V. I. Par G. P. — E. A. Savage, A manual of descriptif annotation for library catalogues. Par le <i>dr. Paul Gulyás.</i> — Revue des périodiques étrangers	270
Ignace Horváth. La littérature bibliographique hongroise dans le second trimestre de 1907	281
Notices. Ladislás Fejérpataky — conseiller aulique. — Voyage d'étude des bibliothécaires. — Assemblée générale de 1907 de l'Union nationale des Musées et des Bibliothèques. — Du cinquième cours bibliographique. — La réorganisation de l'inspection Supérieure des Musées et des Bibliothèques. — Spectacle au profit de l'amélioration des cachots. (<i>V. J.</i>) — A l'histoire de l'imprimerie de Keresd. (<i>Dr I. Lukinich.</i>) — Jubilé de la maison Maurice Ráth	283
Changements dans l'état des imprimeries en Hongrie du 1 juillet au 15 septembre 1907	288
Supplément. Répertoire des journaux de Hongrie en 1906. I. Les journaux hongrois. Par <i>Jean Zászló.</i> — II. Les journaux en langues étrangères. Par <i>Étienne Kereszty.</i> III. Les revues. Par <i>Ignace Horváth.</i> Appendice: Statistique des journaux et revues hongrois de 1780 à 1906. Par <i>Jean Zászló</i>	1—110

Siège de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle*
Budapest, Musée National Hongrois.